ALEXANDRE DUMAS

O AVENTURĂ DE DRAGOSTE

•

HERMINIE

ALEXANDRE DUMAS

O AVENTURĂ DE DRAGOSTE

•

HERMINIE

O AVENTURĂ DE DRAGOSTE

I

ÎNTR-O DIMINEAŢĂ DIN TOAMNA anului 1856, servitorul meu, cu toate că îi poruncisem în mod special să nu mă deranjeze, deschise uşa şi, răspunzând grimasei deosebit de semnificative care mi se citea pe chip, spuse:

— Domnule, e foarte drăguţă…

— Cine, nătărăule?

— Persoana pentru care îmi permit să-l deranjez pe domnul.

— Şi ce-mi pasă mie că e drăguţă? Ştii bine că atunci când lucrez nu sunt acasă pentru nimeni.

— Şi apoi, continuă el, vine din partea unui prieten al domnului…

— Cum îl cheamă pe acest prieten?

— Care locuieşte la Viena.

— Cum îl cheamă?

— Oh! domnule, un nume caraghios, parcă Rubin sau Diamant.

— Saphir?

— Da, domnule, Saphir, ăsta e.

— Atunci, se schimbă lucrurile; condu-o în atelier şi adu-mi un halat.

Servitorul meu ieşi.

Auzii un pas uşor trecând prin faţa uşii cabinetului; apoi domnul Théodore coborî cu halatul meu pe braţ.

Când dau unui servitor acest semn de consideraţie numindu-l *domnul*, înseamnă că excelează în nerozie şi pungăşie.

Am avut parte de cele mai frumoase specimene de acest gen; Théodore, Joseph şi Victor.

Domnul Théodore nu era decât nerod, dar era cu prisosinţă.

Fac această remarcă în trecere, pentru ca stăpânul la care se află acum, dacă o avea vreunul, să nu-l confunde cu ceilalţi doi.

De altfel, nerozia are un mare avantaj faţă de pungăşie: observi întotdeauna destul de curând că ai un servitor nerod; în schimb, remarci întotdeauna prea târziu că ai un servitor pungaş.

Théodore avea protejaţii săi; masa are întotdeauna o circumferinţă destul de mare ca să primească doi sau trei prieteni nechemaţi. Nu găsesc întotdeauna o cină bună, dar sunt întotdeauna bine primiţi. Ei bine, în zilele în care aveam o cină bună, după gustul domnului Théodore, el îi anunţa pe aceia dintre prietenii sau cunoscuţii mei pe care îi prefera.

Numai că, după gradul de susceptibilitate al oamenilor, le spunea uneori:

— Domnul Dumas zicea azi dimineaţă: „De multă vreme nu l-am mai văzut pe dragul meu cutăricǎ; ar trebui să vină azi la cină”.

Iar prietenul, sigur că vine în întâmpinarea unei dorinţe, se înfiinţa la cină.

Celorlalţi, mai puţin susceptibili, Théodore se mulţumea să le spună, făcându-le semn cu cotul:

— Astă-seară avem o cină bună; veniţi pe la noi…

Şi, la această invitaţie, prietenul, care probabil altfel n-ar fi venit, sosea la cină.

Amintesc doar un amănunt din marea personalitate a domnului Théodore; dacă ar fi să-i completez portretul, mi-ar trebui un capitol întreg.

Să revenim deci la vizita anunţată de domnul Théodore.

Îmbrăcat în halatul meu de casă m-am încumetat să urc până în atelier. Într-adevăr, am găsit acolo o tânără încântătoare, înaltă, de o albeaţă strălucitoare, cu ochi albaştri, părul castaniu şi nişte dinţi superbi; avea o rochie de tafta „gris-perle” cu guler înalt, un şal arăbesc de stofă, şi una din acele pălării încântătoare, din nefericire oarecum

dezaprobate de moda de la Paris, care le stau atât de bine chiar şi femeilor urâte sau celor care nu mai sunt tinere, şi pe care Germania le-a denumit „o ultimă încercare”.

Necunoscuta mi-a întins o scrisoare pe a cărei adresă recunoscui mâzgăleala indescifrabilă a sărmanului Saphir.

Am pus scrisoarea în buzunar.

— Ei bine, îmi spuse vizitatoarea, cu un foarte pronunţat accent străin, nu citiţi?

— Inutil, doamnă, i-am răspuns; am recunoscut scrisul, iar gura dumneavoastră este atât de încântătoare încât doresc să-mi spună ea cărui fapt datorez onoarea vizitei dumneavoastră.

— Vreau să vă văd, asta este tot.

— Bun! dar n-aţi făcut călătoria de la Viena special pentru asta?!

— Ce vă face să credeţi?

— Modestia mea.

— Mă iertaţi, dar totuşi nu păreţi un om modest.

— E adevărat, am zilele mele de vanitate.

— Care?

— Cele în care ceilalţi mă judecă şi în care eu mă compar…

— Cu cei care vă judecă?

— Sunteţi spirituală, doamnă… Vă rog să luaţi loc,

— Dacă n-aş fi fost decât drăguţă, nu mi-aţi fi făcut deci această invitaţie?

— Nu, v-aş fi făcut alta.

— Doamne! Cât sunt francezii de înfumuraţi.

— Nu e chiar numai vina lor.

— Ei bine, eu, părăsind Viena ca să vin în Franţa, am făcut un legământ.

— Care?

— Să stau jos, pur şi simplu.

M-am ridicat şi am făcut o plecăciune:

— Îmi veţi face favoarea să-mi spuneţi cui am onoarea să vorbesc?

— Sunt actriţă de teatru, de naţionalitate ungară; mă numesc doamna Lilla Bulyowsky; am un soţ pe care îl iubesc şi un copil pe care îl ador. Dacă aţi fi citit scrisoarea prietenului nostru comun Saphir, aţi fi aflat toate acestea.

— Nu credeţi că aţi câştigat spunându-mi-le chiar dumneavoastră?

— Nu ştiu ce să spun; cu dumneavoastră conversaţia ia nişte întorsături atât de ciudate!

— Aveţi libertatea să o aduceţi pe făgaşul care vă convine.

— Bine! dar dumneavoastră o tot faceţi să alunece spre dreapta sau spre stânga.

— Spre stânga, mai ales.

— Este tocmai partea spre care nu vreau să merg.

— Atunci să mergem drept înainte;

— Mi-e tare teamă că nu este posibil.

— Veţi vedea că este… Mai spuneţi-mi încă o dată ce mi-aţi spus adineauri; sunteţi?...

— Actriţă de teatru.

— Ce jucaţi?

— De toate: dramă, comedie, tragedie. Am jucat, de pildă, aproape toate piesele dumneavoastră, de la *Catherine Howard* până la *Mademoiselle de Belle-Isle.*

— Şi, pe care scenă?

— La Teatrul din Pesta.

— În Ungaria, deci?

— V-am spus că sunt de origină ungară.

Am oftat.

— Oftaţi? mă întrebă doamna Bulyowsky.

— Da; una dintre cele mai frumoase amintiri din viaţa mea este legată de o compatrioată de-a dumneavoastră.

— Bine! iată că faceţi din nou să alunece conversaţia…

— Conversaţia, nu pe dumneavoastră. Închipuiţi-vă… Ba nu, continuaţi…

— Deloc. Voiaţi să-mi povestiţi ceva; vă ascult

— La ce bun?

— Ca să mă distrez! Toată lumea poate să vă citească, dar nu le e dat tuturor să vă asculte.

— Vreţi să mă câştigaţi contând pe amorul meu propriu.

— Eu nu vreau să vă câştig deloc.

— Atunci să nu ne ocupăm de mine. Sunteţi actriţă de teatru, de origine ungară, vă numiţi doamna Lilla Bulyowsky, aveţi un soţ pe care îl iubiţi, un copil pe care îl adoraţi şi veniţi la Paris ca să mă vedeţi!

— În primul rând.

— Foarte bine; şi după mine?

— Să văd tot ce se poate vedea la Paris.

— Şi cine vă va arăta tot ce se poate vedea la Paris?

— Dumneavoastră, dacă doriţi.

— Ştiţi că va fi de-ajuns să fim văzuţi de trei ori împreună ca să se spună…

— Ce?

— Că sunteţi amanta mea.

— Şi ce importanţă are?

— Asta e minunat!

— Fără îndoială că e minunat; cei care mă cunosc vor fi convinşi de contrariul, iar cât despre cei care nu mă cunosc, ce-mi pasă de părerea lor?

— Sunteţi filosoafă.

— Nu, sunt logică. Am douăzeci şi cinci de ani: mi s-a spus atât de des că sunt drăguţă, încât m-am gândit că este mai bine să cred asta atâta timp cât este adevărat, decât atunci când nu va mai fi aşa. Doar nu vă închipuiţi că am părăsit Pesta ca să vin la Paris singură, fără o cameristă măcar, cu convingerea că lumea nu va încerca să clevetească. Ei bine, acest lucru nu m-a oprit; n-au decât să clevetească! Arta mea înainte de toate!

— Atunci, călătoria dumneavoastră la Paris este o afacere de artă?

— Nimic altceva; am vrut să-i văd pe marii dumneavoastră poeţi, ca să ştiu dacă seamănă cu ai noştri, şi pe marii dumneavoastră actori de teatru, ca să ştiu dacă

am ceva de învăţat de la ei; am cerut lui Saphir o scrisoare pentru dumneavoastră, el mi-a dat-o, şi iată-mă. Puteţi să-mi consacraţi câteva ore?

— Toate orele pe care le veţi dori.

— Ei bine, am o lună de stat la Paris, şase mii de franci ca să cheltuiesc aici atât pentru cumpărături, cât şi pentru plăcerea mea, şi o mie de franci ca să mă întorc la Pesta. Presupuneţi că Saphir v-a trimis un student de la Leipzig sau de la Heidelberg în locul unei actriţe de la teatrul din Pesta, şi procedaţi în consecinţă.

— Atunci, veţi lua masa cu mine?

— De câte ori veţi fi liber.

— Vom merge la spectacole…

— Foarte bine.

— Ţineţi să fie cu noi o a treia persoană?

— Deloc.

— Şi n-o să vă pese de ce va spune lumea?

— Dacă aţi fi citit scrisoarea lui Saphir, aţi fi văzut un paragraf întreg consacrat acestui capitol.

— Voi citi scrisoarea lui Saphir.

— Când?

— După ce veţi pleca.

— Atunci, daţi-mi două sau trei scrisori de recomandaţie, şi plec: una pentru Lamartine, una pentru Alphonse Karr, una pentru fiul dumneavoastră. Apropo, i-am jucat *Dama cu Camelii.*

— Nu este nevoie să vă dau o scrisoare pentru el; vom cina mâine împreună dacă vreţi!

— Cu multă plăcere. Mi s-a spus că doamna Doche este încântătoare în *Dama cu Camelii.*

— Doamna Doche va cina cu noi şi va avea grijă să vă conducă undeva…

— Unde?

— Unde o să vrea. În lumea asta, trebuie să mai laşi ceva şi în seama hazardului.

— O să-mi istorisiţi într-o zi povestea cu compatrioata mea?

— Dacă asta vă face într-adevăr plăcere.

— Da.

— Când?

— Când o să vă rog eu.

— Minunat!

— Acum, scrisorile mele; înţelegeţi, de şase ani fac economii ca să vin la Paris; probabil că n-o să mai vin niciodată; nu am timp de pierdut

Am coborât în biroul meu, şi am scris cele două sau trei scrisori pe care mi le ceruse doamna Bulyowsky; apoi am urcat din nou şi i le-am dat.

Voiam tocmai să-i sărut mâna când deodată ea mă sărută prieteneşte pe amândoi obrajii.

— Nu v-am prevenit că aveţi de-a face cu un student de la Leipzig sau de la Heidelberg?

— Ba da.

— Ei bine, atunci, după obiceiul nemţesc: sau o strângere de mână sau o îmbrăţişare.

— Fie, aleg îmbrăţişarea; există un proverb francez care spune că dintr-o plată proastă trebuie să profiţi cum poţi. Aşa deci, pe mâine, la cină.

— Pe mâine, la cină. Unde?

— Aici.

— La ce oră?

— La ora şase.

— Foarte bine; dacă întârzii câteva minute, să nu vă supăraţi.

— Aşa cum, dacă veniţi mai devreme cu câteva minute, trebuie să vă fiu recunoscător.

— Nu, îmi face plăcere să fiu cu dumneavoastră şi, dacă vin mai devreme, o fac pentru propria mea satisfacţie. Pe mâine.

Şi coborî uşor scara, întorcând capul pe palier ca să-mi facă un ultim semn de prietenie.

La uşa cabinetului meu de lucru, l-am găsit pe domnul Théodore, cu ochii holbaţi şi o mână surâzătoare,

— Ei bine, domnul a văzut că nu sunt chiar aşa de prost cum o spune?

— Nu, eşti şi mai neghiob decât credeam, şi intrai din nou în cabinet, lăsându-l uluit.

II

TIMP DE O LUNĂ AM CINAT DE două sau trei ori pe săptămână cu doamna Bulyowsky şi, de două sau trei ori pe săptămână, am condus-o la spectacole.

Trebuie să spun că „stelele” noastre n-au prea orbit-o, în afară de Rachel. Doamna Ristori nu se afla la Paris.

Într-o dimineaţă, veni la mine.

— Plec mâine, spuse ea.

— De ce plecaţi mâine?

— Pentru că nu-mi mai rămân decât banii cu care să mă întorc la Pesta.

— Doriţi bani?

— Nu; am văzut la Paris tot ce voiam să văd.

— Câţi bani v-au mai rămas?

— O mie de franci.

— E mai mult decât vă trebuie, jumătate vă ajung.

— Nu; căci nu plec direct la Viena.

— Ia să vedem ce itinerar aveţi?

— Iată: mă duc la Bruxelles, la Spa, la Colonia; urc pe Rin până la Mainz şi, de acolo, la Mannheim.

— Ce naiba o să faceţi la Mannheim? Werther şi-a zburat acolo creierii, iar Charlotte a dat ortul popii.

— Mă duc s-o văd pe doamna Schroeder.

— Tragediana?

— Da; o cunoaşteţi?

— Am văzut-o o dată jucând la Frankfurt, dar i-am cunoscut bine pe cei doi fii şi pe fiica ei.

— Cei doi fii?

— Da.

— Nu-l cunosc decât pe unul, Devrient.

— Actorul de comedie; eu îl cunosc pe celălalt, preotul, care locuieşte la Colonia, în spatele bisericii Saint-Gédéon; dacă doriţi, vă dau o scrisoare pentru el.

— Mulţumesc, eu am treabă cu mama lui.

— Ce doriţi de la ea?

— Eu sunt unguroaică, cum v-am spus; joc comedie, dramă şi tragedie în limba maternă. Ei bine, m-am săturat să vorbesc numai la şase sau şapte milioane de spectatori; aş vrea să joc comedie în limba germană, ca să pot vorbi la treizeci sau patruzeci de milioane de oameni. Pentru aceasta, vreau s-o văd pe doamna Schroeder, să repet în germană o scenă în faţa ei şi, dacă ea îmi dă speranţe că după un an de muncă pot să pierd şi urma de accent pe care o mai am, voi vinde câteva diamante, voi locui în oraşele în care locuieşte ea, o voi urma ca doamnă de companie, sau cameristă, dacă vrea, şi, după un an, mă voi lansa pe scenele teatrelor din Germania... Ei bine, ce s-a întâmplat?

— Nimic, doar că vă admir.

— Nu, nu mă admiraţi; găsiţi asta foarte simplu; sunt îngrozitor de ambiţioasă, am avut mari succese şi vreau să am încă şi mai mari.

— Cu voinţa aceasta, le veţi avea.

— Acum, cinăm împreună, nu-i aşa? Mergem la spectacol pentru ultima oară; îmi daţi nişte scrisori pentru Bruxelles, unde mă voi opri o zi sau două şi de unde îmi voi expedia toate bagajele la Viena; ne luăm rămas bun, şi eu plec.

— De ce să ne luăm rămas bun?

— Dar, vă repet, pentru că plec.

— Mi-a venit o idee.

— Care?

— Am treabă la Bruxelles. Ori, în loc să vă dau nişte scrisori, plec cu dumneavoastră; singură, v-aţi plictisi de moarte, fiţi sinceră.

Ea începu să râdă.

— Eram sigură că-mi veţi face această propunere, îmi spuse ea.

— Şi eraţi dinainte hotărâtă să o acceptaţi?

— Să fiu sinceră, da. De fapt, ţin mult la dumneavoastră.

— Mulţumesc.

— Şi cine ştie dacă ne vom revedea vreodată! Deci. Ne-am înţeles, plecăm mâine.

— Mâine; cu ce tren?

— Cu cel de ora opt dimineaţa. Acum trebuie să vă părăsesc…

— Aşa curând?

— Am foarte multe de făcut; înţelegeţi, ultima zi… Apropo…

— Ce?

— Nu plecăm împreună, ne întâlnim acolo ca din întâmplăre…

— De ce asta?

— Pentru că plec cu nişte cunoscuţi.

— Vienezi?

— Da.

— Conştiinţa dumneavoastră deci nu vă ajunge?

— Sunt nişte imbecili.

— Să procedăm mai bine decât aşa.

— Mai bine este duşmanul lui bine.

— În loc să plecaţi mâine dimineaţă, plecaţi mâine seară.

— Şi ei vor pleca tot mâine seară; sunt hotărâţi să plece cu mine.

— Şi până unde merg aşa?

— Numai până la Bruxelles.

— Staţi; iată ce facem: plecăm mâine seară.

— Insistaţi?

— Insist; veţi face asta pentru mine, ce naiba, n-aţî venit mai devreme…

— Mi-o reproşaţi?

— Nu, constat.

— Ei bine, spuneţi, vom vedea după aceea.

— Plecăm deci cu trenul de seară; nici măcar nu ne întâlnim; urcaţi într-un vagon oarecare cu vienezii dumneavoastră; vă văd urcând şi spun unuia dintre funcţionari să reţină figura dumneavoastră; eu urc într-un vagon, singur; la a doua sau a treia staţie, dumneavoastră

vă plângeţi că nu aveţi aer; funcţionarul de la căile ferate vă propune să veniţi într-un vagon mai liber; acceptaţi, veniţi în vagonul meu, unde aveţi tot aerul care vă trebuie… şi unde veţi dormi liniştită toată noaptea.

— Şi unde voi dormi liniştită?

— Pe cuvânt de onoare.

— Într-adevăr, lucrurile se pot aranja în felul acesta.

— Deci, merge?

— Perfect.

— Atunci, pe diseară?

— Nu, pe mâine,

— Cinăm mâine împreună?

— Imposibil; plecând seara, sunt obligată să cinez cu vienezii mei.

— Deci nu ne vom vedea decât în tren?

— Voi încerca să vin să vă văd în cursul zilei.

— Veniţi.

Începeam să mă obişnuiesc să descopăr un încântător camarad sub taftaua şi mătasea aceasta unde crezusem că voi găsi o femeie frumoasă.

Ne-am strâns mâna, şi Lilla a plecat.

A doua zi, am primit acest bileţel:

„Imposibil să trec să vă văd, mă ciondănesc cu croitoresele şi cu modistele mele. Împachetez atâtea lucruri că voi putea deschide un magazin la Pesta. Nu ştiu cum aş fi făcut dacă ar fi trebuit să plec azi dimineaţă.

Pe diseară. Noapte bună.

Lilla”

Cuvântul *noapte bună,* foarte subliniat, mi se părea cam ironic.

— Noapte bună! repetai; totuşi, nu se ştie ce se poate întâmpla.

III

SEARA, ERAM ÎN TREN, CU O JUmătate de oră mai devreme. Nu ştiu dacă voi găsi vreodată o ocazie să mulţumesc Căilor Ferate în masă pentru toate atenţiile de care sunt înconjurat din partea funcţionarilor, de îndată ce mă văd apărând pe unul din culoarele acelea pe a căror uşă scrie cu litere mari aceste cuvinte sacramentale:

ACCESUL PUBLICULUI INTERZIS

M-am dus să-l caut pe şeful gării; i-am explicat situaţia.

Începu să râdă.

— Ei bine, nu, îi spusei.

— Într-adevăr?

— Pe cuvânt de onoare!

— Oh! da; dar în timpul drumului…

— Nu cred.

— Nu contează. Noroc!

— Aveţi grijă: nu se urează vânătoare bună unui vânător.

Urcai în vagonul meu, în care şeful gării mă închise ermetic, atârnând de clanţa uşii o tăbliţă pe care scria cu litere mari:

COMPARTIMENT REZERVAT

Când auzii zgomotul pe care-l făceau călătorii alergând să-şi ocupe locurile, scosei capul pe uşă, îl chemai pe şeful trenului şi i-o arătai pe doamna Bulyowsky urcând într-un vagon cu cei trei vienezi şi cele patru vieneze, şi-i explicai ce aşteptam de la el.

— Care este? mă întrebă el.

— Cea mai drăguţă.

— Atunci trebuie să fie cea cu pălărie de muşchetar.

— Exact.

— N-aveţi gusturi rele!

— Asta este părerea dumitale?

— Păi, de!

— Ei bine, nu este şi a mea.

Şeful trenului mă privi cu un aer şiret şi se îndepărtă dând din cap.

— Dă din cap cât vrei, asta este, îi spusei, înciudat că nu puteam să-l fac să creadă că sunt nevinovat.

Trenul porni. La staţia Pontoise, începu să se lase noaptea.

Uşa se deschise, şi auzii vocea şefului de tren care spunea:

— Urcaţi, doamnă, aici este.

Întinsei mâna şi o ajutai pe frumoasa mea tovarăşă de călătorie să urce cele două trepte.

— Ah! iată-vă în sfârşit! exclamai.

— Timpul vi s-a părut lung?

— Cred şi eu, eram singur.

— Ei bine, mie, dimpotrivă, mi s-a părut lung pentru că eram cu cineva. Din fericire închideam ochii şi mă gândeam la dumneavoastră.

— Vă gândeaţi la mine?

— De ce nu?

— Nu sunt eu acela care să vă certe pentru asta. Numai că, în ce fel vă gândeaţi la mine?

— În felul cel mai tandru cu putinţă.

— Aş!

— Da, vă jur că vă sunt profund recunoscătoare pentru felul în care vă purtaţi cu mine.

— Ah! Într-adevăr?

— Pe cuvânt de onoare!

— Tot e bine. Numai că, ajungând la Viena, vă veţi bate joc de mine.

— Nu, şi asta nu numai pentru că sunt o femeie cinstită, dar cred că sunt şi o femeie de spirit.

— Şi eu, eu nu sunt un bărbat de spirit?

— Cu toată lumea şi pentru toată lumea, da.

— Da, dar pentru dumneavoastră?

— Pentru mine sunteţi mai mult decât atât: sunteţi un om de suflet. *Acum* sărutaţi-mă şi uraţi-mi noapte bună; mă simt foarte obosită.

O sărutai după obiceiul nemţesc sau englezesc, cum doriţi. Ea îmi dădu o sărutare care ar fi fost foarte semnificativă pentru o franţuzoaică; apoi se aşeză în colţul ei.

În acest timp o priveam, spunându-mi că, fără îndoială, atunci când un bărbat e nerespectuos cu o femeie este pentru că ea doreşte acest lucru.

Îşi schimbă de două-trei ori poziţia, gemu încetişor, deschise din nou ochii, mă privi şi spuse:

— Cu siguranţă că voi sta mai bine cu capul sprijinit de umărul dumneavoastră.

— Poate că veţi sta mai bine, îi răspunsei eu râzând; dar precis că eu voi sta mai prost.

— Aşa că mă refuzaţi?

— La naiba! Nici nu mă gândesc.

Stăteam unul în faţa celuilalt. Îmi schimbai locul şi mă aşezai lângă ea. Îşi scoase pălăria, îşi înnodă o batistă de mătase la gât, se aşeză pe umărul meu şi, după o clipă:

— Mă simt foarte bine aşa, spuse ea; dar dumneavoastră?

— Eu n-am nicio părere.

— Atunci, pe mâine dimineaţă; poate că până atunci vă veţi face una. Noaptea este sfetnic bun.

Apoi se mai mişcă uşor de două sau de trei ori, ca pasărea când îşi potriveşte capul sub aripă, îmi căută mâna, mi-o strânse încetişor în semn de noapte bună, mişcă buzele ca să-mi spună un cuvânt neinteligibil şi adormi.

N-am încercat niciodată o senzaţie mai stranie ca atunci când părul acestei fiinţe fermecătoare îmi mângâie obrajii, când răsuflarea ei îmi atinse faţa. Chipul ei căpătase o expresie copilărească, virginală, liniştită, pe care nu o mai văzusem niciodată la o femeie dormind pe pieptul meu.

Am stat mult timp s-o privesc; apoi, încetul cu încetul, ochii mi s-au închis, s-au redeschis, s-au închis din nou. Mi-

am apropiat buzele de fruntea ei, şoptind la rândul meu: „Noapte bună!” şi m-a cuprins un somn uşor, delicios.

La Valenciennes, şeful trenului în persoană deschise uşa compartimentului nostru, strigând:

— Valenciennes, douăzeci de minute!

Am deschis ochii în acelaşi timp şi am început să râdem.

— De fapt, cred că n-am dormit niciodată atât de bine, îmi spuse Lilla.

— Într-adevăr, îi spusei, ceea ce vă voi răspunde, poate că nu este prea politicos: dar nici eu.

— Sunteţi un om fermecător, îmi spuse ea, şi aveţi un mare merit.

— Care?

— Că sunteţi greşit judecat; ceea ce provoacă surprize celor care ajung să vă cunoască.

— Îmi promiteţi că o să mă reabilitaţi în faţa lui Saphir?

— Vă jur.

— Şi că-mi veţi mai trimite şi pe altele?

— Oh! cât despre asta, nu vă promit.

— Totuşi, dacă m-aş purta cu femeile pe care mi le veţi recomanda aşa cum mă port cu dumneavoastră?

— Aş fi îngrozitor de mâhnită.

— Şi dacă m-aş purta cu totul altfel?

— Aş fi îngrozitor de furioasă.

— Dar, în sfârşit, ce-aţi prefera?

— Inutil să vă spun, pentru că tot n-o să vă trimit pe nimeni.

— Coborâţi sau rămâneţi aici?

— Rămân, mă simt prea bine. Numai că, lăsaţi-mă să-mi schimb locul şi să mă sprijin pe umărul dumneavoastră drept.

— Găsiţi că asemenea sfântului Laurenţiu, sunt destul de fript pe partea stângă, nu-i aşa? Vă rog, aşezaţi-vă…

Se sprijini cât mai bine pe umărul meu stâng, adormi din nou şi nu se trezi decât la Bruxelles.

— Coborâţi, îmi spuse.

— Bine! dar vienezii dumneavoastră ce vor spune văzându-ne împreună?

— Adevărat, îi uitasem. Unde locuiţi de obicei?

— La Hotel Europa; dar au o părere aşa de proastă despre mine, încât aş prefera să mergem în altă parte.

— Alegeţi.

— Atunci, la Hotel Suedia.

— Ei bine, cum veţi ajunge înainte, având în vedere cele zece sau douăsprezece colete ale mele, rugaţi să-mi pregătească o cameră.

— Fiţi liniştită.

— Nu mă sărutaţi?

— Eu, nu; dumneavoastră trebuie să mă sărutaţi dacă aveţi chef.

— Sunteţi într-adevăr fiinţa cea mai pretenţioasă pe care o cunosc, spuse ea.

Şi mă sărută râzând în hohote.

O oră mai târziu era la Hotel Suedia. Am condus-o în camera ei, i-am sărutat respectuos mâna şi am ieşit murmurând:

— Ce minunat ar fi dacă ai putea să ai ca prieten o femeie!

Se înţelege că îmi rezervasem o cameră situată de cealaltă parte a palierului.

Am făcut o baie şi m-am culcat. Când m-am trezit, m-am interesat de tovarăşa mea de călătorie. Ieşise în oraş şi-şi expediase cele zece sau douăsprezece colete care trebuiau să ajungă la destinaţie cu un tren de marfă, în timp ce ea îşi făcea turneul artistic în căutarea doamnei Schroeder.

Ca toţi artiştii care sunt obişnuiţi cu deplasările rapide, tovarăşa mea de călătorie avea ceva admirabil şi anume, se descurca tot atât de bine ca un bărbat, îşi făcea şi-şi desfăcea valizele, îşi umplea până la refuz şi-şi închidea sacii de călătorie, şi era întotdeauna gata cu cinci minute înainte de ora fixată; ceea ce nu trebuie niciodată să te osteneşti să-i pretinzi unei femei din lumea bună.

În timp ce întrebam de ea, tocmai se înapoia.

— Ah! în sfârşit, îi spusei, credeam că v-aţi luat zborul!

— Într-adevăr, chiar aşa a fost.

— Da, dar ziceam că pentru totdeauna.

— Eu semăn cu rândunelele, mă întorc la cuib.

— Ce-aţi făcut?

— Mi-am expediat toate geamantanele şi am primit în schimb chitanţe; aşa încât am rămas cu rochia de pe mine, alta în sacul de voiaj şi şase cămăşi. Vedeţi, m-am descurcat mai bine ca un student.

— Şi când plecaţi?

— Când o să vreţi.

— Doriţi, totuşi, să vedeţi Bruxellesul?

— Ce este de văzut la Bruxelles?

— Biserica Sainte-Gudule, Piaţa Primăriei şi pasajul Saint-Hubert.

— Şi apoi?

— Apoi Aleea Verde.

— Şi apoi?

— Şi apoi nimic.

— Ei bine, duceţi-mă într-un local oarecare. Vă invit la masă.

— Dumneavoastră?

— Da… Transportul bagajelor mă costă mult mai puţin decât credeam: sunt bogată. Ce se mănâncă pe aici?

— Stridii de Gstende, carne afumată, raci.

Şi ce se bea?

— *Faro*[1] şi *lambic*[2].

— Hai să bem *faro* şi *lambic*, şi să mâncăm raci, carne afumată şi stridii de Ostende.

— Să mergem.

Vă jur că dacă tovarăşa mea ar fi purtat pantaloni şi redingotă în loc de rochie şi pelerină cu glugă, aş fi fost înşelat de aparenţe şi m-aş fi crezut mentorul unui tânăr frumos, în loc să fiu cavalerul unei femei îneântătoare.

Am luat masa; apoi am vizitat biserica Sainte-Gudule, pasajul Saint-Hubert, Piaţa Primăriei; am dat o raită pe Aleea Verde, şi ne-am întors la hotel.

— Deci, am văzut tot ce se poate vedea la Bruxelles? mă întrebă tovarăşa mea de drum.

— Totul, în afară de muzeu.

— Ce pot vedea la muzeu?

— Sunt patru sau cinci tablouri magnifice de Rubens şi două sau trei Van Dyck-uri minunate.

— De ce nu mi-aţi spus de la început?

— Uitasem.

— Grozav ghid!… Hai să vedem muzeul.

Ne-am dus să vedem muzeul. Marea actriţă, care-l cunoştea pe Shakespeare la fel ca pe Schiller, pe Victor Hugo ca pe Shakespeare, pe Calderon ca pe Victor Hugo, îi cunoştea pe Rubens şi pe Van Dyck ca pe Calderon, şi vorbea despre pictură ca despre teatru.

Am stat peste două ore la muzeu.

— Ei bine, îmi spuse ea la ieşire, ce mai am de văzut în capitala Belgiei?

— Pe doamna Pleyel, dacă vreţi.

— Doamna Pleyel! Doamna Pleyel, marea actriţă? Cea despre care Liszt mi-a vorbit atât de mult?

— Ea însăşi.

— O cunoaşteţi?

— Perfect.

— Şi puteţi să mă prezentaţi?

— Într-o jumătate de oră.

— O trăsură!

Şi entuziasta mea unguroaică făcu semn unui vizitiu, care veni în grabă şi care, recunoscându-mă, deschise portiera curtenitor.

Tovarăşa mea de călătorie era uimită, printre altele, de această popularitate care făcea ca nu numai pe străzile Parisului, din zece persoane pe lângă care treceam, cinci să mă salute dând din cap sau făcându-mi semn cu mâna, cât

şi de faptul că, după ce mă însoţise în provincie, trecea cu mine frontiera şi mă urma în străinătate.

Or, ajunsesem la Bruxelles şi, la Bruxelles, punând şi vizitiii la socoteală, nu cinci, opt persoane din zece mă cunoşteau.

Am urcat în trăsură; doamna Pleyel locuia foarte departe, la capătul cartierului Schaerbeek; aşa încât frumoasa mea tovarăşă de călătorie avu destul timp ca să mă întrebe despre marea actriţă pe care urma s-o vizităm, iar eu am avut destul timp ca să-i răspund la întrebări.

Erau cam douăzeci şi cinci de ani de când o cunoşteam pe doamna Pleyel. Mi-a fost anunţată într-o zi, pe când nu avea altă aureolă în afară de celebritatea comercială a soţului său. Nu o cunoşteam personal; văzui că intră o tânără femeie slabă, brunetă, cu dinţii albi, nişte ochi negri, magnifici şi o uimitoare mobilitate a feţii.

La prima vedere, am înţeles că aveam de-a face cu o artistă. Şi, într-adevăr, plutind în nesiguranţă, simţind cum bate în ea o inimă entuziastă, încă nu ştia cărei arte să se dedice şi venea să-mi ceară sfatul.

Pe vremea aceea, credea că viitorul ei este teatrul.

Tocmai lucram la *Kean.* M-am dus la masa de lucru, mi-am luat manuscrisul, l-am deschis la scena dintre Kean şi Anna Damby, şi i-am citit-o; situaţia era identică.

În plus, doamna Pleyel nu era liberă: avea un soţ; ca să intre în teatru, trebuia să renunţe la convenienţele sociale, ruptură care este întotdeauna dureroasă.

Am avut fericirea să o conving, pentru moment cel puţin, că toate gloriile scenei nu valorează cât monotonia liniştită a căminului.

„Ea rămase acasă să toarcă lână”, scriau vechii romani pe mormântul soţiilor lor.

N-am mai auzit vorbindu-se despre doamna Pleyel, un an sau doi. Deodată, am aflat că i s-a întâmplat. O nenorocire.

Am uitat cărei maşinaţii infame îi căzuse victimă.

Fusese obligată să se exileze.

În nenorocirea ei atât de mare, nu s-a gândit la altceva decât să părăsească Franţa.

A plecat împreună cu mama ei.

Erau amândouă la Hamburg, aproape muritoare de foame, când, într-o zi, trecând pe lângă un magazin cu instrumente muzicale, doamna Pleyel fu cuprinsă de o puternică dorinţă de a intra în acest magazin, ca şi cum voia să-şi cumpere un pian pentru a-şi mai îndulci inima cu puţină muzică.

Pe atunci nu era deloc admirabila actriţă de azi; totuşi, nenorocirea înviorase în ea flacăra geniului. S-a aşezat în faţa instrumentului, a lăsat să-i cadă degetele pe clape şi, de la primele acorduri, a scos nişte sunete sfâşietoare.

Negustorul, care nu o cunoştea, şi n-avusese pentru ea decât politeţea mercantilă pe care o ai pentru o clientă obişnuită, se apropie şi ascultă.

Nu cânta nicio melodie cunoscută: improviza. Dar această improvizaţie ascundea toate suferinţele ei de trei luni: decepţie în dragoste, dureri, deziluzii, lacrimi, exil; erau până şi ţipetele înfiorătoare ale vulturului care plana deasupra ei şi care se numeşte foame.

— Cine sunteţi şi ce pot face pentru dumneavoastră? o întrebă negustorul după ce termină.

Ea izbucni în plâns şi îi povesti totul.

Atunci negustorul, care era un om deosebit, o făcu să înţeleagă ce sever, dar şi ce sublim dascăl este durerea; îi arătă calea tainică pe care providenţa o mâna spre bogăţie, spre celebritate, chiar spre glorie; ea nu avea încredere în sine; el o încurajă, îi trimise acasă cel mai bun pian al său, şi o convinse să dea un concert.

Un concert! Să dea un concert, ea care, până mai ieri, nu ştia că are flacăra geniului! Negustorul insistă, luând asupra lui toate cheltuielile, răspunzând de toate.

Sărmana Marie se hotărî.

Se numea Marie, ca Malibran, ca Dorval.

Am fost prietenul intim al acestor trei femei celebre şi nefericite. Greşesc când spun nefericite, căci numelui Mariei Pleyel trebuie, dimpotrivă, să i se alăture epitetul de fericită.

Fericită, deoarece concertul ei a avut succes; deoarece atunci a întrevăzut viitorul plin de glorie care o aştepta.

Timp de zece ani, Petersburgul, Viena, Dresda au răsunat de succesele ei. Se reîntoarse în Belgia, patria sa şi, împotriva tuturor tradiţiilor, i se făcu dreptate.

Fu numită profesoară la Conservator.

Atunci reveni la Paris, unde numele ei era cunoscut; dădu concerte şi avu mare succes.

Am revăzut-o. Apoi, la rândul meu, după 2 decembrie, am plecat în Belgia şi, pentru a treia oară, am regăsit-o.

Când am sunat la uşa ei, doamna Bulyowsky o cunoştea tot atât de bine ca şi mine. Camerista scoase un strigăt de bucurie când mă recunoscu.

— Oh! cât de bucuroasă va îi doamna! strigă ea.

Şi, fără să se mai gândească să închidă uşa în urma noastră, se repezi în salon, strigând numele meu.

— Ei bine, o întrebai pe tovarăşa mea de călătorie, vă mai îndoiţi că vom fi bine primiţi?

Nu avu timp să răspundă, căci Marie Pleyel venea să ne întâmpine, majestuoasă ca o regină, graţioasă ca o artistă.

— Mai întâi îmbrăţişaţi-vă, le spusei celor două femei, după aceea veţi face cunoştinţă.

Tovarăşa mea de călătorie se aruncă de gâtul Mariei Pleyel şi, o clipă, le-am admirat pe aceste două făpturi atât de diferite ca înfăţişare şi într-adevăr atât de frumoase, fiecare cu frumuseţea ei.

Doamna Bulyowsky, subţire, zveltă, blondă şi rozã, plină de efuziune, ca nemţoaicele şi unguroaicele. Doamna Pleyel, înaltă, cu forme admirabil proporţionate, brună, calmă, aproape severă.

Sculptorul care ar fi putut reda acest grup, care ar fi putut reproduce aceste două naturi atât de opuse, ar fi avut

un succes remarcabil.

După ce se desprinseră din îmbrăţişare, le luai pe amândouă de braţ şi intrai cu ele în salon; o aşezai pe una în dreapta şi pe cealaltă în stânga mea. Apoi, îi explicai doamnei Pleyel motivul vizitei noastre.

— Deci, doriţi să mă ascultaţi? spuse doamna Pleyel vizitatoarei.

— Mai mult ca orice pe lume!

— Dar e foarte, simplu! Sunteţi cu un om care are privilegiul de a mă determina să fac tot ceea ce vrea.

I-am sărit de gât; eu nu o îmbrăţişasem încă.

— Ce vreţi să-i cânt tragedienei dumneavoastră? îmi şopti ca.

— Ceva la fel ca atunci când aţi cântat la negustorul acela de piane din Hamburg.

Ea surâse cu un aer trist şi plin de farmec care aminteşte de suferinţele trecute, şi lansă un preludiu uluitor.

— Ah! Marie, Marie, îi spusei, eşti fericită! Nu fericire îţi cerem noi.

— Şi dacă inima mea explodează ca cea a Antoniei?

— Bun! Voi pune mâna mea deasupra şi o voi împiedica să se spargă.

Ea mă privi şi ridică uşor din umeri:

— Înfumuratule! îmi spuse.

Şi începu.

Nu voi încerca să vă spun ce ne-a cântat marea artistă. Niciodată, sub nicio mână, fildeşul şi lemnul n-au scos asemenea acorduri; fără întrerupere, timp de o oră, s-au succedat senzaţiile cele mai sfâşietoare, durerile cele mai ameţitoare; instrumentul însuşi părea că suferă, plânge, geme, se tânguie.

În sfârşit, după o oră, se sculă strigând:

— Nu vă este milă de mine; nu vedeţi că mă ucideţi?

O privii pe doamna Bulyowsky. Era palidă, tremura, aproape leşinată. Auditorul şi instrumentistul erau demni unul de celălalt.

Cele două femei se îmbrăţişară din nou; am condus-o afară pe’· doamna Bulyowsky; mă temeam mai mult pentru această fire delicată şi nervoasă decât pentru Marie Pleyel, care avea o constituţie solidă, viguroasă.

— Ei bine, o întrebai, odată ajunşi în stradă, mai doriţi să vedeţi ceva la Bruxelles?

— Ce-aş putea să mai văd, după ce am văzut-o şi am ascultat-o pe această femeie admirabilă? mă întrebă ea.

— Atunci ce facem?

— Eu plec la Spa... Dar dumneavoastră?

— Pe Dumnezeul meu, eu vă urmez...

Un sfert de oră mai târziu, eram în tren şi plecam spre oraşul apelor şi al jocurilor, pe care nu avusesem curiozitatea să merg să-l vizitez în timpul celor trei ani cât am stat în Belgia.

Odată ajunşi în compartiment, tovarăşa mea de călătorie îşi dădu drumul:

— Ce artistă admirabilă! îmi spuse ea.

— Dumneata eşti tot atât de mare ca şi ea, dragă Lilla, pentru că o înţelegi.

— Ascultând-o, m-am îmbolnăvit pentru opt zile.

— Ei! Cum aşa?

— Nu mi-a rămas niciun nerv în tot corpul care să nu fie distrus.

Oftă.

— Vreţi să încerc să vă liniştesc? o întrebai.

— Cum?

— Vă sugestionez. Suntem singuri în vagon, şi aveţi destulă încredere în mine, nu-i aşa, ca să vă lăsaţi adormită o clipă? Vă veţi trezi, dacă nu vindecată, cel puţin uşurată.

— Sunt de acord, încercaţi; dar vă previn că psihiatrii au dat întotdeauna greş când au vrut să mă adoarmă.

— Pentru că aţi opus rezistenţă. Faceţi un efort de voinţă ca să mă ajutaţi, şi veţi vedea că, dacă nu vă adorm complet, cel puţin vă voi face să aţipiţi.

— Nu mă voi opune, vă promit.

— Ce simţiţi?

— O căldură puternică la cap.

— Deci capul trebuie mai întâi potolit.

— Da... Cum veţi proceda?

— Oh! nu mă întrebaţi; n-am studiat hipnotismul ca ştiinţă, l-am simţit din instinct. L-am practicat, ca să-mi dovedesc mie însumi puterea şi efectele lui, pe când scriam *Balsamo* şi, de atunci, de câte ori am fost rugat, dar niciodată pentru plăcerea mea; mă oboseşte prea tare.

— Minunat! iată măcar ceva care dovedeşte că sunteţi de bună-credinţă. Deci, hipnotismul este ceva în afara lucrurilor materiale?

— Să ne înţelegem; după părerea mea, există o latura a forţei magnetice care ţine de lumea fizică, deci, materială. Voi încerca să vă explic filosofic această latură. Când natura a creat bărbatul şi femeia, oricât de prevăzătoare ar fi fost, n-a avut nici cea mai mică idee despre legile care urmau să guverneze societăţile omeneşti: înainte de a se gândi să creeze bărbatul şi femeia, s-a gândit, ca şi la celelalte specii de animale, să creeze masculul şi femela. Principala treabă a marei zeiţe Isis, cea cu o sută de mamele, a zeiţei Cybele a grecilor, a zeiţei Bune a romanilor, era reproducerea speciilor. De aici, eterna luptă a instinctelor carnale împotriva legilor sociale, de aici, în sfârşit, forţa de dominare a bărbatului asupra femeii, şi de atracţie a femeii faţă de bărbat. Ei bine, unul din miile de mijloace folosite de natură pentru a-şi atinge scopul este magnetismul. Efluviile fizice sunt ca nişte curenţi care mână pe cel slab către cel puternic.

— Şi îmi mărturisiţi acest lucru?

— De ce nu vi l-aş mărturisi?

— În clipa în care îmi propuneţi să mă adormiţi!

— Mă credeţi sau nu un om cinstit?

— Vă cred un om cinstit; dovadă, felul în care procedez cu dumneavoastră; căci, în sfârşit, cine v-ar împiedica să spuneţi că am fost amanta dumneavoastră?

— Şi ce-aş câştiga spunând această minciună?

— De! eu nu ştiu ce câştigă bărbaţii cu aventuri galante.

— Ei! dragă Lilla, m-aţi insulta crezând că aş avea pretenţia să fiu sau să trec drept un bărbat cu aventuri galante…

— Mi s-a spus că sunteţi bărbatul cel mai vanitos din Franţa.

— Se poate; dar vanitatea mea, chiar când eram foarte tânăr, n-a avut niciodată ca obiect ceea ce numiţi „aventuri galante”. Pe o anumită treaptă a bogăţiei sau a celebrităţii, n-ai timp să cauţi, n-ai nevoie să minţi. Am ţinut la braţ pe cele mai frumoase femei din Paris, din Florenţa, din Roma, din Neapole, din Madrid şi din Londra, de cele mai multe ori nu numai pe cele mai frumoase femei, dar şi pe cele mai mari doamne, şi nu am spus niciodată un cuvânt care ar fi putut lăsa să se creadă – oricine-ar fi fost cea care se sprijinea de braţul meu: vânzătoare, actriţă, prinţesă sau regină – că nutresc altceva pentru acea femeie decât respectul sau recunoştinţa, pe care am avut-o întotdeauna pentru femeia care se afla sub protecţia mea dacă era slabă, sau care mă lua sub protecţia ei dacă era puternică.

Lilla mă privi, şi murmură printre buze:

— Ce straniu, cum se pot face reputaţiile oamenilor!

Apoi, de îndată, fără nicio legătură, adăugă:

— Îmi arde capul; adormiţi-mă.

M-am ridicat, i-am scos pălăria şi i-am suflat pe frunte, trecându-i mâna prin păr, după fiecare răsuflare, până când îmi spuse:

— Ah! mă simt mai bine, capul mi se linişteşte…

Atunci m-am aşezat în faţa ei şi i-am pus mâna pe partea de sus a frunţii, spunându-i cu voce scăzută, dar pe un ton imperativ:

— Acum, dormi!

După două minute dormea, liniştită, ca un copil.

Un lucru ciudat: nici tovarăşa mea de călătorie, nici eu nu fusesem niciodată la Spa; nici ea, nici eu nu cunoşteam

numele staţiilor; ei bine, începând de la penultima staţie şi până la ultima, începu să se agite, să se frământe şi bolborosi câteva cuvinte de neînţeles.

I-am atins buzele cu vârful degetului şi am întrebat-o:

— Ce este?

Atunci, fără niciun efort, îmi răspunse:

— Ajungem la ţintă; treziţi-mă…

Am trezit-o şi, într-adevăr, după cinci minute şuieratul locomotivei anunţa că ajunsesem la destinaţie.

Se simţea mult mai bine.

Am tras la Hotel *Orange,* cel mai bun din oraş. Cum era încă sezonul băilor, hotelul era aproape plin. Nu mai erau decât două camere care comunicau între ele; numai că uşa de comunicaţie era blocată, de fiecare parte, de câte un pat. De o parte, siguranţa călătorului era asigurată de broască, de cealaltă parte, de un zăvor.

Se înţelege că uşa se deschidea pe partea unde se afla broasca.

I-am arătat tovarăşei mele de călătorie topografia hotelului. Am adus-o sus pe proprietăreasă pentru ca s-o asigure ea însăşi că nu se află nicio capcană în cele două încăperi alăturate, şi i-am dat să aleagă una dintre ele.

A ales partea cu zăvorul, rugându-mă numai să-mi mut patul lângă perete, în loc să-l las lângă uşă; ceea ce m-am şi grăbit să fac.

Era ora zece seara; tovarăşa mea de călătorie bău o ceaşcă cu lapte şi se culcă: n-o mai durea capul, dar avea nişte dureri la stomac.

Am mâncat mai consistent, mi-am luat din valiză un volum de Michelet, m-am aşezat în pat şi am început să citesc. După o oră de lectură, şi în clipa în care tocmai stinsesem lumânarea, auzii bătind încetişor în uşa de comunicaţie.

Crezui că m-am înşelat; dar chemarea fu urmată de acest cuvânt rostit cu voce înceată:

— Dormiţi?

— Nu încă; şi se pare că nici dumneavoastră nu dormiţi.

— Mi-e rău.

Într-adevăr, vocea se stinsese.

— Ce aveţi?

— Nişte crampe îngrozitoare la stomac.

— Dumnezeule!

— Nu vă neliniştiţi: mi se mai întâmplă câteodată, e dureros, dar nu este nimic îngrijorător.

— Vreţi să chem pe cineva?

— Nu, nici eterul nu are niciun efect.

— Credeţi că eu pot să vă ajut mai mult decât eterul?

— Poate…

— Cum aşa?

— Încercaţi să mă adormiţi. Prin uşă?

— Da.

— Mă îndoiesc că am să reuşesc; voi încerca.

Încercai să fac să-mi pătrundă voinţa în această cameră din care pudoarea bolnavului mă exila: dar nu am reuşit decât pe jumătate.

— Ei bine? o întrebai.

— Simt că amorţesc; dar cu toată amorţeala tot mă mai doare.

— Ar trebui să pot să vă ating pieptul aşa cum v-am atins fruntea, atunci durerea va înceta.

— Credeţi?

— Sigur.

— Ei bine, dacă vreţi, puteţi deschide uşa, am tras zăvorul.

Mi-am tras nişte pantaloni şi, călăuzit de flacăra lumânării care lumina crăpăturile uşii, m-am dus spre cheie, am întors-o şi, cum trăsesem ivărul de sus şi de jos, cele două canaturi se deschiseră. Prima mea privire fu net scrutătoare: vecina mea juca teatru, sau suferea cu adevărat?

Era palidă, cu gura într-adevăr crispată şi muşchii feţei agitaţi de mici mişcări convulsive. I-am luat mâna: era rece,

umedă, tremurândă: suferea cu adevărat.

— Nu vi se pare ciudat, îmi spuse, că în loc să sun o femeie din hotel şi să cer un calmant oarecare, vă chem pe dumneavoastră şi nu vă las să dormiţi?

— Deloc; dimpotrivă, mi se pare foarte simplu, foarte natural.

— O să vă mărturisesc ceva.

— Oh! că mă iubiţi, poate?

— Ştiţi bine că vă iubesc şi încă mult; dar nu despre asta e vorba… Staţi, mă doare…

Şi chipul bolnavei exprima într-adevăr atâta durere, încât nu te puteai înşela.

Îi trecui braţul pe sub cap şi îl ridicai: se înţepeni, corpul îi fu străbătut de frisoane, apoi se imobiliză.

— A trecut, spuse ea.

— Voiaţi să-mi spuneţi ceva, să-mi faceţi o mărturisire?

— Da, voiam să vă mărturisesc că somnul meu în vagon nu numai că m-a liniştit, dar că mi-a dat şi un sentiment plăcut pe care nu l-am mai simţit niciodată. Adormiţi-mă, vă rog, şi sunt sigură că durerile vor înceta.

— Şi nu vă e teamă să vă adorm, dumneavoastră în pat, iar eu lângă pat?

Îşi aţinti asupra mea ochii mari, albaştri plini de uimire.

— Nu m-aţi întrebat, îmi spuse ea, dacă vă consider un om cinstit, şi nu v-am răspuns că da?

— Este adevărat, nu mă gândeam la asta.

— Ei bine, atunci, încercaţi să mă adormiţi; căci sufăr într-adevăr foarte tare.

Îmi luă mâna şi şi-o puse pe frunte.

— De data aceasta, îi spusei, durerea nu este la cap, şi pentru ca să dispară o dată cu venirea somnului, cred că mâna mea trebuie să atingă locul unde se află răul…

Îmi coborî mâna până la nivelul stomacului, dar lăsând cearceaful şi cuvertura între mână şi pieptul său.

Dădui din cap şi ridicai uşor din umeri.

— Mai încercaţi aşa, îmi spuse.

— Este bine: priviţi-mă. Nu mă îndoiesc că vă voi adormi, dar mă îndoiesc că vă voi vindeca.

Ea nu răspunse, şi continuă, privindu-mă, să-mi ţină mâna în locul în care se afla. În curând pleoapele i se lăsară încetişor, se închiseră, se deschiseră din nou, apoi iar se închiseră: dormea.

După o clipă:

— Dormiţi? o întrebai.

— Prost.

— Ce-i de făcut ca să dormiţi mai bine?

— Puneţi-mi mâna pe frunte.

— Dar crampele dumneavoastră de stomac?

— Mai întâi adormiţi-mă.

Îmi lăsă mâna, şi i-o pusei pe frunte. După cinci minute o întrebai din nou:

— Dormiţi?

— Da. Îmi spuse ea.

— Un somn bun?

— Somnul este bun: totuşi mă doare…

— Ce-ar trebui făcut ca să nu vă mai doară?

— Puneţi-mi mâna pe piept cu intenţia de a-mi lua durerea.

— În ce loc pe piept?

— În dreptul stomacului.

— Puneţi-o dumneavoastră acolo unde credeţi că trebuie.

Atunci, fără nicio ezitare, ridică cuvertura, coborî mâna şi, pe cămaşa strânsă la gât ca cea a unui copil, îmi aşează mâna cu castitatea unei surori.

Am îngenuncheat ca să stau mai comod şi mi-am sprijinit capul de pat.

După o jumătate de oră, îmi eliberă mâna.

— Ei bine? întrebai.

— Nu mă mai doare…

— Trebuie să rămân lângă dumneavoastră?

— Încă două, trei clipe…

Apoi, după cinci minute:

— Mulţumesc, spuse ea. Ah! doamne, fără dumneavoastră aş fi avut două sau trei zile nişte dureri îngrozitoare! Acum…

Ezită.

— Ce?

— Fiţi bun cu mine, am avut încredere în dumneavoastră…

— Bine, îi spusei zâmbind; vă înţeleg. Îmi retrăsei mâna. Mi-o căută şi mi-o strânse uşor.

— Să sting lumânarea?

— Dacă vreţi…

— Dar dacă vă revin durerile?

— Nu vor reveni. De altfel, aveţi chibrituri în sertarul noptierei dumneavoastră.

Stinsei lumânarea, căutai fruntea Lillei şi i-o atinsei cu buzele.

— Noapte bună! îmi spuse ea cu seninătatea unei fecioare.

Închisei uşa şi mă culcai din nou.

A doua zi când m-am trezit, Lilla cânta ca privighetoarea la răsăritul soarelui.

— Ei bine, dragă vecină, o întrebai, v-aţi însănătoşit?

— Perfect.

— Într-adevăr?

— Pe cuvânt de onoare.

Era atât de adevărat, încât am putut să acceptăm un excelent dineu pe care ni-l oferi în aceeaşi zi inspectorul general al pădurilor, şi în aceeaşi seară să plecăm la Aix- la-Chapelle.

Stabilisem în timpul zilei că voi merge până la Mannheim.

IV

AZI MERGEM CU TRENUL DE LA Spa la Colonia. Pe vremuri, adică acum douăzeci de ani, calea ferată se oprea la Liège, iar restul drumului se făcea cu trăsura. Administraţia trăsurilor era prusacă şi, în consecinţă, supusă acelei rigidităţi devenită proverbială în regatul marelui Frederic.

Biletele care ţi se distribuiau erau jumătate germane, jumătate franceze. Una dintre clauzele înscrise pe acesta bilete, care fixau fiecăruia un număr, era următoarea:

„Este interzis călătorilor să schimbe locul cu vecinii lor, chiar cu consimţământul acestora.”

Odinioară, erai nevoit să te opreşti la Liège. Azi drumul se face fără întrerupere.

Am ocazia să mă bucur că nu ne mai oprim la Liège. Sunt în război de mai mulţi ani cu bunul oraş valon care încă nu mi-a iertat că am spus, în *Impresii de călătorie*, că era să mor de foame acolo, şi am fost asigurat că proprietarul Hotelului Albion, unde era să mi se întâmple această nenorocire, mă căutase prin toată Europa ca să-mi ceară socoteală pentru aceste cuvinte abominabile.

Din fericire, pe atunci mă aflam în Africa unde, trebuie să mărturisesc, mâncam şi mai prost ca la el.

Cu atât mai puţin aş fi scăpat de soarta pe care mi-o rezervase, cu cât, în goana lui, recrutase un alt duşman de al meu: proprietarul Hotelului Poştei din Martigny, cel care îmi servise, în 1832, acel renumit biftec de urs care a făcut pur şi simplu ocolul lumii, şi care, ca şarpele de mare, ne-a parvenit prin jurnalele din America.

De fapt, mă destăinui aici cu privire la aceşti doi venerabili domni. Dacă unul dintre ei, proprietarul Hotelului Albion, avea dreptate să-mi poarte pică, celălalt, proprietarul Hotelului Poştei, nu avea decât să-mi mulţumească.

Un hangiu francez ar fi plătit cu aur o reclamă atât de minunat reuşită; şi-ar fi pus firma „La biftecul de urs” şi ar fi făcut avere.

De altfel, poate că a făcut avere şi fără asta.

După 1832, am mai trecut cu poştalionul prin Martigny. Proprietarul s-a grăbit, nerecunoscându-mă, să-mi schimbe caii de la trăsură; era rotofei şi gras ca un om care nici nu urăşte, nici nu are remuşcări. Dacă ar fi ştiut că eu sunt acela, ce-ar mai fi fost, Dumnezeule!...

Ajunserăm la Colonia, pe la şase dimineaţa, pe o vreme superbă. Am alergat la agenţia de vapoare cu aburi; vaporul cu aburi pleca la ora opt: aveam la dispoziţie două ore.

— Dormiţi sau faceţi o baie? o întrebai pe tovarăşa mea de călătorie.

— Fac o baie.

— Vă conduc.

— Ştiţi unde este?

— Ştiu întotdeauna unde se află băile oraşelor prin care am trecut.

O condusei la baie.

Pudoarea o făcu puţin să roşească la întrebarea: „Luaţi o singură cameră sau două?” Dar mă grăbii să răspund: „Două”. Şi furăm conduşi în două camere de baie alăturate cum fuseseră şi dormitoarele noastre.

Trimiseserăm direct bagajele – reduse, pentru Lilla, la o valiză, pentru mine la un sac de voiaj – pe vaporul cu aburi din Mainz. Ieşind de la baie nu aveam deci decât să urmăm acelaşi drum ca şi bagajele noastre.

De la intrarea în Prusia, tovarăşa mea de călătorie simţise că-l creşte importanţa; devenise interpreta mea, şi era ocupată cu discuţiile băneşti.

Călătoria pe Rin este, de altfel, una dintre cele mai ieftine călătorii care există pe lume: pentru patru sau cinci taleri, cred, adică pentru vreo douăzeci de franci, urci fluviul descris de Boileau şi cântat de Koerner, de la Colonia la

Mainz şi, pentru acelaşi preţ, coborî de la Mainz până la Colonia.

Rămâne problema culinară: hrana este ieftină, dar execrabilă; vinurile sunt scumpe… şi proaste.

S-a făcut acestor vinuri acre de Rin, din struguri copţi la strălucirea pietrelor, o reputaţie foarte uzurpată, după părerea mea. *„Liebfraumilch”*-ul şi*, „Brauneberger”-ul* – *Laptele Fecioarei* şi *Sucul muntelui cafeniu*, – sunt singurele mai acătării. Cât despre *Johannesberg*, mi-aş permite acest paradox, şi anume că nu cunosc un vin bun care să coste douăzeci şi cinci de franci sticla.

Pornind de la Colonia, cu toate că harta este franco-germană, bucătăria este numai prusacă. Te aştepţi să mănânci o mâncare acră, mănânci o mâncare dulce; ceri ceva dulce, ţi se serveşte ceva pipărat; înmoi pâinea într-un sos care seamănă a rântaş, şi mănânci marmeladă.

Prima oară când am cerut salată în Germania, i-am înapoiat-o chelnerului spunându-i:

— Aţi uitat să scurgeţi salata asta, este plină de apă.

Chelnerul luă salatiera, o înclină, apoi mă privi cu uimire.

— Ei bine? îi spusei.

— Ei bine, domnule, reluă el, nu este apă, este oţet.

Credeam că o să-mi ia gura foc de la salata asta: dar nu mirosea a absolut nimic. În toate ţările din lume, se pune oţet în salată; în Germania se pune salata în oţet.

Sunt multe obiceiuri nemţeşti în bucătăria germană. Se pune zahăr în oţet, şi miere în ură.

Dar nu ştiu ce se pune în cafeaua cu frişcă.

Serviţi tot ce doriţi pe un vapor cu aburi de pe Rin, serviţi apă de Seltz, apă de Spa, apă de Hamburg, apă de Baden, chiar şi apă de Sedlitz, dar nu serviţi cafea cu frişcă, dacă sunteţi francez. Nu vreau să spun cu asta că în Franţa găseşti o cafea bună cu frişcă; spun numai că, peste tot în afară de Franţa, şi mai ales în Germania, se serveşte o cafea execrabilă.

Asta începe la Quiévrain şi merge mereu crescând până la Viena.

N-aţi crede că această problemă, care pare foarte simplă: „De ce se serveşte în general cafea proastă în Franţa?”, are o soluţie foarte politică. Foarte politică, repet.

Se servea cafea bună în Franţa de la invenţia cafelei până la sistemul continental, adică de la 1600 până la 1809.

În 1809, zahărul costa opt franci livra; asta ne-a adus zahărul din sfeclă. În 1809, cafeaua costa zece franci livra; asta ne-a adus cicoarea.

Sfecla mai merge. În calitatea mea de vânător, nu mă supăr când grânele sunt secerate, ovăzul cosit, trifoiul şi lucerna cosite, şi mai găsesc două sau trei pogoane de sfeclă, în care risc să fac o entorsă la fiecare pas, dar unde se adăpostesc potârnichile şi se cuibăresc iepurii.

În plus, sfecla în spuză – înţelegeţi bine, nu la cuptor – murată douăzeci şi patru de ore în oţet bun – nu în oţet nemţesc – nu este un aperitiv de lepădat…

Dar cicoarea! Căror zei infernali li se va închina cicoarea?

Un linguşitor al Imperiului a spus: *Cicoarea este răcoritoare.*

Este de necrezut ce poate fi determinat să facă poporul francez cu cuvântul *răcoritor*.

S-a spus că poporul francez este poporul cel mai spiritual de pe pământ: ar fi trebuit să se spună poporul cel mai încălzit.

Bucătăresele au pus stăpânire pe cuvântul *răcoritor*: şi la adăpostul acestui cuvânt, ele îşi otrăvesc în fiecare dimineaţă stăpânii amestecând o treime de cicoare în cafea.

Veţi obţine totul de la bucătăreasa dumneavoastră, să pună mai puţină sare, mai mult piper, să se mulţumească doar cu un ban câştig la o livră, de la măcelar, băcan, sau de la negustorul de fructe. Dar nu veţi obţine niciodată de la bucătăreasa dumneavoastră să nu vă pună cicoare în cafea.

Bucătăreasa cea mai mincinoasă este insolentă în ceea ce priveşte cicoarea. Ea mărturiseşte că pune cicoare, se laudă cu asta, spune stăpânului său:

— Sunteţi încălzit, domnule; este spre binele dumneavoastră.

Dacă o daţi afară, iese cu capul sus, insultându-vă cu privirea.

Este o martiră a cicoarei!

Sunt perfect convins că există o societate secretă a bucătăreselor; o casă de ajutor pentru cicoreene.

Or, când băcanii au văzut asta, şi-au aplicat maxima: *Audite et intelligite.* Au înţeles, ei care nu au „pricepătoarea prea uşoară”, cum spun belgienii.

Odinioară vindeau ciocoarea separat, rămăşiţă de pudoare. Acum, se vinde cafea cu cicoare, cum se vinde ciocolată cu vanilie.

Dumneavoastră ştiţi asta, dumneavoastră, amatorii de cafea, care serviţi moca curată şi nu cu o treime de martinica şi o treime de burbon. Dumneavoastră vă cumpăraţi cafeaua moca boabe.

Vă spuneţi: „O voi prăji, o voi râşni eu însumi. O voi pune sub cheie şi voi ţine cheia la mine în buzunar. Am o spirtieră pentru făcut cafea, îmi voi face singur cafeaua, la masă, şi, în felul acesta, voi scăpa de cicoare.”

Sunteţi otrăvit de ea!

Băcanii au inventat un tipar pentru boabe de cafea, aşa cum armurierii au inventat un tipar pentru gloanţe.

Aveţi o treime de cicoare în cafeaua dumneavoastră moca, prăjită, râşnită, încuiată, pregătită de dumneavoastră! De când cu cicoarea, băcanii au devenit foarte vicioşi!

Iată ce-i spusei tovarăşei mele de călătorie când o auzii cerând în nemţeşte:

— Cafea cu friscă.

Dar ştiţi ce mi-a răspuns la diatriba mea?

— Nu detest cicoarea, este bună pentru sânge.

Astfel a pătruns această teorie, nu numai anticulinară, ci aş spune mai mult, antiartistică, până în Germania, chiar până în Ungaria: Cicoarea este răcoritoare!

Mă îndepărtai de Lilla. Simţeam o oarecare repulsie văzând aceste buze, fragede ca două petale de trandafir, aceşti dinţi albi ca nişte perle intrând în contact cu îngrozitoarea băutură.

Mă dusei să mă plimb.

În zarea albăstruie începea să se vadă conturându-se azurul mai închis al colinelor înalte care străjuiesc Rinul şi care, apropiindu-se, formează atât de pitoreasca trecătoare Loreley.

Am rămas până când am presupus că bolul de cafea cu frişcă fusese consumat. Apoi m-am întors.

Mi-am găsit tovarăşa de călătorie discutând foarte aprins cu o femeie încântătoare de douăzeci şi trei sau douăzeci şi patru de ani, blondă, cu o înfăţişare plăcută şi talia mlădioasă.

Avui impresia că cele două femei vorbeau despre mine.

Nu numai că ghicii că vorbeau despre mine, dar crezui chiar că înţeleg subiectul discuţiei lor.

Văzându-ne sosind împreună pe vapor, pe Lilla şi pe mine, frumoasa vieneză – doamna blondă era din Viena – o întrebase ce era între noi. Iar tovarăşa mea de călătorie i-a spus adevărul: că eram pur şi simplu prieteni. Era clar că interlocutoarea ei n-o credea de fel.

Mă apropiai şi, după felul deosebit de respectuos în care mă adresai doamnei Bulyowsky, compatrioata sa a putut să-şi dea seama că Lilla îi spusese purul adevăr.

Discuţia deveni generală.

Lilla mă prezentă frumoasei călătoare drept prietenul său, apoi mi-o prezentă pe aceasta ca pe o admiratoare pasionată a literaturii franceze, ceea ce îmi permitea să-mi iau partea din admiraţia împărţită confraţilor mei.

Frumoasa vieneză vorbea franceza ca o pariziană.

Nu-i cunosc numele şi, în consecinţă, nu pot s-o compromit cu portretul pe care i l-am schiţat; dar am toate motivele să cred că, dacă aş fi făcut cu ea călătoria pe care o făceam cu Lilla, şi după patru zile şi patru nopţi m-ar fi prezentat ca un prieten, ar fi spus o mare minciună.

În acest timp soarele se ridica la orizont.

— Unde mi-aţi pus umbrela de soare? mă întrebă tovarăşa mea de călătorie.

— Jos, în salon, împreună cu sacul meu de călătorie.

Mă ridicai. Lilla îmi întinse mâna cu acea graţie încântătoare care făcea meritul principal al domnişoarei Mars.

— Iertaţi-mă că vă deranjez, adăugă ea.

Mă aplecai să-i sărut mâna.

— Oh! aşteptaţi.

Îşi scoase mănuşa.

Îi sărutai mâna şi plecai să aduc umbrela de soare.

Punând piciorul pe prima treaptă a scării, am întors capul. O văzui pe tânăra vieneză luându-i cu efuziune mâna şi având aerul că-i cere ceva.

— Duceţi-vă, duceţi-vă, îmi spuse Lilla.

Coborâi şi, după cinci minute, urcai din nou cu umbrela. Lilla era singură.

— Ce vă spunea femeia încântătoare care era cu dumneavoastră şi care a plecat? o întrebai.

— Când?

— În momentul în care am întors capul.

— Curios?

— Spuneţi, vă rog.

— Nu, nici vorbă; aveţi şi aşa destul de mult amor propriu.

— Dacă nu-mi spuneţi, mă voi duce s-o întreb chiar pe ea.

— Să nu faceţi una ca asta!

— Atunci, spuneţi.

— Vreţi să ştiţi ce mă ruga?

— Da.

— Ei bine, mă ruga s-o las să-mi sărute mâna în locul în care mi-aţi sărutat-o dumneavoastră.

— Şi i-aţi permis, sper?

— Fără îndoială… Este tipic nemţesc, nu-i aşa?

— Da; numai că aş da orice să fie tipic franţuzesc.

— Dar care una din reginele dumneavoastră n-a sărutat chiar buzele unui poet pe când acesta dormea?

— Da, dar această regină era scoţiană, şi a murit, otrăvită de soţul ei, spunând: „Dispreţuiesc viaţa, nu o regret deloc…” Este adevărat că regina era soţia lui Ludovic al XI-lea.

V

DE ÎNDATĂ CE FRUMOASA VIEneză mă văzuse apropiindu-mă de doamna Bulyowsky, venise în grabă să se aşeze lângă ea, fără să se preocupe de cele ce-mi povestea aceasta.

Nemţoaicele au o calitate admirabilă, aceea că nu-şi ascund entuziasmul şi că gura lor nu le dezminte nici ochii, nici inima: spun ceea ce gândesc, simplu, dar, sincer.

Nu cred să existe în acelaşi timp o impresie mai plăcută şi mai măgulitoare decât cea de a te auzi lăudat cu naivitate de gura unei femei frumoase, născută la cinci sute de leghe de tine, vorbind o altă limbă decât a ta şi pe care întâmplarea ţi-a scos-o în cale, care nu avea cum să te cunoască niciodată, şi se felicită, cu bucurie, că te-a cunoscut. Când compari aceste efluvii mângâietoare ale inimii şi ale ochilor pe care le întâlneşti din momentul în care ai trecut frontiera, cu acea disecare rece a talentului, cu eterna negare a geniului, cu care ne obişnuiesc gazetele noastre cotidiene, săptămânale sau lunare, te întrebi de ce găseşti întotdeauna în ţara ta şi printre compatrioţii tăi această dezamăgire, care nu te-ar mâna decât spre descurajare, dacă n-ai pleca din când în când în străinătate să prinzi noi puteri. Anteu îşi regăsea forţele atingând pământul Africii. Eu nu sunt Anteu, dar ştiu că îmi pierd puterile de câte ori ating părnântul Franţei.

De altfel, mă aştepta o a doua surpriză de acelaşi gen ca şi prima: o dată cu noi, se îmbarcase un grup alcătuit din doi bărbaţi de treizeci-treizeci şi cinci de ani, două femei de douăzeci şi cinci-treizeci de ani şi un copil de şapte-opt ani.

Grupul avea un aer străin, caracteristic locuitorilor unei lumi mai apropiate de soarele tropicelor decât de a noastră; copilul mai ales, cu părul său lung, negru, cu tenul mat, ochii învăpăiaţi, era un exemplar tipic din America de Sud.

Una dintre cele două femei spusese, o clipă după ce vaporul pornise, câteva cuvinte la urechea copilului şi, de atunci, acesta nu încetase să mă privească cu o curiozitate naivă.

Cum grupul din care făcea parte se afla în faţa noastră, şi cum nu eram despărţiţi unii de alţii decât prin distanţa care există între banca de lângă învelitoare şi banca de la bastingaj, mi-am adunat toate cunoştinţele filologice ca să-i spun în spaniolă:

— Copilul meu, vrei să-i ceri mamei dumitale îngăduinţa, în numele meu, să te îmbrăţişez?

Spre marea mea uimire, una dintre cele două femei îi spuse atunci într-α franceză excelentă:

— Alexandre, du-te să-ţi îmbrăţişezi naşul.

Copilul, încurajat de această autorizaţie, veni alergând să se arunce în braţele mele.

— Ah! Extraordinar, răspunsei, asta-i bună! Că lui don Juan, care de la un mal la celălalt al fluviului Manganares tot cerea un foc să-şi aprindă ţigara, Satan i-a răspuns întinzând braţul pe deasupra fluviului, şi că de la ţigara ivită în mâna înmănuşată a acestuia, don Juan şi-a aprins-o pe a lui, asta este minunat. Dar că eu, fără să ştiu, am întins amândouă mâinile ca să ţin un copil deasupra cristelniţei, la Rio de Janeiro sau la Buenos Aires, asta n-aş fi bănuit niciodată.

— De fapt, îmi răspunse doamna străină, lucrurile nu s-au petrecut chiar aşa.

— Este o indiscreţie dacă insist? întrebai.

— Oh! nicidecum, îmi răspunse americana. Nu suntem nici din Buenos Aires, nici din Rio de Janeiro: suntem din Montevideo. Ori, după ce Rosas a fost înfrânt, s-a făcut pace şi am răsuflat uşuraţi, prima noastră dorinţă a fost, ca să fim în pas cu civilizaţia, să imităm principalele oraşe din Europa în crearea celor mai utile sau filantropice aşezăminte. Primul, sau unul dintre primele, a fost un azil de copii găsiţi. Ei bine, copilul pe care-l vedeţi a fost cel

care a inaugurat aşezământul, iar numele dumneavoastră este atât de popular la Montevideo, încât i s-a dat acest nume, ca să poarte noroc, noului azil. Nu aveam copii; ne-am hotărât să luăm unul de la Copiii-Găsiţi. L-am ales pe acesta din cauza numelui.

Ţineam drăgălaşul copil în braţe: îl strângeam la piept foarte mândru că am avut, de la un capăt la altul al lumii, o influenţă atât de bună asupra acestei biete mici existenţe.

Din braţele mele, acesta trecu în braţele celor două tovarăşe de călătorie ale mele; apoi, nu ştiu cum, mâinile copilului, mâna Lillei, cea a doamnei vieneze şi a mea se găsiră înlănţuite, şi rămaseră astfel aproape o jumătate de oră, vorbindu-şi prin acei fiori de simpatie care ating extazul.

Poate că această jumătate de oră n-a fost cea mai fericită, dar a fost cu siguranţă cea mai plăcută din viaţa mea.

Deodată, cu un zâmbet şi un sărut, copilul se desprinse şi alergă la familia sa adoptivă, ca pasărea care îşi ia zborul pentru a se întoarce la cuib.

Mi-am desprins mâna din dulcea strânsoare, l-am urmat pe copil şi m-am dus să le cer spaniolilor mei din America de Sud câteva informaţii despre oamenii pe care-i cunoscusem şi care locuiau la Montevideo.

Primul despre care m-am informat a fost un compatriot de-al meu, un tânăr armurier din Senlis. Îl ajutasem să vină să se stabilească la Paris. Afacerile lui prosperau, când izbucni revoluţia din 1848, care, răsturnând un tron, a zguduit în acelaşi timp atâtea existenţe. În consecinţă, l-am recomandat generalului Pacheco Y Obès, cu ocazia misiunii pe care acesta o îndeplinise la Paris. Generalul îl trimisese la Montevideo, şi îl numise armurier al guvernului. Începuse să facă avere.

L-am revăzut mai târziu, cu ocazia uneia dintre călătoriile sale în Franţa. Mi-a înapoiat cele câteva bancnote de o mie de franci pe care mi le datora şi, în contul dobânzilor, mi-a dăruit o minunată piele de urs.

Aceasta m-a făcut să vorbesc despre un alt francez pe care de asemenea îl recomandasem generalului Pacheco: era contele de Horbourg, fiul unui aghiotant al tatălui meu.

Într-o zi, pe când vâna în delta Nilului împreună cu tatăl meu, contele de Horbourg, tatăl celui despre care vorbesc, calcă pe coadă un mic şarpe boa din specia numită pitoni.

Şarpele se ridică şi se repezi, cu capu-i enorm, să-l muşte.

Dar, mai iute decât şarpele, tatăl meu a ochit, a tras şi l-a omorât, fără ca vreun glonte să-l atingă pe aghiotant.

Contele de Horbourg şi-a făcut o cingătoare pentru spadă din pielea acostui şarpe. Apoi, la moartea sa, mi-a lăsat moştenire cingatoarea.

Mi-o adusese fiul său, îmbrăcat în doliu. Aşa l-am cunoscut.

Servise în Africa şi nu era lipsit de cultură: dar sănătatea şi inteligenţa îi erau măcinate de băutură. Dacă aveai nevoie de el fizic, avea temperatură: dacă aveai nevoie de el intelectual, era beat.

Pe acesta nu eu îl recomandasem generalului Pacheco: generalul îmi ceruse acest lucru. L-a făcut ofiţer instructor.

De Horbourg murise în exerciţiul funcţiunii şi în condiţii tragice.

Într-o zi, pe când făcea manevre cu un regiment în mijlocul ierburilor înalte, sabia îi scăpă din mână, şi căzu. Cu agitaţia febrilă care nu-l părăsea, coborî de pe cal. Sabia rămăsese în picioare, cu mânerul în pământ şi lama în aer. În mişcarea bruscă pe care o făcu nimeri drept în tăişul ei şi nu mai supravieţui decât două ore de la accident.

Cât despre Pacheco y Obès, omul cel mai important al tuturor revoluţiilor montevidene, murise şi el, în dizgraţie, ca Scipion. Sărac ca Cincinnatus, manevrase ca şi Lamartine, milioane; numai că era dintre acei poeţi cu mână spartă cărora li se scurg milioane printre degete.

Ajuns la Paris cu o misiune de încredere, fusese luat în râs de micile gazete. Batjocura ajunsese până la ofensă.

Ceruse satisfacţie şi îi fusese refuzată; atunci recurse la poliţia corecţională şi, deşi vorbea destul de prost franţuzeşte, voise să-şi pledeze singur cauza.

Făcuse, în faţa tribunalului, una dintre acele demonstraţii de elocinţă caracteristice sufletelor mari, cum aveau generalul Foy, generalul Lamarque, domnul de Fitz-James.

Fusese luat în râs mai ales pentru micimea republicii sale, pentru cauza neînsemnată pentru care lupta.

Răspunsese:

— Măreţia devotamentului nu se măsoară cu mărimea lucrului pe care-l aperi. Dacă am fericirea să-mi vărs tot sângele pentru libertatea oraşului Montevideo, înseamnă că voi face tot atât cât Hector care şi-a vărsat sângele pentru apărarea Troiei.

Acest suflet mare s-a stins, acest mare apărător al unei cauze mici a murit; a murit atât de sărac, încât acel tânăr armurier pe care i-l recomandasem pe vremea gloriei sale l-a întreţinut în ultimele sale zile şi a suportat până şi cheltuielile de înmormântare.

Erau triste aceste veşti. Din păcate, ajungi la o vârstă la care, privind în jur, vezi peste tot numai pete negre: sunt petele de doliu. Medicii spun că vederea slăbeşte, retina se injectează şi că pupila este atinsă de amorozã; ei numesc aceasta „muştele zburătoare”.

Când nu mai vezi aceste muşte, înseamnă că ai murit şi tu.

Mă întorsei la cele două tovarăşe ale mele după ce le-am căutat în locul în care le lăsasem: se mutaseră la o masă pe care se aflau hârtie, cerneală şi pene de scris.

Am înţeles: eram condamnat la tortura autografelor; tortură obişnuită care se transformă firesc în neobişnuită.

Din momentul în care pusesem piciorul pe vapor se ştiuse cine eram. Din momentul în care pusei mâna pe pană, se făcu coadă.

Din nefericire, se afla pe bord un număr oarecare de englezi şi, mai ales, de englezoaice.

În materie de autografe, englezii sunt indiscreţi, iar englezoaicele sunt nesătule. Pe deasupra, timpul pe care mi-l petrecui în mijlocul a vreo douăsprezece englezoaice de toate vârstele de la doisprezece până la şaizeci de ani, mă ajută să fac o mare descoperire filologică şi fiziologică.

Remarcai că deformaţia gurii, atât de obişnuită la englezoaicele bătrâne, survenea numai la o anumită vârstă, că toţi englezii şi englezoaicele tinere aveau, în general, nişte guri încântătoare.

Ce a putut deforma oare gura englezilor şi englezoaicelor bătrâne în aşa fel încât să o transforme la unii în bot, iar la alţii în trompă? Este *th*-ul.

— Cum! *th*-ul? veţi spune dumneavoastră.

Ei bine! Da. *Th*-ul.

Întrebaţi-l pe profesorul dumneavoastră de engleză cum se ajunge la şuieratul necesar pentru pronunţarea lui *th.*

Vă va răspunde:

— Apăsaţi puternic limba pe maxilarul superior şi inferior în acelaşi timp şi pronunţaţi *th.*

Ei bine, tot pronunţând acest *th,* care apare la fiecare secundă în vocabularul englez, tot apăsând maxilarul inferior şi superior pentru pronunţarea acestui blestemat *th*, corpul moale – limba – a învins corpul tare dinţii; şi, aşteptând să fie răsturnată complet, baricada s-a înclinat sub presiune.

Dacă cunoaşteţi, scumpe cititor sau frumoasă cititoare, o altă soluţie la această problemă: „De ce englezii şi englezoaicele între cincisprezece şi douăzeci de ani au aproape toţi o gură încântătoare, şi de ce englezii şi englezoaicele între cincizeci şi şaizeci de ani au aproape toţi o gură îngrozitoare?” dacă, spun, cunoaşteţi o altă soluţie, daţi-mi-o; iar eu, vă voi da un autograf.

VI

PE LA ORA NOUĂ SEARA AM ajuns la Coblentz.

Tovarăşa mea de călătorie se obişnuise atât de bine cu camaraderia noastră, încât nu-şi mai făcea griji în privinţa topografiei camerelor şi chiar dacă ni s-ar fi dat aceeaşi cameră, cu condiţia ca aceasta să fi avut două paturi, n-ar fi făcut nicio obiecţie.

Camerele noastre erau alăturate; cea a Lillei avea două paturi.

Am cinat toţi trei; prietena noastră, doamna vieneză, acceptase *triumfeminavirat*-ul. Petrecusem o după-amiază adorabilă.

Într-adevăr, dacă bărbaţii ar şti cât de încântătoare poate fi prietenia unei femei, şi chiar a două femei, ar vărsa poate o lacrimă de bucurie, dar cu siguranţă o lacrimă de regret în ziua în care ar depăşi graniţele prieteniei pentru a pune piciorul pe meleagurile dragostei.

Petrecurăm o seară încântătoare. Ni se servi ceaiul în camera Lillei, şi-l băurăm lângă o fereastră largă ce dădea mai întâi spre Rin, puţin mai sus de podul care duce spre fortăreaţa Ehrenbreitstein, apoi, dincolo de Rin, spre colinele care încep să se prefacă în munţi.

Se ridicase luna împrăştiind peste munţi valuri de lumină blândă care ajungeau până la Rin, transformându-l într-o imensă oglindă de argint.

Ce-am spus în faţa acestei naturi minunate? Nu-mi mai amintesc; probabil că am vorbit despre Shakespeare şi Hugo, despre Goethe şi Lamartine. Marii poeţi cântă marile spectacole ale naturii şi, cu siguranţă recunoscătoare, marile spectacole ale naturii amintesc de marii poeţi.

Fără îndoială pentru a continua, atât cât era cu putinţă, această frumoasă intimitate, prietena noastră vieneză o rugă pe Lilla să stea cu ea în cameră. Lilla se întoarse spre

mine vrând parcă să mă întrebe dacă acest lucru nu mă supără.

Am izbucnit în râs.

M-am retras în camera mea şi le-am lăsat pe cele două doamne împreună.

Ca să văd din patul meu luna aceasta frumoasă după ce aveam să sting lumânarea, lăsasem obloanele deschise şi perdelele date în lături, astfel încât, prin geamuri, vedeam bolta de azur a cerului brăzdată de o dungă lată, alburie – calea lactee – în timp ce în înaltul cerului zăream tremurând o stea când roşie, când albă, când albastră – Aldebaran.

Nu ştiu cât timp am contemplat cu ochii deschişi sau pe jumătate deschişi spectacolul acesta blând şi melancolic. În cele din urmă am adormit; când am deschis din nou ochii încă plini de acel azur nocturn şi de albăstrelele acelea de flacără, am crezut că mă aflu în faţa unui incendiu.

Tot ce fusese albastru în ajun, acum era de culoarea purpurei. Pe cerul atât de liniştit şi senin cu câteva ore înainte, păreau că se rostogolesc valuri de foc. Se iveau zorile, anunţând răsăritul soarelui.

Eram extaziat în faţa acestui spectacol când, deodată, mi s-a părut că mă strigă cineva din camera de alături.

Am ascultat cu atenţie şi, într-adevăr, mi-am auzit numele: Alexandre.

— Dumneavoastră sunteţi, Lilla? întrebai din camera mea, doar cu jumătate de glas.

— Da; sunteţi treaz, cu atât mai bine! continuă ea tot în şoaptă. Nu găsiţi magnific decorul pe care îl creează Dumnezeu pentru noi în această clipă?

— Splendid! Păcat că vedem un cer atât de frumos fiecare din camera sa!

— Cine vă împiedică să veniţi să-l vedeţi de aici?

— Dar oare vieneza noastră e de acord?

— Aş! Doarme.

— Atunci, deschideţi-mi uşa.

— Deschideţi-o singur; nu e încuiată.

Sării jos din pat, îmi pusei nişte pantaloni, halatul şi papucii şi intrai încetişor în camera vecinelor mele.

Lilla, ca să-mi servească elemente de teatru, era culcată în dreapta scenei, iar vecina sa, în stânga. Fereastra înaltă lăsa să pătrundă razele aurorii împurpurându-i patul şi chipul care păreau scăldate într-o lumină roz. Am luat o oglindă şi, ferindu-mă din calea razelor, i-am dat-o ca să se privească.

Nu mi-a fost greu să desluşesc după surâsul ei că-mi era recunoscătoare de a se vedea atât de frumoasă.

— Ei bine, îi spusei, sărutaţi-vă.

Şi apropiai oglinda de buzele ei.

— Nu, spuse ea, sărutaţi-mă dumneavoastră, va fi mai bine.

O sărutai, urându-i un lung şir de aurori tot atât de frumoase ca cea pe care o vedeam ivindu-se, apoi agăţaî oglinda la loc, în cui.

— Luaţi un scaun şi aşezaţi-vă lângă patul meu, spuse ea; am o dorinţă.

— Care?

— Să-mi spuneţi o poveste care va rămâne veşnic legată în amintirea mea de acest frumos răsărit de soare.

— Ce vreţi să vă povestesc în faţa unui spectacol atât de grandios? Cunoaşteţi *Werther*, cunoaşteţi *Paid şi Virginia…*

— Nu mi-aţi spus că una dintre cele mai frumoase amintiri din viaţa dumneavoastră este legată de una dintre compatrioatele mele?

— Este adevărat; ν-am spus asta.

— Nu mi-aţi spus că această amintire n-a fost umbrită de niciun nor, şi că singurele lacrimi pe care le-aţi vărsat în trei luni de fericire au fost cele din momentul despărţirii?

— Şi asta este adevărat.

— Consideraţi că ar fi o indiscreţie dacă mi-aţi povesti această întâmplare?

— Nu, din nefericire; căci sunt doi ani de când persoana a murit.

— Mi-aţi spus că era nu numai compatrioata mea, ci şi actriţă dramatică, ca mine.

— Da; numai că ea era cântăreaţă.

— Povestiţi-mi, vă rog; dar vorbiţi în şoaptă, din cauza vecinei noastre care doarme.

— Era prin 1839; eram bătrân, aveam, cum vedeţi, treizeci şi şapte de ani.

— Oare dumneavoastră veţi fi vreodată bătrân?

— Să vă audă Dumnezeu! Mă aflam pentru a treia oară la Neapole, şi tot sub alt nume. De data aceasta, mă numeam destul de puţin poetic, domnul Durand.

Voiam să văd din nou Sorento, Amalfi, Pompei, pe care nu le vizitasem cum trebuie în prima mea călătorie, şi pe care, de altfel, niciodată nu le vezi destul. Prin urmare, fidel tradiţiilor mele, m-am dus în port şi am închiriat una dintre bărcile acelea mari, siciliene, cu care mai făcusem călătoria din 1835.

De astă dată, eram singur, nu-i mai aveam cu mine pe cei doi buni tovarăşi care se numeau Jadin şi Milord.

De astă dată, Duprez nu mai era la Neapole, Malibran nu mai era la Neapole, Persiani nu mai era la Neapole.

De aceea Neapole mi se păru tare trist.

Totuşi, în ajunul zilei în care urma să închiriez o barcă, asistasem la o mare solemnitate muzicală.

Compatrioata dumneavoastră, doamna D… pe care-mi veţi permite să n-o pomenesc decât cu numele de Maria, dăduse ultima sa reprezentaţie la Neapole; urma să cânte la teatrul din Palermo.

Doamna D… era o femeie înaltă şi frumoasă, de treizeci de ani, vorbind ca şi dumneavoastră toate limbile, cu o voce minunată, dar mai ales o voce deosebit de dramatică.

Triumful său era opera *Norma.*

O cunoscusem la Paris, unde fusese distribuită în roluri comice, cel al Zerlinei printre altele, în care avusese un

foarte mare succes.

Îi fusesem prezentat, după o reprezentaţie cu *Don Juan* şi am simţit că se naşte între noi o simpatie atât de mare, încât atunci când i-am spus foarte simplu că o găsesc încântătoare şi că eram foarte fericit că pleacă peste două zile, îmi răspunsese cu naivitate;

— Dimpotrivă, ce nenorocire!

Dar, mă grăbii să-i spun, în două zile sunt patruzeci şi opt de ore, în patruzeci şi opt de ore sunt două mii opt sute optzeci de minute; este o veşnicie, când ştii să profiţi de ele.

Dar ea dăduse din cap şi răspunsese:

— Nu... În patruzeci şi opt de ore, aş avea timpul să vă fac să vedeţi că îmi plăceţi, dar nu mi-ar mai rămâne timp să vă dovedesc că vă iubesc...

Răspunsul mi se păruse concludent; n-am mai insistat. I-am sărutat mâna când ne-am despărţit. Pleca în Germania; eu plecam în Italia; nu ne-am mai revăzut.

Întâmplarea făcu să ne întâlnim din nou la Neapole.

Doar că, aflându-mă sub un alt nume, venit abia în ajun, nu ştia că eram eu;. În timp ce eu îi cunoşteam succesele, aplauzele, triumfurile. Numele ei nu se afla numai pe toate afişele, ci şi pe toate buzele,

Mă interesasem despre ea; întrebasem unde locuia. Mi se răspunsese: Strada Toledo şi mi se dăduse adresa exactă. Eram gata să alerg la ea, când am auzit aceste câteva cuvinte:

— Ştiţi că se mărită?

Înţelegeţi ce duş cu apă rece ca gheaţa îmi turna în cap această frază!

— Se mărită! Şi cu cine?

— Cu unul dintre compatrioţii dumneavoastră, un tânăr compozitor pe care desigur că-l cunoaşteţi; scrie muzică însă ca amator: baronul Ferdinand de S...

— Ah! Doamne! strigai.

Şi, într-adevăr, nimic nu putea să mă uimească mai mult decât această împerechere.

Dar, cum lucrurile de necrezut sunt mai ales cele în care cred în primul rând, având în vedere că trebuie ca un lucru de necrezut să existe ca să se vorbească despre el, am rămas uimit, dar convins.

Din acel moment, nici nu-mi mai trecuse prin minte s-o revăd pe Maria, dacă nu socotise nimerit să-mi acorde atenţie când urma să plece peste două zile, cu atât mai mult nu m-ar mai cunoaşte când urma să se mărite peste opt zile.

Poate, fără această veste, aş mai fi rămas câteva zile la Neapole, cu riscul de a fi arestat ca şi prima oară; dimpotrivă, însă, aceasta îmi grăbi plecarea. M-am dus, deci, cum spuneam, în port; am închiriat singurul *speronare* pe care l-am găsit şi am luat-o spre hotel.

Pe dig, mă întâlnii nas în nas cu Maria şi cu Ferdinand.

Amândoi scoaseră un strigăt de uimire.

— Cum de sunteţi aici şi noi nu ştim? mă întrebară amândoi într-un glas.

— Pentru simplul motiv că nimeni nu ştie că sunt aici, având în vedere preafericita antipatie pe care majestatea-sa regele Neapolelui o nutreşte pentru preaumilul dumneavoastră servitor.

— Dar ştiaţi că noi ne aflarn aici, îmi spuse Ferdinand; cum de n-aţi venit să ne vedeţi?

— Ştiam că doamna este aici, şi, ieri seară, la San Carlo, i-am plătit tributul meu de elogii.

— Şi n-aţi venit să mă vedeţi la teatru? îmi spuse Maria, la rândul ei.

— Nu, şi asta din două motive.

— Pariez că niciunul dintre ele nu este bun.

— Dimpotrivă, eu pariez că sunt bune ammdouă.

— Să vedem!

— Primul este că, pentru a intra în teatru, ar fi trebuit să-mi spun numele; că spunându-mi numele adevărat, adică Alexandre Dumas, aş fi fost arestat imediat şi dus la poliţie; că spunându-mi numele fals, Pierre Durand, nimeni nu m-ar

fi recunoscut, este adevărat, dar nici dumneavoastră şi că, prin urmare, n-ajungeam până la cabina dumneavoastră.

— Hm! făcu Maria, trebuie să spun că, dacă primul motiv nu este chiar bun, nu este nici prea rău. Să-l vedem pe al doilea.

— Al doilea este că, aflând de viitoarea dumneavoastră căsătorie, n-am vrut să mă arunc în calea dragostei dumneavoastră ca să fiu primit ca un câine într-un joc de popice.

— Şi de unde ştiţi că aţi fi fost primit astfel?

— Ce, eu nu-i cunosc pe îndrăgostiţi, eu care îmi petrec viaţa scriind despre ei?

— V-am primit noi astfel?

— Cred şi eu, pe stradă! Nu v-ar mai lipsi decât să-mi faceţi o scenă pentru că vă tulbur, eu al patru sute mii-lea.

— Totuşi eu aş face-o, în ceea ce mă priveşte, spuse baronul.

— Cum aşa?

— Pentru că sunt furios.

— Şi dumneavoastră, doamnă, sunteţi furioasă?

— Eu, ca să fiu în ton.

— Numai ca să fiţi în ton, mulţumesc…

— Ce vi s-a întâmplat?

— Ni s-a întâmplat… Pentru că ştiţi că ne căsătorim, nu mai am nimic să vă spun în acest sens…

— Nu.

— Numai că nu ştiţi unde voiam să ne căsătorim?

— Nu bănuiesc.

— Ei bine, voiam să ne căsătorim la Sfânta Rozalia din Palermo, pentru care doamna are o devoţiune cu totul deosebită. Ştiţi cine a fost sfânta Rozalia?

— Sigur! Era fiica unui senior bogat din Roma, urmaş al lui Carol cel Mare, care s-a retras într-o grotă a muntelui Pellegrino, unde a murit pe la începutul secolului al doisprezecelea sau spre sfârşitul secolului al unsprezecelea.

— Thiii! Grozav cunoscător al acestei sfinte!

— Cred şi eu! Mă aflam la Palermo cu ocazia sărbătoririi sale, şi cum ea este patroana oraşului, am avut grijă să nu lipsesc.

— Şi asta-i tot ce ştiţi despre sfânta Rozalia?

— Ba nu, mai ştiu că îndeplineşte la Palermo aceleaşi funcţii pe care le îndeplineşte un oarecare fierar la Gretna-Green.

— Ei bine, tocmai pentru asta voiam să mergem la sfânta Rozalia din Palermo, ca s-o facem să-şi exercite aceste funcţiuni în ceea ce ne priveşte…

— Ah! perfect!… Ei bine, şi-a refuzat?

— Nu, nicidecum.

— Spuneţi că sunteţi furios, dragă prietene.

— Sunt furios, pentru că doream să plecăm mâine cu vaporul cu aburi, din Sicilia.

— Bun! Şi nu pleacă?

— Este în reparaţie, are o roată stricată.

— Ah! Neîndemânatecul! Ei bine, faceţi ca mine, atunci.

— Ce-aţi făcut dumneavoastră?

— Am închiriat un *speronare.* Duceţi-vă în port şi închiriaţi şi dumneavoastră unul.

— Tocmai venim de-acolo: nu mai sunt; un oarecare domn Durand tocmai îl închiriase pe singurul care era… Ah! Acum îmi dau seama! strigă baronul.

— Ce? întrebă Maria.

— Păi dânsul este domnul Durand; doar ne-a spus…

— Fără îndoială, eu sunt.

— Cedaţi-ne vaporul dumneavoastră.

— Ei bine, şi eu?

— Veţi pleca mai târziu; dumneavoastră nu sunteţi grăbit, nu vă căsătoriţi.

— Fericită ignoranţă!

— Cedaţi-ne vaporul dumneavoastră.

— Şi dacă sunt recunoscut, şi dacă mă arestează?

— Pe dracu’! Cedaţi-ni-l totuşi.

— Nu pot!

— Staţi puţin! Vă ducem gratis până la Messina sau până la Palermo.

— Dar eu nu merg nici la Messina, nici la Palermo.

— Veţi merge; pentru numele lui Dumnezeu! ce mare nenorocire poate fi asta?

— Tocmai îi lipseste Mariei un martor, puteţi fi dumneavoastră.

— Să mă invite doamna, şi voi vedea *ce* voi face.

— Îl auzi, Maria?

Dar Maria tăcea, şi cum sângele i se urca în obraji, se înroşise până la urechi.

— Ei bine, făcu baronul, nu spui nimic?

— Nu îndrăznesc.

Încurcătura doamnei D… era răzbunarea mea; m-am hotărât s-o duc până la capăt.

Pentru prima oară am fost ranchiunos.

— Ei bine, îi spusei, accept, dar cu o condiţie.

— Care?

— Ca eu să vă conduc, să vă împrumut vaporul meu, şi să vă depun pe pământul Siciliei.

— Bate palma! spuse Ferdinand, primesc.

— Oh! murmură Maria, este de o indiscreţie...

— De! Scopul scuză mijloacele, şi eu urmăresc scopul.

— Taci odată…

— Ba nu, nu vreau să tac. Dimpotrivă, vreau să strig asta de pe acoperişuri, şi este cu atât mai comod cu cât aici acoperişurile sunt plate.

— Haideţi doamnă, îi spusei Mariei, lăsaţi-vă convinsă.

— Cum! Şi dumneavoastră?

— Bineînţeles că şi eu, ba eu chiar primul…

— Nu, vă rog, dumneavoastră al doilea.

— Aşa se cuvine. Şi când plecăm?

— Când aveţi de gând să plecaţi?

— Mâine în zori, dacă vântul este bun.

— Să plecăm mâine în zori.

— Trebuia să plecăm abia poimâine.

— Cu un *speronare* vom face oricum o zi mai mult decât cu vaporul cu aburi; va fi acelaşi lucru.

— Dar rochia mea?

— Am stabilit că te căsătoreşti în rochie gri şi cu pălărie.

— Dar paşapoartele noastre?

— Dragul meu Dumas, luaţi-o de braţ pe doamna şi plimbaţi-vă puţin cu ea la Chiaja; trec pe la ambasada franceză, apoi pe la ministerul afacerilor externe şi aduc paşapoartele.

— Ferdinand! Ferdinand!

Ferdinand era însă departe.

Luai braţul Mariei pe care-l simţii fremătând la atingerea braţului meu, şi mă îndreptai cu ea spre Chiaja.

Am ajuns, fără să rostim un singur cuvânt, până la digul în care lovea marea.

Apoi ne-am oprit tăcuţi, cu ochii pierduţi în depărtare.

După o clipă, scosei un oftat la care Maria îmi răspunse cu un alt oftat.

— Cred, draga mea Maria, îi spusei, că faceţi amândoi o mare nebunie.

— Dumneavoastră credeţi, îmi spuse ea, iar eu sunt sigură…

. . . . . .

În clipa aceea, prietena noastră vieneză se mişcă în patul său. Am întors capul spre ea.

— Nu-i daţi atenţie, îmi spuse Lilla, s-a întors ca să respire mai bine.

— Nu cumva, îi spusei, eu, ca să asculte mai bine?

— Sunteţi nebun! Doarme ca Eva înaintea păcatului.

— Nu zău! Ca Eva înaintea păcatului! Nu numai că văd un măr, ba văd chiar două.

Nu se vedea absolut nimic: ceea ce n-o împiedică pe vieneza noastră să scoată un ţipăt şi să facă o mişcare prodigioasă pentru a-şi trage cearceaful până la ochi.

— Ah! îi spusei, te prind eu, curioaso!

Îşi scoase mâinile din aşternut şi şi le împreună ca un copil.

— Vă implor! spuse ea.

— Fie; dar nu pot vorbi în acelaşi timp pentru două persoane, să vorbesc la dreapta şi să privesc la stânga; în cel mai bun caz poate să-mi înţepenească gâtul.

— Atunci ce doriţi? spuse frumoasa vieneză.

— Eu nu doresc, eu pretind.

— Oh! pretindeţi? spuse Lilla.

— Da, pretind sau tac.

— Nu, nu, nu… Ce pretindeţi? întrebă vieneza.

— Voi închide ochii, iar dumneavoastră veţi veni să vă aşezaţi în acelaşi pat cu prietena dumneavoastră. O să înnebunesc poate văzând două capete atât de frumoase pe aceeaşi pernă; dar cel puţin n-o să-mi înţepenească gâtul.

— Să fac ce vrea dânsul, Lilla?

— Fără îndoială, dacă eşti la discreţia lui…

— Dar o să închideţi ochii?

— Pe cuvânt de onoare!

— Îşi va ţine cuvântul de onoare, Lilla?

— Răspund pentru el.

— Atunci, închideţi ochii.

O auzii mergând ca o umbră, apoi simţii o undă parfumată; pe urmă o voce mică, tremurătoare îmi spuse:

— Gata, puteţi să vă uitaţi.

Cele două femei încântătoare erau aşezate una lângă alta, cu braţele înlănţuite; obrazul vienezei era sprijinit de capul Lillei.

Ah! dacă aş fi putut spune asemeni lui Correggio: A*nch' la sono pittore!*

VII

RELUAI:

— Ferdinand pusese în practică axioma italienească;. *Cine vrea, se duce singnr; cine nu vrea, trimite pe altul.*

Se dusese şi, după o jumătate de oră, aşa cum promisese, se întorcea cu paşapoartele.

După cum am spus, ne lăsase pe mine şi pe Maria pe malul mării.

În timpul discuţiei noastre, Maria îmi povestise, cu acea amabilitate pe care o are o femeie lipsită de cochetărie când istoriseşte asemenea lucruri, cum Ferdinand se îndrăgostise de ea nebuneşte; cum, neiubindu-l îndeajuns pentru a răspunde acestei pasiuni, îl ţinuse la distanţă; cum această rezistenţă, la care nu se aşteptase, îl înnebunise pe Ferdinand şi cum, pierzându-şi nădejdea de a o avea ca amantă, o ceruse de soţie.

Trebuie să existe, pentru sărmana fiinţă care se află în afara condiţiilor generale ale societăţii, ceva foarte seducător în aceste trei cuvinte: *Fii soţia mea,* căci aproape întotdeauna este prinsă, nu ca o minge în zbor, ci chiar înainte de a fi atins pământul. Maria era frumoasă; avea un talent încununat de minunate triumfuri şi de o bucurie plină de mândrie; câştiga cu acest talent cincizeci de mii de franci pe an, din care, cu toată viaţa largă pe care o ducea, abia cheltuia o treime; nu avea nici tată, nici mamă care ar fi putut să-i ceară socoteală pentru purtarea ei; putea să se lase în voia surprizelor inimii şi chiar ale simţurilor, fără ca cineva să-i facă vreun reproş; să se bucure de frumuseţea, de averea, de inteligenţa sa în toată plenitudinea unei libertăţi care nu avea de dat socoteală nimănui.

Ferdinand, dimpotrivă, nu avea nicio avere, era un talent contestat, şi, oricât de inteligent şi spiritual, oricât de manierat ar fi fost, avantajele sale fizice nu erau prea mari, aşa cum s-a văzut, pentru a combate o oarecare repulsie pe

care Maria o avea faţă de el. Ei bine, de îndată ce spusese aceste trei cuvinte magice: *Fii nevasta mea*, vraja operase. Şi bărbatul care nu era destul de simpatic pentru a deveni un amant, fusese privit ca suficient de bun pentru un soţ.

Este adevărat că, asemenea cavalerului Ubald, fusese deajuns să suflu în bagheta mea ca să risipesc toată vraja pădurii fermecate, şi ca răspuns la cuvintele mele: „Cred că faceţi amândoi o mare nebunie”, Maria lăsase să-i scape acest strigăt involuntar:

— Iar eu sunt sigură!

Dar nu era tot atât de puţin adevărat că, fie datorită fascinaţiei căsătoriei, fie că îi era ruşine să nu se ţină de cuvânt sau că avea o repulsie pentru viaţa dusă înainte, Maria se hotărâse să nu mai fie Maria D… adică o artistă inegalabilă, şi să devină doamna baroană Ferdinand de S…, ceea ce putea fi oricine.

Lucrul acesta mi-a fost clar demonstrat prin acceptarea plecării de a doua zi.

M-am întors acasă gândindu-mă la rolul ciudat pe care întâmplarea, care mă aducea la Neapole, mă făcea să-l joc în viaţa îndrăgostiţilor noştri. Spun îndrăgostiţilor noştri, pentru că Ferdinand mi se părea că are, numai el, destulă dragoste pentru amândoi.

De ce mă alesese întâmplarea pe mine şi nu pe un altul? Mărturisesc că mi-a venit ideea că zeul acela care este reprezentat cu ochii legaţi îşi ridicase totuşi puţin legătura de pe ochi în momentul în care treceam, şi astfel, nu fără vreo intenţie ascunsă, pusese mâna pe mine.

Dar mărturisesc că această intenţie era atât de bine ascunsă, că mi-era imposibil să ghicesc cea mai mică părticică din ea.

Poziţia mi se păru chiar, la un moment dat, atât de ridicolă pentru mine, că fui gata să le las *speronarele* celor doi pelerini ai mei şi să călătoresc cu cabrioleta.

Gândindu-mă bine ce sentiment m-a reţinut, cred că a fost acelaşi care-l ţinea pe Mercier în viaţă: curiozitatea.

Fie din curiozitate, fie datorită altui sentiment, am dormit prost: a doua zi trebuia să plecăm în zori; dar, când merge şi o femeie la drum oricât de puţin cochetă ar fi, nu se pleacă niciodată la ora fixată; la ora opt coboram spre Sainte-Lucie, de unde trebuia să ne îmbarcăm.

Căpitanul micului vas ne însoţea.

De abia făcusem o sută de paşi, că ne întâlnirăm cu un preot; ne încrucişarăm cu el şi trecu şi prin stânga noastră; de două ori, deci, semn rău.

Căpitanul dădu din cap.

— Ce este, căpitane? îl întrebai.

— Cred, spuse căpitanul, superstiţios ca un adevărat - sicilian ce era, că dacă m-aţi asculta…

Se opri, parcă ruşinat de ce avea să spună.

— Ei bine, dacă v-am asculta, căpitane, ce-am face?

— Aţi amâna plecarea pentru o altă zi.

— De ce?

— Păi n-aţi văzut?…

— Ba da; un preot.

— Ei bine?

M-am întors spre Ferdinand.

— Ei bine? repetai.

— Aş! spuse râzând baronul, nu mi-e frică de un preot. Tocmai asta căutăm şi noi.

— Nu-i niciun rău să întâlneşti preoţii pe care-i cauţi, spuse căpitanul; dar când te întâlneşti cu cei pe care nu-i cauţi, asta-i altceva…

— Şi dumneavoastră credeţi că acest preot ne va aduce nenorocire?

— Fie dumneavoastră, fie planurilor dumneavoastră.

— Cât despre mine, spusei, eu n-am niciun plan, iar ca dovadă, credeam că voi pleca la Amalfi sau la Sorento, şi iată că mă duc la Palermo. Deci, adăugai râzând şi întorcându-mă spre Maria şi Ferdinand, aviz celor care îşi fac planuri.

Ferdinand începu să cânte aria din *Muta din Portici:*

„Cerul este frumos, marea este frumoasă.”

Era şi ăsta un răspuns, ba chiar mai bun decât oricare altul. Ne-am continuat deci drumul spre port.

Micul nostru *speronare* se legăna graţios. Echipajul, format din zece marinari şi un tânăr matelot, fiul căpitanului, ne aştepta în ţinută de sărbătoare. Patru dintre ei stăteau la cele două extremităţi ale unei scânduri aruncate de pe mal pe vas, ţinând două vâsle în chip de balustradă dublă.

Maria trecu prima. Remarcai că era foarte palidă şi că mâna cu care se sprijinea de balustrada improvizată tremura foarte tare.

Ferdinand o urma, sprinten şi vesel ca un cintezoi.

Eu trecui ultimul, gândindu-mă la prezicerea căpitanului şi întrebându-mă care era planul ce urma să eşueze din cauza nefericitei întâlniri cu preotul; şi nevenindu-mi în minte niciun plan al cărui eşec ar fi putut să mă coste un oftat, începui să cred că prevestirea nu mă privea pe mine.

Scândura fu adusă pe vas şi se ridică ancora.

Mateloţii începură să vâslească cântând o melodie nespus de duioasă, şi pornirăm, lunecând între un cer şi o mare de azur.

Ne purta o briză uşoară, favorabilă din toate punctele de vedere, care era tocmai ce trebuia ca să vedem Neapolul îndepărtându-se încet şi majestuos, Capri, scăldată în soarele dimineţii, apărea ca un nor luminos, în timp ce întreaga coastă a golfului Castellamare îşi profila, în stânga noastră, silueta graţioasă de azur.

Era ora unsprezece dimineaţa.

— Bun! strigă deodată Ferdinand, şi masa?

— Cum! îl întrebă Maria, nu te-ai gândit să iei de mâncare?

— Eu? De loc; oare căpitanul să fi uitat proviziile, din întâmplare?

— Ah! E nebun de-a binelea! strigă Maria.

— O! sau îndrăgostit, doamnă, îi spusei. Din fericire eu am fost mult mai precaut decât Ferdinand.

— Ceea ce dovedeşte, spuse Maria râzând, că dumneavoastră nu sunteţi nici nebun, nici îndrăgostit.

— Din fericire, nu numai pentru mine, dar pentru toată lumea, spusei înclinându-mă: căci dacă aş fi fost atins de una dintre aceste două boli în acelaşi grad ca şi prietenul nostru Ferdinand, nu riscam mai puţin să murim de foame.

— Aş! spuse Ferdinand, trăim cu dragoste.

— Da, spusei: dar cei care-i privesc pe îndrăgostiţi mâncând ambrozie şi bând nectar… A! d**e** altfel, dragă prietene, continuai făcând semn unuia dintre mateloţii care îndeplinea pe bord funcţia de bucătar, şi care, la semnul meu, aduse un coş enorm, – de altfel, nu aveţi decât să trăiţi cu dragoste şi să jucaţi rolul de spectator; cât despre doamna, cum a mărturisit că mai este cumva pământeană printr-un colţ de stomac, mă voi grăbi să-i ofer o felie din friptura aceasta la tavă, sau bucata aceasta de aripă de curcan. — Adu cel de-al doilea coş, Retro. Al doilea coş, prietene, este şi mai demn de dispreţ pentru un îndrăgostit, decât curcanul şi friptura: este cu vin de Bordeaux; de aceea, în locul dumneavoastră, dragă prietene, n-aş gusta din el nici cu vârful buzelor.

— Ei! spuse Ferdinand, dacă dumneavoastră mâncaţi, voi mânca şi eu.

— Asta ca să ne faceţi plăcere; haideţi, zău, mărturisiţi că vă e foame.

— Nu, pe cuvânt de onoare, dumneavoastră m-aţi făcut să mă gândesc la aşa ceva.

Maria ronţăi, cu vârful dinţilor, o coajă de pateu şi aripa de curcan; îşi înmuie vârful buzelor într-un pahar de vin de Bordeaux; în sfârşit, avu acea supremă îndemânare pe care o au femeile de a mânca poate tot atât cât şi bărbaţii fără să pară însă că se ating de ceva!

Ferdinand devoră.

După cum se vede, călătoria nu părea să înceapă chiar aşa de prost cum prevăzuse căpitanul.Aveam briză bună, făceam două leghe pe oră, şi era posibil ca, înaintând tot mai mult în largul mării, vântul să se întărească şi, prin urmare, să mergem mai repede.

Dar, în ciuda acestei previziuni – care era a căpitanului însuşi – spre seară, dimpotrivă, vântul se linişti, iar înaintarea micii ambarcaţiuni încetini în mod vizibil.

Începurăm atunci pregătirile pentru noapte.

Vasul era prevăzut la partea din spate, cu un fel de cort făcut din cercuri mari care mergeau de la un bordaj la celălalt şi acoperite cu o pânză cerată; în acest cort destinat la început să fie camera mea de dormit, adusesem, atunci când credeam că voi călători singur, o saltea de marochin, cea mai bună dintre saltele, în ţările calde, având în vedere că rămâne întotdeauna răcoroasă.

Mai târziu, gândindu-mă că, după toate probabilităţile, călătoria va dura patru sau cinci zile şi tot atâtea nopţi, mai adusesem două saltele.

Apoi, după o discuţie în care îl întrebasem pe Ferdinand cât mai discret posibil, despre gradul de intimitate în care se afla cu Maria, discuţie al cărui rezultat făcu cinste celebrei artiste, stabilisem ca în fiecare seară să scoatem afară din cort două din cele trei saltele, iar Ferdinand şi cu mine să dormim pe punte în timp ce cabina să-i rămână în întregime Mariei.

Nişte perdele care alunecau pe o vergea închideau acest sanctuar, care adăpostea mai bine decât porţile de fier din Derbent respectul nostru comun.

Urmarăm deci programul şi, la venirea nopţii, scoaserăm cele două paturi pe punte: dar noaptea era atât de frumoasă, cerul era presărat cu atâtea stele care se oglindeau în mare, că ar fi fost un păcat, cum spun napolitanii, să închizi ochii.

Ne aşezarăm deci pe punte şi deschiserăm ochii mari.

Unul dintre mateloţi avea un soi de ghitară cu trei corzi. Maria o luă şi începu să cânte.

După cinci minute, căpitanul şi mateloţii se adunaseră în jurul nostru. După zece minute, formaseră un cor şi repetau, cu admirabila uşurinţă muzicală a popoarelor din sud, refrenele melodiilor sau ale ariilor pe care le cânta Maria.

Deodată, Maria dansă şi cântă în acelaşi timp, fără nicio introducere, un dans popular italian săltăreţ şi vioi.

Întreg echipajul strigă de bucurie. Timp de câteva minute, din respect, oamenii se stăpâniră, mulţumindu-se să se legene pe un picior sau pe celălalt, apoi începură să tropăie şi, în sfârşit, să danseze.

După un sfert de oră, balul era general, cu atât mai complet cu cât dansurile din sud fuseseră aranjate de un mare maestru de balet necunoscut care avusese în vedere că va veni probabil un timp când va fi lipsă de femei.

Femeia deci nu este un element absolut necesar pentru dansurile din sud.

În acest timp, vaporul, profitând de o urmă de briză, mergea singur, în voia sa, ca o fiinţă inteligentă. S-a dansat şi s-a cântat până la ora unu dimineaţa

În cele din urmă Maria se retrase în cabină; Ferdinand şi cu mine ne culcarăm pe punte; mateloţii coborâră prin tambuchii, iar pilotul rămase singur la cârmă.

Vântul slăbea din ce în ce, marea era liniştită ca o oglindă, de abia se mai simţea mişcarea vasului.

Ai fi spus că zbura prin aer.

VIII

N´E-AM TREZIT O DATĂ CU PRIMII zori.

Vaporul nu făcuse toată noaptea nicio leghe. Adormisem pe când eram în dreptul insulei Capri. Era o vreme splendidă: cerul era minunat; numai îndrăgostiţii, dacă erau grăbiţi, se puteau plânge de o asemenea vreme. Maria îşi scoase capul blond printre perdelele cabinei.

— Ei bine? întrebă ea.

— Ei bine, dragă prietenă, îi spusei, mai avem opt zile de drum.

— Avem provizii pentru opt zile?

— De, cu pescuitul, putem face faţă unei săptămâni de calm.

— Atunci, să fie o săptămână de calm.

Şi-şi băgă capul înapoi în cabină; perdelele se închiseră peste apariţia blondă.

— Dar eu? spuse Ferdinand, nu mai este nimic în plus pentru mine?

— Ba da, răspunse vocea din fundul cabinei, mii de mângâieri.

— Hm! făcu Ferdinand, mii de mângâieri, e totuşi cam puţin…

Mă apropiai de căpitan.

— Dar dumneavoastră, îl întrebai, câte zile credeţi că va mai ţine vremea asta?

— Nu ştiu, întrebaţi „profetul”.

„Profetul” era pilotul, bătrân lup de mare, care se numea Nunzio; se îmbarcase la zece ani şi naviga de patruzeci de ani.

Mă apropiai de el.

— Vreme frumoasă, profetule? îl întrebai.

Se uită spre apus.

— O să vedem, spuse el.

— Cum adică, o să vedem?
— Da.
— Ce?
— Cât o să ţină.
— Dacă se schimbă şi vom avea puţin vânt, n-o să fie rău.
— Da; dar dacă se schimbă şi vom avea prea mult…
— Ce numeşti dumneata prea mult?
— Prea mult, asta înseamnă foarte mult.
— Ah! Ah! Te temi de vreo furtună?
— Nu, de-o vijelie; dar să nu-i spuneţi doamnei.
— De ce?
— Poate că nu va mai cânta.
— Oh! bătrâne profet, după câte văd ne aflăm în ţara sirenelor.
— Ah! Ieri, a cântat tot felul de melodii de-ale noastre, şi nu ştiţi ce plăcut este când te afli între cer şi apă, să asculţi un cântec de pe meleagurile tale.
— Ei bine, fii liniştit, va cânta.
— Rugaţi-o să cânte cât mai aproape de cârmă.
— Îi voi spune dorinţa ta, şi, cum dorinţa ta este un compliment, va consimţi.
În clipa aceea, simţii ca o zguduitură uşoară. Nu aveam decât focul şi un fel de pânză la al doilea catarg din faţă; crezul că se porneşte din nou vântuL
— Nu, îmi spuse Nunzio, care observă greşeala mea; sunt băieţii care vor încerca să vâslească.
Într-adevăr, şase din mateloţii noştri trăseseră dintre cele două punţi şase rame lungi, şi începură să vâslească.
Vâslele, ca şi la corăbiile obişnuite, se amarau de tacheţi; numai că oamenii vâsleau în picioare pentru ca extremitatea ramelor să atingă şi să lovească apa.
Era o muncă grea, dar în curând o mai îndulciră cântând un cântec deosebit de melancolic, care începea cu cuvintele:
„Sparano la vela…”

La sfârşitul primului cuplet, Maria ieşise din cabină şi stătea în picioare, ascultând, în timp ce Ferdinand, cu albumul său în mână, nota această melodie, deosebit de simplă.

La al doilea cuplet, Maria se apropie de mine:

— Faceţi-mi nişte versuri pe această melodie, îmi spuse.

— Bine! îi spusei, dar n-o s-o cântaţi la un concert?

— Nu, dar mi-o voi cânta mie; va fi o amintire.

— Recunoaşteţi că sunt foarte bun ajutându-vă să păstraţi o amintire din pelerinajul dumneavoastră conjugal la Santa Rozalia?

— Mă refuzaţi?

— Doamne fereşte!

— De fapt, vă jur că aţi fi greşit; căci intenţia mea este să izolez această amintire de tot prezentul, pentru a o lega de o altă amintire din trecut.

— Doamnă baroană, doamnă baroană..

— Nu sunt încă baroană.

— Nici măcar puţin?

— Absolut deloc.

Mă înclinai.

— Veţi avea versurile într-un sfert de oră.

Mă dusei să mă aşez în partea opusă celei în care stătea Ferdinand şi, în timp ce-şi copia muzica la babord, eu scandam versurile mele la tribord.

După un sfert de oră, Maria era în posesia versurilor.

— Staţi, îi spusei, este altceva mai bun de făcut decât asta.

— Ce?

— Să copiaţi cântecul original.

— Şi apoi?

— Voi face un refren care va fi repetat în cor.

— Şi apoi?

— Ferdinand va face pe loc muzica.

— Şi apoi?

— Ei bine, şi apoi, asta va fi tot; dumneavoastră veţi fi solista, iar toţi mateloţii noştri vor relua refrenul în cor.

— Ia te uită! E o idee.

— Mi se întâmplă uneori să am idei, de pildă cea pe care v-o spuneam ieri.

— Unde asta?

— Pe malul mării.

— Care idee?

— Că faceţi o prostie căsătorindu-vă.

— Să nu mai vorbim despre asta. Am face alta.

— Da; dar cel puţin aceea n-ar fi ireparabilă.

— De ce?

— Pentru că noi n-am fi atât de proşti să ne căsătorim.

— Om imoral ce sunteţi! Lăsaţi-mă…

— Haideţi, copiaţi-vă versurile şi studiaţi muzica.

— Oh! muzica, o şi ştiu.

Şi începu să cânte melodia.

— Vedeţi, îi spusei, faceţi efect.

— Nu vă ocupaţi de mine şi compuneţi-vă refrenul.

Am compus un refren din două versuri italieneşti în sensul cântecului.

Apoi mă dusei să duc aceste două versuri căpitanului, ca să le transpună în dialect sicilian.

N-a durat mult. În Sicilia ca şi în Calabria, fiecare om este poet şi muzician.

Îi dusei lui Ferdinand cele două versuri în dialect, care, într-o clipă, făcu muzica.

— Atenţie, acum! spusei vâslaşilor noştri.

Ferdinand se ridică şi repetă cu ei refrenul.

Atunci Maria se apropie de ei, şi, pe punte, în picioare, cu privirea spre cer, începu melodioasa cantilenă.

După primul cuplet, mateloţii cântară refrenul într-un admirabil unison.

Apoi interveni Maria.

Mi-ar fi imposibil să redau farmecul acestei scene: pilotul se culcase pe acoperişul cabinei şi nu se mai ocupa deloc de

cârmă; fiecare matelot îşi trecuse vâsla pe sub picior şi o ţinea cu încheietura genunchiului pentru a avea amândouă mâinile libere ca să aplaude; iar noi o priveam pe Maria – Ferdinand, cu o dragoste nespusă – eu, cu o adevărată admiraţie,

Numai Pietro, ieşind printr-un tambuchî cu o farfurie în fiecare mână şi o pâine sub braţ, avu puterea să ne scoată din contemplaţia noastră.

Mateloţii se grăbiră să ne întindă o pânză şi ne aşezarăm la masă la umbra acestei pânze.

După masă, îl lăsai pe Ferdinand să stea de vorbă cu Maria, şi mă apropiai de pilot.

— Ei bine, vântul acela faimos, îi spusei, se pare că nu se prea grăbeşte?

— Aţi mâncat bine? întrebă pilotul.

— Foarte bine.

— Atunci, dacă pot să vă dau un sfat, cinaţi şi mai bine.

— De ce aşa?

— Pentru că mâine, nu veţi putea deloc să luaţi masa de prânz, ba nici chiar pe cea de seară.

— Glumiţi…

— Cred că băieţii v-au spus că nu glumesc niciodată.

— Şi spui, profetule…

— Spun că o să avem noroc dacă n-o să înceapă vijelia chiar în noaptea asta.

— Ei bine, atunci de ce nu vâslim ca să ajungem în vreun golfuleţ de pe coasta Calabriei?

Nunzio îşi aruncă privirea spre coasta Calabriei care apărea la stânga noastră ca o linie de azur uşor ondulată.

Apoi, dând din cap:

— N-am avea timp, spuse el; ne-ar trebui zece sau douăsprezece ore.

— În timp ce vijeliei, nu-i va trebui decât…?

— Decât şapte sau opt…

Îmi scosei ceasul.

— Atunci, spusei, va fi pe la ora nouă?

— Da, cam atunci, spuse Nunzio, o oră sau o oră şi jumătate după *Ave Maria*. Dar nu le spuneţi nimic; este inutil s-o neliniştim dinainte pe micuţa doamnă.

— Bătrâne profet, îi spusei râzând, ai o slăbiciune pentru ea.

— Nu înţeleg, răspunse el.

— Spun că eşti îndrăgostit de frumoasa noastră călătoare, ce mai!

— Da. Dar aşa cum sunt îndrăgostit de o madonă.

Şi salută cum saluţi când treci prin faţa unei icoane.

Mă dusei să-mi găsesc prietenii. Ziua trecu cântându-se la chitară şi din gură. Recitai versuri din Hugo, Lamartine şi Auguste Barbier, şi-i auzii pe mateloţi, care nu mă înţelegeau şi care nu credeau că repet din memorie, ci că compun, numindu-mă *improvisatore.*

Aceasta îi făcu să mă stimeze foarte mult. La Neapole, improvizatorul este un semizeu: în Sicilia, este un zeu în toată puterea cuvântului.

În timpul după-amiezii, azurul atât de adânc şi de transparent al cerului se şterse încetul cu încetul: bolta cerului căpătă o tentă lăptoasă şi bolnăvicioasă: soarele dispăru în norii care semănau cu aburii mlaştinilor Pontins.

Venise ora rugăciunii de seară. Pilotul îl luă în braţe pe fiul căpitanului, îl aşează în genunchi pe acoperişul cabinei, iar copilul rosti pentru el şi pentru noi *Ave Maria,* rugăciune de seară atât de solemnă în Italia, iar pe mare şi mai solemnă decât oriunde altundeva.

În timp ce copilul îşi spunea rugăciunea, pe cer urca un nor gros şi negru, mânat de un vânt dinspre sud-vest.

Era vijelia promisă de Nunzio.

De aceea, după terminarea rugăciunii, mă atinse cu cotul, ducându-şi un deget la buze.

— Îl văd foarte bine! îi răspunsei.

Din când în când marinarii, şi chiar căpitanul îşi întorceau privirea spre norul care înainta cu iuţeală

întinzându-şi, ca un vultur gigantic, una din aripi spre nord, iar cealaltă spre sud.

Luna apăru sau mai degrabă se zări în mijlocul unui abur alburiu care avea să fie în curând acoperit de norul ce înainta vertiginos.

Din când în când, marginile sale întunecate se crăpau şi un fulger alerga ca un şarpe de foc în bezna adâncă.

Nu auzeam încă tunetul, dar îl simţeam apropiindu-se.

Marea, fără ca vreo boare de vânt să adie încă, începea să clipocească de parcă nu ştiu ce foc subteran încrucişându-se între Vezuviu şi Etna o făcea să freamăte.

În curând, la orizont, de unde venea norul, şi părând că merge în acelaşi pas cu el, văzurăm înaintând o linie de spumă, în timp ce, din loc în loc, se vedeau conturându-se la suprafaţa valurilor unduirile acelea pe care marinarii le numesc „labe de pisică”.

În sfârşit, o adiere fierbinte trecu peste parâmele noastre şi făcu să tremure singura pânză care, împreună cu focul, rămăsese pe vas.

— Strângeţi puţin pânzele! strigă pilotul echipajului, în acelaşi timp, căpitanul, înaintând spre noi, şi adresându-se în mod special Mariei, spuse:

— *Signora,* şi dumneavoastră, domnilor, nu am ce sfaturi să vă dau; dar, după părerea mea, aţi face mai bine să intraţi în cabină.

— E vreun pericol? întrebă Maria pe un ton destul de calm.

— Nu; dar vom avea furtună, adică ploaie şi vânt, şi nu veţi putea rămâne pe punte, unde veţi fi, în câteva clipe, muiaţi până la piele, şi unde, de altfel, veţi stânjeni manevra.

Cunoaştem acest gen de recomandări, aşa că mă întorsei spre Maria:

— Auziţi, doamnă? o întrebai. Veţi binevoi să ne găzduiţi în această noapte?

— Cred că nu vă îndoiţi, spuse ea; sper cel puţirn

În acel moment, de-a curmezişul vasului, trecu o pală de vânt atât de violentă încât *speronarele* se înclină pe o parte şi înmuie capătul vergei în apă.

În acelaşi timp, un fulger, în timpul căruia se văzu tot atât de bine ca ziua, brazdă cerul.

— Să intrăm, să intrăm înăuntru, îi spusei Mariei. Căpitanul are dreptate, am stingheri manevra.

În aceeaşi clipă, se auzi vocea lui Nunzio.

— *Tutto a basso!*[3] strigă el.

Mateloţii se repeziră spre pânza care îndoia verga ca pe o trestie.

Am dus-o pe Maria în cabină. L-am împins şi pe Ferdinand înăuntru şi am intrat după ei.

De abia căzuseră perdelele în urma mea că răsună un tunet înspăimântător, iar vasul se zgudui atât de tare, încât Maria căzu pe salteaua ei scoţând un ţipăt, în timp ce noi, Ferdinand şi cu mine, nu puteam sta în picioare decât agăţându-ne unul de celălalt.

IX

ERA PRIMUL AVERTISMENT AL furtunii: ca o duşmancă generoasă, care vrea să-i lase timp adversarului să-şi adune forţele împotriva ei, păru că acceptă să ne acorde câteva minute de odihna.

Totul intrase din nou în beznă, în linişte, aş spune chiar în nemişcare.

Am profitat de acest armistiţiu ca să ne aşezăm, Ferdinand şi cu mine, pe salteaua din faţa celei pe care se culcase Maria.

O lampă, agăţată de plafon, ne lumina cu licărirea ei tremurătoare.

Maria ne privea când pe unul, când pe celălalt şi părea că se întreabă căruia dintre noi îi va cere ajutor în momentul pericolului.

Ferdinand era mic, slab şi palid; constituţia sa plăpândă şi nervoasă dădea puţine garanţii în caz de catastrofă; dimpotrivă, viguros clădit, puternic, fără să resimt nicio indispoziţie, chiar pe timp de furtună, înfăţişarea mea exprima forţa şi calmul care, pe drept sau pe nedrept, inspiră încredere şi siguranţă.

Privirea Mariei se opri în cele din urmă asupra mea; privirea aceea îmi spunea limpede: „Să ştiţi că pe dumneavoastră mă bizui!”

Mărturisesc că m-am simţit foarte mândru de această preferinţă, care nu părea, de altfel, să-l facă gelos pe Ferdinand.

Ferdinand avea cu totul altceva de făcut decât să fie gelos! Avea rău de mare.

Înţelesei că nemişcarea şi paloarea lui nu se datorau fricii; asistasem de atâtea ori la simptomele indispoziţiei îngrozitoare care te cuprinde încetul cu încetul, încât nu mai avui nicio clipă de îndoială.

— Vă este rău? îi spusei.

Îmi făcu semn cu capul că da.

Orice te oboseşte în această stare, şi o monosilabă pronunţată este un chin.

— Oricum ar fi vremea, îi spusei, dacă aveţi rău de mare, vă veţi simţi mai bine afară decât aici.

— Într-adevăr, spuse el, mirosul acestei lămpi îmi face rău.

Este de necrezut ce ascuţit devine simţul mirosului în asemenea ocazie; ai spune că s-a întărit din slăbirea celorlalte patru. Eu nici nu simţeam mirosul pe care baronul pretindea că nu poate să-l suporte.

Ferdinand îşi adunase toate puterile ca să rostească această frază. Mă apucă de braţ. Mă sculai în picioare şi, ridicându-mă, îl trăsei după mine. De două-trei ori furăm gata să cădem amândoi înainte de a ajunge la uşă – atât de tare se clătina barca. În sfârşit, mă agăţai de perdea, şi ajunsei, poticnindu-mă, să mă prind de o parâmă.

Căpitanul, văzându-ne că ieşim afară pe o astfel de vreme, înţelese că se petrecea ceva neobişnuit şi veni în grabă.

Ferdinand îl luă de gât.

Un om care se îneacă, se spune că s-ar agăţa şi de o bară de fier înroşit. Un om care are rău de mare e şi mai tenace.

— Ah! căpitane, spuse Ferdinand dându-mi drumul pentru a se agăţa de proprietarul vasului, duceţi-mă, vă rog, la celălalt capăt al bărcii.

Era evident că, nu numai în situaţia în care se afla, dar şi în cea mai gravă, pe care o prevedea, avea impresia că tot nu este destul de departe de Maria.

Dorinţa îi fu împlinită. Cu un pas ferm, atât cât putea să-i permită o asemenea furtună, căpitanul îl luă pe Ferdinand pe care-l văzui sprijinindu-se, nu numai de umărul căpitanului, ci şi de tot ce-i ieşea în cale, oameni, pânze şi frânghii, cum se afundă în beznă.

Atât cât puteam să apreciez după lunga mea experienţă, treburile pe care le avea de rezolvat Ferdinand în partea

dinainte a vasului, aveau să dureze cel puţin două sau trei ore.

Nu puteam s-o las pe Maria singură; furtuna se înteţea din clipă în clipă, putea să aibă nevoie de ajutorul meu; nu numai ciuma este contagioasă.

Mă întorsei în cabină; Maria era departe de a fi liniştită, dar nu avea nici cea mai mică urmă de indispoziţie; era la cea de-a cincea sau a şasea călătorie pe mare, şi, din anumite puncte de vedere, se călise.

Revăzându-mă, nu încercă să-şi ascundă bucuria.

— Ah! îmi spuse ea, mi-era teamă că nu vă mai întoarceţi.

— Aţi auzit strigând: „Un om în mare?”

Nu, cu toate că am ascultat cât se poate de atentă.

— Ei bine, atunci eraţi foarte sigură că o să mă revedeţi.

— Putea să vă fie rău, ca lui Ferdinand.

— Iar dumneavoastră eraţi gata să râdeţi de noi, dumneavoastră, femeia puternică din *Evanghelie.*

— Nu. Ştiţi ce-mi spuneam adineaori privindu-vă unul lângă altul?

— Spuneţi.

— Ei bine, îmi spuneam că în caz de pericol, în dumneavoastră aş avea încredere şi nu în el.

Îi întinsei palma, iar ea mi-o strânse cu amândouă mâinile.

Această strângere de mână tocmai coincidea cu un tunet înspăimântător. Fără îndoială că mă considera un cârmaci prea bun; căci, împingându-mă uşurel:

— Acolo, îmi spuse; culcaţi-vă acolo pe salteaua din faţa mea; nu puteţi rămâne în picioare când se clatină vasul în felul acesta.

Într-adevăr, valurile, care izbeau de-a latul mica ambarcaţiune, o făceau să se clatine atât de tare, încât de două-trei ori fusesem gata să cad.

Cum, într-adevăr, simţeam că sfatul pe care mi-1 dădea Maria era plin de prudenţă, şi că, îndepărtându-mă, de ea, riscam mai puţin să calc sfintele legi ale prieteniei, ajunsei,

nu cu prea mare neîndemânare, să mă arunc pe salteaua mea.

Ne aflam unul în faţa celuilalt, despărţiţi numai de un spaţiu de vreun metru care se afla între cele două saltele.

Ea sprijinită în cotul drept; eu, în cotul stâng, privindu-ne şi zâmbind.

Uleiul fiind pe sfârşite, lampa ameninţa din clipă în clipă să se stingă.

Furtuna devenea tot mai violentă; se auzea tropăitul marinarilor, trosnetul catargului şi al parâmelor, ordinele scurte şi sacadate ale lui Nunzio.

Din când în când, Maria întreba cu vocea sa limpede şi sonoră:

— *Non c'è pericole, capîtano?*

Şi, dintr-un loc sau altul, căpitanul răspundea:

— *No,* no, *no; siate quieta, signora.*

Şi o rafală de vânt mai violentă, un val mai puternic, venind să desmintă spusele căpitanului, o făceau pe Maria să scoată un ţipăt·.

Lampa începu să sfârâie.

— Oh! Doamne! spuse Maria, o să rămânem fără lumină!

— Vom trage perdelele, îi spusei, iar fulgerele vor înlocui lampa.

— Nu spuse ea, prefer întunericul decât lumina aceea.

Mişcarea vasului, bubuitul tunetului care nu mai contenea, strigătele: *„Burrasca! Sirocco! Mistrale!*" care răsunau înlănţuindu-se, parcă vestind pericolul care trebuia înfruntat, ca un apel la curajul mateloţilor, toate acestea sporeau, cu un accent din ce în ce mai îngrijorător.

Maria repeta aproape mecanic fraza:

— *Non c'è pericolo, capitano?*

În acest timp, lampa noastră îşi arunca, sfârâind, ultimele pâlpâiri.

Deodată, strigătele *„Burrasca! Burrasca!":* se înteţiră. Tunetul răsună ca şi cum ar fi căzut chiar pe micul vas. Un val enorm îl ridică lovindu-l în plină coastă.

Maria îşi pierdu echilibrul, pe care şi-l păstra doar cu greu pe salteaua ei, şi alunecând pe panta podelei, înclinată ca cea a unui acoperiş, se pomeni în braţele mele.

Lampa se stinse.

— *Questa volta, c'e pericolo,* îi spusei râzând.

Într-adevăr, pericolul era mare; numai că era de altă natură.

— Ah! îmi spuse Maria, respirând uşurată, după încetarea pericolului, cine îşi va închipui că în asemenea clipă nu sunteţi deloc emoţionat!

. . . . . .

Furtuna ţinu toată noaptea. Binecuvântată furtună! Nu ştia de fel că, printre toţi acei pe care-i ameninţase cu moartea, se afla un om care-i va fi veşnic recunoscător.

Dimineaţa, marea începu să se liniştească. Îl înlocuisem pe Ferdinand în partea din faţă a corăbiei, şi priveam surâzând munţii aceia care ne ridicau, văile acelea care păreau că vor să ne înghită. Respiram cu plenitudinea omului tânăr, puternic şi fericit.

Simţii un braţ care se strecoară sub braţul meu şi se sprijină de el.

Întorsei încet capul şi văzui chipul dulce al Mariei, privindu-mă galeş.

— *II pericolo è sparito,* îi spusei râzând.

— Sst! îmi răspunse ea, şi să vorbim serios

— Cum, serios?

— Uite aşa, foarte serios.

— Şi Ferdinand?

— Este frânt după noaptea pe care a avut-o, şi doarme ud leoarcă.

— Iată ce îndeamnă să ai rău de mare, îi spusei.

— Nu râdeţi, mă întristaţi.

— Adevărat?

— Fără îndoială, bietul băiat!

— Bun! Chiar că-i de plâns!

— Nici nu ştiţi cât mă iubeşte!

— Ei bine, cine îi va spune vreodată ce s-a întâmplat?
— Eu, bineînţeles.
— Cum, dumneavoastră?
— Da, eu; credeţi că mă voi căsători cu Ferdinand după cele ce s-au petrecut între noi?
— Drace! E chiar atât de grav?
— Bineînţeles, domnule, e chiar atât de grav...
— Fiţi serioasă, doamnă! un simplu accident...
— Iată, tocmai aici este răul.
— Explicaţi-mi.
— Că nu este chiar un simplu accident.
— Aş!
— Din clipa în care v-am revăzut...
— Ei bine?
— Ei bine, inima mi-a spus că într-o zi sau alta voi fi a dumneavoastră.
— Adevărat?
— Pe onoarea mea! Totul nu era decât o chestiune de timp şi de împrejurare.
— Aşa încât astă-noapte...
— Când mi-aţi întins mâna...
— Aţi ghicit că venise timpul şi împrejurarea decisiva.
— Dacă râdeţi, nu numai că nu vă mai spun ce urmează, dar nu vă mai vorbesc în viaţa mea.
— Să mă ferească Dumnezeu de o asemenea pedeapsă! Iată, nu mai râd, vă privesc.
Nu ştiu ce expresie căpătaseră ochii mei, dar fără îndoială că exprimau ceea ce gândeam.
— Mă iubiţi deci puţin? îmi spuse ea.
— Vă ador pur şi simplu.
— Mai spuneţi o dată, ca să mă consolaţi.
— Şi dumneavoastră, terminaţi ce aveţi de spus. Vedeţi bine că nu mai râd..
— Ei bine, voiam să vă spun că, astă-noapte, nu m-am agăţat destui de tare de saltea aşa cum ar fi trebuit să fac,

şi că la accidentul care mi s-a întâmplat legănarea vasului a contribuit mai puţin decât aţi crede.

— Oh! îi spusei, sunteţi într-adevăr făptura adorabilă pe care o bănuisem de când ne-am întâlnit la Paris!

— Da, îmi răspunse ea cu seriozitate; dar adorabilă sau nu, această fiinţă este o femeie cinstită. Mă înţelesesem cu Ferdinand să nu vorbim niciodată despre trecut; dar furtuna de astă-noapte este ceva prezent; nu m-am ţinut deci de cuvânt şi această căsătorie nu mai poate avea loc.

— Mărturisiţi că nu vă pare rău că aţi găsit un pretext,

— Ia te uită, dumneavoastră v-ar părea rău să petreceţi cu mine o lună de zile în cea mai frumoasă ţară din lume?

— Nu, căci această lună ar fi poate cea mai frumoasă din viaţa mea.

— Ei bine, iată ce veţi face ajungând la Palermo…

— În primul rând, trebuie să vă spun că mergem la Mesina şi nu la Palermo.

— De ce?

— Pentru că vântul ne duce la Mesina şi nu la Palermo, iar căpitanul mi-a spus că dacă ne îndreptăm spre Mesina, vom ajunge mâine seară, în timp ce, dacă ne încăpăţânăm să mergem la Palermo, dumnezeu ştie când vom ajunge.

— Ei bine, fie; să mergem la Mesina, puţin îmi pasă. Voi face pe uscat restul călătoriei. Iată deci ce veţi face ajungând la Mesina…

— Porunciţi, mă voi supune întocmai.

— Ne veţi părăsi, pe Ferdinand şi pe mine, pentru a vă continua călătoria; o dată plecat, îi spun totul…

Făcui un gest involuntar.

— O! fiţi liniştit! îmi spuse ea, voi fi la fel de sinceră cu el cum am fost şi cu dumneavoastră; se va întoarce la Neapole cu primul vapor cu aburi.

— Vă veţi lăsa înduioşată…

— Nu; sunt de neclintit când fac o greşeală.

— Iar eu, ce voi face?

— Dumneavoastră, dacă nu sunteţi grăbit să mă revedeţi, veţi face ocolul Siciliei; dacă, dimpotrivă, sunteţi nerăbdător, veţi lua nişte cai sau catâri la Girgenti sau la Selimonte, veţi traversa Sicilia, şi veţi veni să mă întâlniţi la Palermo.

— Voi lua nişte cai sau catâri, şi voi veni să vă întâlnesc la Palermo…

— Bineînţeles.

— O! puteţi fi sigură că voi veni.

Îmi întinse mâna.

— Sunt sigură, spuse ea; până atunci, niciun cuvânt, nu-i aşa? Niciun cuvânt care ar putea da naştere la cea mai mică bănuială despre cele întâmplate. Nu trebuie să se ghicească, trebuie să mărturisesc.

Toate acestea erau de o logică atât de plină de sensibilitate, încât nu puteau fi contrazise.

Promisei deci să mă conformez exact instrucţiunilor Mariei.

Tocmai încheiasem acest pact, când apăru Ferdinand având un aer de parcă venea de pe lumea cealaltă.

Cum Maria nu-şi manifesta niciodată prea mult sentimentele faţă de el, nu fu nevoită să-şi schimbe cu nimic atitudinea.

Îi lăsai singuri. Mărturisesc că eram foarte stingherit în faţa bietului meu prieten, cu toate că vina nu era a mea, ci a furtunii.

Ca şi cum nu ieşise din grota lui Eol decât pentru a provoca accidentul pe care l-am povestit, furtuna se potolea cu repeziciune. Vânturilor acelora venite din cele patru colţuri ale văzduhului le urmase o briză plăcută din nord-vest care liniştea marea şi alunga norii de pe cer. Coastele Calabriei apăreau ca o linie de azur, şi pe la ora patru după-amiaza înaintam destul de aproape de-a lungul coastei, încât căpitanul ne spuse denumirile tuturor acelor aglomerări de puncte albe care începeau să se contureze pe mal.

Seara, când fiul căpitanului spuse rugăciunea, marea era netedă ca o oglindă; nu mai era niciun nor pe cer.

Bineînţeles că în noaptea aceea Ferdinand şi cu mine am fost exilaţi din cabină, şi ne-am culcat pe punte.

Nimic nu poate fi mai încântător decât furtunile de vară pe coastele Neapolelui şi ale Siciliei. Seamănă cu certurile dintre îndrăgostiţi; natura strigă, face gălăgie, plânge, apoi se încheie pacea, se lasă liniştea, zâmbetul soarelui apare din nou pe cerul albastru, lacrimile se usucă, s-au reîntors zilele frumoase.

Am navigat toată ziua, cu şapte-opt noduri pe oră, astfel că, pe la ora patru după-amiaza, am început să distingem capul Palmieri; din direcţia din care veneam, părea că închide complet trecerea; strâmtoarea Messina nu se vedea deloc şi parcă înaintam drept spre coastă.

La stânga noastră se profila alb oraşul Scylla, asemenea unei cascade de case, care din vârful colinei se revărsau în mare.

Pe măsură ce ne apropiam, vedeam marea înfigându-se ca o lance între coastele Siciliei şi ale Calabriei.

În sfârşit, desluşirăm strâmtoarea.

Trecurăm de Caribda îndreptându-ne spre vechiul port Zanele, căruia i s-a dat acest nume având forma unei coase, unde urma să ancorăm.

Era prea târziu ca să debarcăm.

Mateloţii noştri, îneântaţi că au ajuns şi că-şi încheiaseră socotelile cu furtuna, petrecură toată seara cântând şi dansând. În timpul acestor cântece şi dansuri, Maria găsi ocazia să-mi strângă mâna şi să-mi spună în şoaptă:

— Rămine stabilit, plecaţi mâine dimineaţă. Ferdinand pleacă cu primul vapor cu aburi, iar noi ne vom reîntâlni la Palermo.

Îi întorsei strângerea de mână, repetând:

— Rămâne stabilit.

Noaptea se scurse, minunată, înstelată, transparentă. Briza, uşoară ca o mângâiere, înmiresmată ca un parfum,

părea că vrea să acopere întreg pământul cu sărutările ei.

Am dormit puţin; dar ceea ce dădea un farmec insomniei mele, era faptul că simţeam, deşi departe de ea, că nici Maria nu dormea, ca şi mine.

De două-trei ori, înfăşurată în capotul ei de muselină, întredeschise perdelele ca să privească cerul şi să descopere la răsărit primele raze ale aurorii.

O dată ieşi afară, înaintă pe punte, uşoară ca o umbră şi trecu destul de aproape de salteaua mea ca să-i pot prinde poalele capotului şi să i le sărut.

Ferdinand dormea buştean, şi se refăcea după oboseala furtunii.

De două-trei ori în timpul zilei, făcând aluzie la preotul pe care-l întâlnisem pe când ne îmbarcam, spusese:

— Al naibii preot! Nu sunt superstiţios, totuşi trebuie să vă mărturisesc că avea dreptate căpitanul.

Ce avea să spună allând că făcuse o călătorie inutilă?

Se lumina de ziuă; portul se trezi primul, apoi oraşul, bărcile se desprinseră de ţărm venind să viziteze vasele sosite fie de cu seară, fie în timpul nopţii, La un semnal al căpitanului, sosi controlul sanitar. O dată terminate verificările, am putut coborî.

Sosise clipa despărţirii. Strânsei mâna lui Ferdinand cu un oarecare sentiment de remuşcare amestecat cu ruşine. O îmbrăţişai pe Maria care, pe când primea şi-mi înapoia sărutarea, îmi şopti:

— La Palermo!

Coborî prima în barcă. Ferdinand o urmă. Barca se desprinse de vas şi se îndreptă spre Mesina.

— Maria se aşezase în aşa fel încât să nu mă piardă o clipă din ochi. Mă privea şi îmi zâmbea. Privirea şi surâsul ei îmi spuneau vădit: „Sunt liniştită, sunt fericită, am încredere în tine.”

Femeia cea mai blândă, cea mai miloasă este crudă atunci când nu iubeşte. Maria îşi spunea în sinea ei că face un lucru cinstit şi după îndemnul conştiinţei, dezvăluindu-i

totul lui Ferdinand. Dar nu se gândea deloc la efectul pe care îl va avea mărturisirea ei asupra omului care o iubea şi pe care ea nu-l iubea; îndeplinise ceea ce considera ea o datorie; aceasta îi era de ajuns.

Ajunsă în port, îmi făcu un ultim semn de rămas bun cu batista; îi făcui şi eu un ultim semn cu pălăria; sări pe mal, refuză braţul lui Ferdinand, nu ştiu sub ce pretext, merse alături de el vreo sută de paşi, întoarse capul pentru ultima oară şi, ca o umbră, dispăru după colţul unei străzi.

Căpitanul îi însoţise; se înapoie cu actele verificate. Nimic nu mă reţinea la Mesina, unul dintre oraşele cele mai plictisitoare din lume şi pe care, de altfel, îl cunoşteam.

Făcurăm deci provizii de carne, de peşte şi de legume proaspete, şi, profitând de vânt bun, ridicarăm ancora în aceeaşi zi.

După opt zile, eram la Girgenti, vechiul Agrigento; am lăsat vasul în port, dând ordin să ocolească pe la Marsala şi să vină apoi la Palermo; am închiriat nişte cai, m-am înţeles cu un şef de bandiţi ca să nu fiu oprit pe drum şi, după trei zile de călătorie pe uscat, ajungeam la Palermo şi întrebam de hotelul *Quatre-Nations* unde trebuia să tragă Maria.

Acolo, culesei informaţii. Venise singură, avusese un succes enorm, şi locuia într-adevăr la acest hotel.

Tocmai plecase la repetiţie.

Am luat o cameră la acelaşi etaj, nici prea aproape, nici prea departe de apartamentul ei.

Apoi am alergat la baie; ţineam să fiu acasă la întoarcerea ei.

Ajunsesem la hotel şi stăteam aplecat peste rampă, în susul scării. Când i se spuse jos că un domn întrebase de ea şi o aştepta, strigă:

— Oh! el este!

Şi se repezi pe scări.

Urcă în goană fără să-i pese dacă servitorii o urmăreau, dacă ceilalţi călători o vedeau şi o auzeau, şi intră, strigând, în apartamentul său:

— Sunt liberă! Sunt liberă! O! înţelegi câtă fericire este în acest cuvânt: liberă, liberă, liberă!

Într-adevăr, niciodată o pasăre în văzduh, o mânză pe câmpie, o veveriţă în pădure nu-mi sugeraseră atât de mult splendoarea, aş spune chiar măreţia acestui cuvânt: LIBER!

Maria îmi promisese o lună de fericire în cea mai frumoasă ţară din lume; îmi oferi cincisprezece zile în plus pe care nu mi le promisese. După douăzeci de ani, spun:

Mulţumesc, Maria! niciodată un debitor n-a plătit ca dumneata capitalul şi dobânda!

Cât despre Palermo ce să spun? E Paradisul pe pământ. Fie binecuvântat de poeţi!

După şase săptămâni a trebuit să ne despărţim. Cincisprezece zile trecuseră în sfâşieri disperate. În fiecare zi, trebuia să plec; în fiecare zi, hotărârea aceasta se spulbera în mijlocul lacrimilor.

În fiecare zi, spuneam: „Voi pleca mâine”.

În cele din urmă, sosi clipa despărţirii: urcai pe vas, Maria coborî abia atunci când se ridică ancora. Cânta în seara aceea: trebuie să fi fost sublimă.

Vântul era prielnic. Mai aveam de văzut insulele din arhipelag pe care nu le vizitasem la ultima mea călătorie. Ne îndreptarăm spre Alicuri.

Timp de cincisprezece sau douăzeci de mile, vântul continuă să bată destul de tare încât făceam cinci până la şase leghe pe oră; apoi slăbi din ce în ce şi simţirăm că intrăm în calm.

Am regretat atunci că nu-mi amânasem plecarea cu o zi, căci şi aşa nu-mi servea la nimic.

Am trăit una din acele nopţi minunate în care te bucuri din toată fiinţa de toate farmecele naturii: cer senin, mare transparentă, înstelată, splendidă, miresmele plăjii, mirosul valurilor, freamătul invizibilului în jurul vizibilului; existau toate condiţiile ca să mă facă să uit ce pierdusem, sau ca să mă facă să înţeleg că-mi lipsea numai ceea ce pierdusem ca să devin unul din privilegiaţii sorţii.

Adormii spre ziuă, cu gândul la Maria, spunându-mi:

— Ea se gândeşte la mine!

Pe la ora şapte dimineaţa, căpitanul mă trezi spunându-mi că o barcă plecase din port şi se îndrepta spre noi făcând semnale.

Mă repezii afară din cabină, cu gândul că această barcă îmi aducea o scrisoare de la Maria.

Era mai mult decât atât: mi-o aducea chiar pe Maria.

În zori, adorabila femeie se informase: aflase că marea era liniştită, că *speronarele* se mai vedea încă; alergase în port să închirieze o barcă şi plecase să-şi mai ia încă o dată rămas bun de la mine.

Nu ştiu dacă vreodată în viaţa mea am avut o bucurie atât de mare ca atunci când am simţit-o fremătând la pieptul meu.

Râdea, plângea, striga de bucurie. O! natură! Cât eşti de frumoasă când înfloreşti, atunci când femeia iubeşte, sau când floarea se deschide!

Mateloţiî băteau din palme. Nu uitaseră ziua cu cântece şi dansuri pe care le-o dăruise Maria.

— Da, le spunea ea, foarte recunoscătoare, da, fiţi liniştiţi; vom cânta, veţi dansa.

Apoi, întorcându-se către mine, cu acea dublă pasiune tandră şi furioasă în acelaşi timp a gazelei şi a leoaicei:

— Iar noi, noi ne vom iubi, nu-i aşa?

Pentru ca sărbătoarea să fie generală, Maria îşi umpluse barca cu friptură rece şi cu vin. Friptura şi vinul fură împărţite celor două echipaje, al bărcii şi al *speronarelui.*

Începu banchetul.

Banchetul nostru erau privirile pline de dragoste şi de lacrimi, cuvintele întretăiate de sărutări, suspinele de bucurie, suspinele de tristeţe.

Ziua trecu în cântece şi dansuri.

Veni noaptea. Barca fusese amarată de *speronare.* Cei doi mateloţi din Palermo se alăturaseră alor noştri.

Marea continua să fie liniştită.

Frumoasă noapte, dulce noapte, noapte prea scurtă, noapte a cărei dată a rămas întipărită în străfundul inimii mele cu litere de foc!

Se făcu ziuă. Dar vai! o dată cu ziua, începu să bată briza.

Trebuia să ne despărţim: Maria cânta în seara aceea.

Voia să înfrunte totul pentru a mai rămâne o oră în plus. Era imposibil.

Asemenea condamnatului, ea ceru o jumătate de oră de răgaz, un sfert de oră, cinci minute.

A trebuit s-o luăm şi s-o ducem în barcă.

O! cât de departe de realitate este frumuseţea dramatică şi teatrală!

O văzusem pe Maria în *Norma*, în *Othello*, în *Don Juan;* o aplaudasem din toate puterile.

Dar cât de cu totul altfel de frumoasă era în adevărata, în reala sa disperare! Simţeam cum admiraţia mi se împletea cu dragostea şi, pe măsură ce ea se îndepărta, cu braţele întinse spre mine, iar eu mă îndepărtam, cu braţele întinse sprea ea, îi strigam:

— Te iubesc, eşti frumoasă! Eşti frumoasă! Te iubesc!

Briza se răcea. Ne îndepărtam cu iuţeală.

La rândul lor, mateloţii din barcă vâsleau cu putere. Se temeau ca un vânt prea puternic să nu-i împiedice să se întoarcă în port.

Ea, fără să ţină seama de pericol, stând în picioare, flutura batista, şi fiecare mişcare a acestui nor alb, care se spulbera cu fiecare minut, îmi spunea:

„Te iubesc!”

În sfârşit, distanţa şterse totul; barca dispăru.

Rămăsei cu ochii aţintiţi asupra portului, încă multă vreme, bineînţeles, după ce Maria ajunsese la ţărm.

N-am mai revăzut-o niciodată.

N-am mai revăzut-o niciodată,. Sunt douăzeci de ani de atunci, şi nici cel mai mic nor nu umbreşte splendoarea acelei luni şi jumătate petrecute la Palermo.

Timp de o lună şi jumătate, două fiinţe au avut aceeaşi inimă, aceeaşi existenţă, aceeaşi răsuflare.

Oh! în timpul acestei luni şi jumătate sunt sigur că Dumnezeu şi-a îndreptat mai mult decât o dată privirea spre Palermo.

. . . . . .

Mă întorsei spre tovarăşele mele de călătorie.

Mă priveau zâmbind şi cu răsuflarea tăiată.

— Iată povestea mea, le spusei. Să nu-mi cereţi alta asemănătoare. Nu ai decât una ca asta în viaţă.

X

VAPORUL CU ABURI PLECA LA ora zece. Istorisirea mea durase până la ora şapte. Doamnelor le rămânea timpul să se scoale, să-şi facă toaleta şi să ia micul dejun.

M-am retras discret în camera mea.

Este de necrezut ce farmec necunoscut avea această călătorie. Era prima oară când mi se prezenta o situaţie atât de stranie: intimitate fără posesiune şi familiaritate fără dragoste.

Tandreţea frăţească n-ar putea exprima aşa ceva. De altfel, tandreţea frăţească nu merge până la această uitare de sine a femeilor germane faţă de un prieten.

Apoi mai trebuie adăugat: ele au – cel puţin toate cele pe care le-am cunoscut – un mare avantaj asupra femeiilor noastre: sunt întotdeauna gata la ora fixată fără ca toaleta lor să pară a suferi din cauza acestei promptitudini.

Un sfert de oră după ce le părăsisem, tovarăşele mele de călătorie mă chemau. Eu eram în întârziere. Este adevărat că îmi petrecusem cam zece minute visând. Comandaseră micul dejun. Apoi trebuia să dejunăm la bordul vasului.

Nu ştiu dacă am mai admirat pe undeva felul în care se mănâncă în Germania; nu vorbesc de calitate, vorbesc de cantitate. Aşa încât m-am întrebat uneori dacă nu se făcuse nemţoaicelor o falsă reputaţie de visătoare; dacă, atunci când credem că ele visează, nu-şi fac pur şi simplu digestia.

Să recapitulăm.

Dimineaţa, la ora şapte, deschizând ochii se ia micul dejun, adică se mănâncă mai nimic: două ouă, o ceaşcă cu cafea, puţin cozonac, tocmai atât cât trebuie ca să spui că nu te expui cu stomacul gol ultimei adieri a nopţii.

La ora unsprezece, se ia al doilea dejun, care se compune din biftec, cotlete, cartofi sau alte legume. Ceea ce-l

deosebeşte de celălalt este că se bea vin, în timp ce la primul nu se bea decât apă.

La ora unu, se serveşte micul prânz. Acesta se compune din şuncă, friptură rece şi câteva aperitive. Este un mijloc ingenios de aţi deschide pofta pentru marele prânz.

La ora trei se serveşte marele prânz. De obicei la această masă se mănâncă ciorbă de perişoare, rasol de vacă cu hrean, iepure cu dulceaţă, mistreţ cu cireşe, omletă cu zahăr, cu şofran şi cu vanilie, şi smântână de toate felurile.

La ora cinci, se gustă ceva, mai puţin pentru a mânca, trebuie să mărturisim, cât pentru a spune că nu se pierde tradiţia unei mese bune. În sfârşit, ieşind de la teatru, urmează un supeu copios, având în vedere gustarea frugală de după-amiază, apoi culcarea.

În aceste mese nu sunt incluse ceaiul, prăjiturile şi sandvişurile care se servesc în intervaluri.

De la ultimele mele călătorii în Germania, trebuie să spun că în hotelurile de pe Rin paturile îşi schimbaseră complet înfăţişarea. Avui înfumurarea să atribui această schimbare reclamaţiilor mele.

Chiar şi pâinea suferise îmbunătăţiri. Prăjitura cu orez şi *pumpernickel*-ul aproape -că dispăruseră pentru a face loc unui soi de cozonac smălţuit cu cu care se numeşte *pâine de Viena*. Era un oarecare progres.

Am avut deci la micul dejun ouă, cafea cu frişca, – citiţi cicoare cu lapte, – unt ireproşabil şi feţe de masă albe, frumoase, care mai târziu, cu ocazia călătoriei mele în Rusia, mi-au apărut atât de des în vis şi atât de rar în realitate.

De la hotelul unde ne aflam auzirăm clopotul vaporului cu aburi – ancorat la aproape cinci sute de paşi de noi, pe malul stâng al Rinului – dând primul semnal, în clipa în care terminam masa.

Mai aveam o jumătate de oră înaintea noastră; dar tovarăşele mele de călătorie au vrut să plecăm ca să avem „locuri bune”.

De ce oare nemţoaicele, cărora le place atât de mult să stea comod pe scaun, s-au hotărât timp de atâtea secole, să doarmă atât de prost?

Şi totuşi, trebuie spus că, în ciuda felului nemaiauzit în care dorm treizeci de milioane de nemţi şi de nemţoaice, Germania este ţara cea mai prolifică din lume.

Îndreptându-ne spre vaporul cu aburi, am avut un viu exemplu al acestei înmulţiri recomandate de *Evanghelie:* o luasem pe o alee care merge de-a lungul Rinului şi, după puţină vreme, întâlnirăm o tânără femeie de douăzeci şi patru de ani. Ţinea de mână o fetiţă de vreo şase-şapte ani. Un copil dolofan de cinci-şase ani, cu obrajii rotunzi ca merele roşioare, se juca cu mingea în spatele ei. Era urmat de două surori mai mici, de patru-cinci ani care se ţineau de mână; o doică grasă, ţărancă din Pădurea Neagră, venea după ei, ţinând în braţe un copil de doi ani şi trăgând un cărucior în care îşi sugea degetul un bebeluş de opt-zece luni. Lângă el era aşezată o păpuşă care părea să aparţină în comun familiei.

Toată această familie, compusă din şapte persoane, putea să reprezinte un total de patruzeci şi şase până la patruzeci şi opt de ani.

Ne îmbarcarăm. Doamnele îşi aleseră locurile, lucru uşor de făcut şi, după o jumătate de oră, vasul o porni la drum.

Un mic castel, aparţinând regelui actual al Prusiei, îmi trezi o amintire destul de ciudată.

În 1838, călătoream pentru prima oară pe Rin. Ştiind că acest mic castel aparţinea prinţului moştenitor al Prusiei – actualul rege al Prusiei nu era pe atunci decât prinţ moştenitor – şi că, din acest castel, prinţul moştenitor făcuse un muzeu de tablouri, de arme şi de mobilier din secolul al şaisprezecelea, m-am oprit în faţa clădirii, am coborât şi am cerut s-o vizitez. Mi s-a răspuns că, de trei zile, intendentul prinţului moştenitor primise ordin să închidă pentru moment porţile pentru curioşi; totuşi, aceşti curioşi erau rugaţi să-şi înscrie numele într-un registru care

se afla la portar, făcându-se unele excepţii dacă rangul persoanelor respective părea să justifice aceste excepţii.

Cu toate că rangul meu mi se păru infim faţă de un intendent al prinţului moştenitor, cum eram condamnat să rămân până a doua zi într-un mic han izolat, îmi înscrisei la întâmplare numele, indicând şi hanul care trebuia să-mi servească drept domiciliu pentru douăzeci şi patru de ore.

M-am dus apoi la douăzeci de paşi mai încolo să arunc cu pietre în Rin, făcând rotocoale, ceea ce era, după cum se ştie, marea distracţie a lui Scipion pe când se afla în exil. Este nevoie să adaug că Scipion făcea rotocoale în Marea Tireniană şi nu în Rin?

Eram la cea de-a treia piatră şi la cel de-al cincisprezecelea sau optsprezecelea rotocol, când portarul ajunse la mine cu sufletul la gură şi, luându-mă drept un prinţ oarecare călătorind incognito, îmi spuse salutând până în pământ, că în ceea ce mă privea, interdicţia respectivă era anulată, şi că puteam vizita nestingherit castelul. Adăugă că intendentul mă aştepta ca să-mi facă onorurile.

Nefiind imperios reţinut de plăcerea căreia mă consacram, şi mai ales nevrând să-l fac pe intendentul alteţei-sale să aştepte, mă întorsei la castel.

Intendentul mă aştepta la intrarea în sala de arme. Era un bărbat de aproximativ treizeci şi şase până la treizeci şi opt de ani, cu faţa rumenă, părul blond şi ochii albaştri. Mă primi cât se poate de amabil, scuzându-se că portarul, sclavul consemnului său, şi incult ca un adevărat elveţian ce era, nu înţelesese că un asemenea consemn nu putea să-mi fie adresat mie.

La rândul meu, mă pierdui în mulţumiri; intendentul vorbea franceza ca un locuitor din Touraine; evident că era un om cult. Avea o figură plăcută şi o înfăţişare distinsă. I-am întins mâna în (semn de mulţumire, şi ne-am scuturat mâinile ca doi vechi camarazi.

Trecuse câtva timp de când călătoream prin Germania şi nemţii mă învăţaseră cu aceste obiceiuri cordiale şi sincere.

Felul meu apropiat de a fi păru de altfel să-i convină de minune. Îmi spuse că dorea să-mi fie ghid şi să-mi facă onorurile castelului.

Manierele intendentului îmi plăcură foarte mult; numai că mi se păreau prea alese pentru un intendent.

Am vizitat castelul, cameră cu cameră; l-am examinat în toate detaliile; am trecut de la un turn la celălalt, peste podul suspendat care se zăreşte de pe vapor, şi care seamănă cu pânza unui păianjen uriaş; apoi ne-am oprit în biblioteca cuprinzând cele mai frumoase ediţii care fuseseră publicate din operele lui Goethe, Schiller şi Shakespeare.

Între timp sosise ora micului prânz; domnul intendent fu anunţat că masa este servită.

— Nu ştiu dacă v-aţi obişnuit cu orele noastre de masă, îmi spuse el; dar m-am gândit că îmi veţi face onoarea să dejunaţi cu mine, şi am pus un tacâm pentru dumneavoastră.

Nu aveam cum să refuz o invitaţie făcută cu atâta amabilitate. Am acceptat.

Pe când coboram în sufragerie, gazda mea îmi spuse:

— M-am gândit că de când sunteţi în Germania aţi suferit destul de pe urma bucătăriei nemţeşti şi, ca să nu păstraţi o amintire prea proastă despre bietul nostru castel, v-am comandat un dejun franţuzesc.

Mărturisesc că această atenţie foarte delicată n-a fost dintre cele în faţa cărora să fiu prea puţin sensibil. Ideea de a mânca pâine adevărată în loc de cozonac sau *pumpernickel* îmi surâdea grozav. De aceea scosei un strigăt de bucurie când văzui ceea ce brutarii numesc o coroană.

Cei care-mi cunosc părerile ştiu că nu mă bucura forma, ci fondul.

Masa era excelentă, şi cu siguranţă pregătită de un compatriot. Mă interesai de naţionalitatea artistului: era bineînţeles un francez. Alteţa-sa prefera bucătăria franceză, îmi spuse intendentul; iar bucătarul era angajat permanent la castel cu toate că nu era folosit decât în timpul popasurilor estivale ale prinţului.

După dejun, intendentul declară că, deoarece căzusem în „cursă”, nu puteam ieşi decât cu consimţământul său. În consecinţă, îmi dădea să aleg între o partidă de table, o partidă de biliard sau o plimbare călare.

N-am înţeles niciodată jocul de table. De când i-am câştigat prietenului meu Cartier, după cum se poate vedea în *Memoriile* mele, cele opt sute de păhărele şi cele optzeci de ceşcuţe cu care am făcut călătoria la Paris, hotărâtoare pentru viitorul meu, nu cred să fi atins de trei ori un tac de biliard. Am preferat deci o plimbare călare.

La un semn al intendentului, fură aduşi la peronul castelului doi cai înşăuaţi. Am încălecat fiecare pe câte unul şi ne-am îndreptat, printr-o vale pitorească, până la ruinele unui vechi castel. Pe drum îmi spuse povestea castelului pe care-l vizitasem.

Era proprietatea oraşului Goblentz, care l-a scos în vânzare timp de mai mulţi ani pentru o sumă de vreo trei sute de franci, cred, fără să se găsească niciun amator. Văzând aceasta, bunul oraş îl dărui prinţului moştenitor al Prusiei, care apreciase cadoul, cheltuind pentru el un milion.

După trei ore de plimbare în munţi, ne-am întors la castel; marele prânz ne aştepta.

Acceptând micul prânz, nu vedeam niciun motiv să nu-l accept şi pe cel mare; numai că, văzând somptuozitatea cu care era servit, îi făcui o sumedenie de reproşuri intendentului pentru cheltuielile la care îl supunea pe prinţul moştenitor. Îmi răspunse că prinţul moştenitor, alegându-l pe el, ştiuse bine la ce se expune.

Reproşurile mele se dovedeau din ce în ce mai întemeiate pe măsură ce se serveau felurile de mâncare. După vinurile de Bordeaux urmaseră vinurile de Rin, după vinurile de Rin, vinurile de Champagne, iar după vinurile de Champagne, vinurile ungureşti. Era într-adevăr un păcat toată această măreţie care se adresa unui atât de sărman băutor ca mine.

Cafeaua ne aştepta pe terasa castelului.

Nimic nu poate fi mai minunat decât perspectiva care ţi se dezvăluie de pe această terasă: munţi, văi, fluvii, ruine, sate, toate la un loc alcătuiesc o privelişte unică. Nicăieri, poate, Rinul nu este mai însufleţit decât acolo; fluviul şi marile drumuri sunt acoperite: fluviul, de corăbii de pescuit, de vapoare cu aburi, de acele mari plute de buşteni pe care coboară o întreagă populaţie; marile drumuri, de călăreţi, de pietoni, de vizitii, de şarete, de cupeuri, de trăsuri. Aceasta deoarece ne aflăm, numai la patru sau cinci mile de Coblentz, care este unul dintre oraşele cele mai zgomotoase şi cele mai animate de pe malurile Rinului.

Îmi petrecui acolo două sau trei ore dintre cele mai pitoreşti din viaţa mea.

Gazda mea cunoştea toate legendele Rinului, de la Loreley până la cea a autografului dat de Yanin domnului de Metternich; ştia pe dinafară toate baladele lui Uhland, de la *Fiica gazdei* până la *Menestrel.* Am discutat cu înflăcărare despre Goethe şi Schiller; ca toţi germanii, puţin dramatici dar foarte visători, îl prefera pe Goethe lui Schiller; eu dimpotrivă, puţin visător şi foarte dramatic, îl preferam pe autorul *Hoţilor* autorului *Contelui Egmont.* Mai mult decât atât, şi asta i se păruse gazdei o idee condamnabilă: *Faust,* întruchiparea geniului german, părându-mi-se mai slab decât *Goetz von Berlichingen,* am avut îndrăzneala să-l refac de la un capăt la altul, aşa cum îi înţelegeam eu; gazda mea fu gata să-şi acopere faţa, nici mai mult nici mai puţin, ca regele regilor în frumoasa scenă din *Euripide* dintre Menelaos şi Agamemnon, scenă pe care Racine s-a

ferit atât de mult s-o imite, de teamă ca domnul de Montespan să nu fie recunoscut în Menelaos.

Într-un cuvânt, cu toate contradicţiile mele, gazda mea care, după cum am mai spus, nu numai că era foarte cultă, dar mai şi folosea în discuţie toate subtilităţile limbii franceze, părea că se amuză foarte tare de conversaţia care, pe mine mă interesa enorm. În sfârşit, începând să se întunece, orele fiind înaintate, mă ridicai să-mi iau rămas bun: atunci însă îmi declară că, nevrând să mă lase să dorm într-unul din paturile acelea pe care i le descrisesem, trimisese să mi se ia valiza de la hotel, anunţând că nu voi dormi acolo, deoarece mi se pregătise o cameră la castel.

Ajuns cu indiscreţia mea până aici, cel mai bine era să merg până la capăt. Am acceptat deci camera, aşa cum acceptasem marele şi micul prânz, dar cu condiţia să plec neapărat cu vaporul de a doua zi.

Gazda îmi dădu în mod formal această asigurare.

Venise ora supeului. Ceaiul, prăjiturile, sandvişurile, brioşele, zaharicalele ne aşteptau; a trebuit să gustăm din zaharicale, brioşe, sandvişuri, prăjituri şi ceai.

Trebuie să spun că, de când mă aflam în Germania, mă obişnuisem cu acest fel de abuzuri, şi că făceam faţă destul de onorabil pentru un om care, la Paris, nu ia decât două mese pe zi şi uneori chiar una singură.

Este adevărat că gazda mă încuraja foarte mult.

În sfârşit, pendula bătu miezul nopţii. Era, după toate regulile, ora să mă retrag. Mă ridicai. Gazda mea sună, şi un valet mă conduse în apartamentul meu.

Mi se oferise pur şi simplu camera de onoare, cea cu portretele de familie; eram păzit de un regiment întreg de margrafi, de duci şi de regi, începând cu întemeietorul ordinului teutonic până la Frederic Wilhelm. În sfârşit, eram culcat într-un pat de lemn sculptat, în care ar fi putut încăpea şase călători de talia mea, străjuit de un vultur de stejar ţinând în gheare perdelele de brocart.

M-am gândât la preascumpul meu Victor Hugo şi le-am povestit tuturor acestor cavaleri, duci, margrafi şi regi frumoasa scenă a portretelor din *Hernani.*

După care, m-am hotărât să urc cele trei trepte ale podiumului pe care era aşezat patul, să încalec peste tăblia sculptată care-l făcea să semene cu o ladă enormă şi să mă încumet să intru în el.

Trebuie să fi fost patul lui Frederic Barbarosa sau al împăratului Henric al IV-lea.

Am dormit în el ca şi cum ar fi fost al meu. Este adevărat că eu nu fusesem excomunicat ca cei doi înaintaşi ai mei şi, mai ales, nu fusesem împărat, poziţie socială care, îndeosebi după ce ai pierdut-o, nu face decât să-ţi tulbure somnul.

M-am trezit la ora opt dimineaţa. Mi-au trebuit zece minute ca să mă orientez şi să ghicesc unde mă aflam: în sfârşit, m-am dumirit. Auzii bătând un orologiu din secolul şaisprezece şi, gândindu-mă că un orologiu care merge de atâta vreme trebuia în mod firesc să fie în urmă, sării jos din pat.

La primul zgomot pe care-l auzi în camera mea, valetul care-mi fusese pus la dispoziţie, intră. Micul dejun mă aştepta, iar gazda mea se sculase de la ora şase dimineaţa.

Am trecut literalmente din pat la masă.

La ora nouă şi jumătate, m-am gândit că era timpul să mă pregătesc. M-am sculat, am luat amândouă mâinile gazdei şi le-am scuturat cordial. El îmi înapoie politeţile cu aceeaşi monedă,

Apoi îi cerui voie să urc pe terasă ca să mai salut pentru ultima oară priveliştea şi să văd venind vaporul cu aburi.

Vaporul cu aburi fu de o politeţe regească; apăru exact la ora fixată. La ora zece şi zece minute, la un semn care i se făcu de pe terasă, se opri.

Am coborât, căci gazda voia să mă conducă până la chei; acolo, m-am întors şi, întinzându-i mâinile:

— Scumpa mea gazdă, îi spusei, nu pot, mulţumindu-vă pentru toate amabilităţile dumneavoastră, să vă ofer decât un lucru: şi anume, dacă veniţi vreodată la Paris, să vă înapoiez de bine, de rău, ospitalitatea pe care mi-aţi acordat-o pe malurile Rinului.

— La fel şi dumneavoastră, îmi răspunse gazda ocolind problema. Dacă veniţi vreodată la Berlin vreau să am plăcerea să vă fac onorurile de gazdă.

— Cât despre asta, vă promit că voi veni, dar unde să vă caut?

— La palatul regal, bineînţeles.

— De cine să întreb?

— A! De cine să întrebaţi?

— Da.

— Întrebaţi de prinţul moştenitor.

XI

ÎN CURÂND CASTELUL HOLZENFELS

nu se mai văzu – acum îmi amintesc că aşa se numeşte castelul ale cărui onoruri mi le făcuse Alteţa sa regală; apoi, ceva mai departe, lăsarăm în urmă oraşul Orberlahnstein, acoperit cu turnuri, apoi oraşul Rheinsel, unde se afla pe vremuri renumitul Koenigstuhl.

Dacă nu sunteţi familiarizaţi cu limba germană, mă veţi întreba, dragi cititori, ce înseamnă acest renumit Koenigstuhl.

Voi descompune deci cuvântul ca să vă fac plăcere şi vă voi spune că *Koenig* înseamnă *rege,* iar *stuhl, jilţ*, cu alte cuvinte: jilţul regelui.

Pun prinsoare că, în ciuda explicaţiei, tot n-aţi înţeles nimic. Ascultaţi deci şi instruiţi-vă.

Acolo, în mijlocul râului, în locul în care se văd azi patru pietre de mărime mijlocie, se adunau principii electori ai Rinului pentru a hotărî interesele Germaniei; şi se adunau acolo pentru că cele patru teritorii ale celor patru electori se întâlneau în acest loc ca razele unei stele: din înaltul jilţurilor, se vedeau în acelaşi timp patru orăşele: Lahnstein, pe teritoriul Mainz-ului; Capellen pe cel al Trier-ului; Rheinsel, pe cel al Coloniei; şi, în sfârşit, Braubach, domeniu palatin.

În capela mică din faţă, în 1400, electorii, după ce deliberaseră asupra Koenigstuhl-ului, l-au declarat pe împăratul Venceslas deposedat de tron.

Koenigstuhl-ul a dăinuit până în 1802. În 1802, francezii l-au dărâmat.

Ceea ce este cât se poate de trist în cuceriri şi revoluţii, nu este soarta regilor care sunt răsturnaţi, pentru că, mai devreme sau mai târziu, aceşti regi tot trebuie să moară: ci soarta monumentelor pe care le distrug; când nu ştiu împotriva cui să-şi îndrepte mânia, poporul şi soldaţii se

răzbună pe pietre şi, indiferent că aceste pietre au fost cioplite de domnul Fontaine sau sculptate de Fidias, puţin le pasă, ei distrug, şi după ce le-au călcat în picioare, cred că au cucerit o libertate nouă sau că au câştigat o nouă victorie.

Apoi urmează Saint-Goar, un mic port încântător străjuit de ruinele unui castel căruia noi i-am aruncat în aer o bucată dintr-un zid în 1794. De data aceasta cucerirea a fost în folosul unui hangiu – lucru pe care inginerii erau departe de a-l bănui; acesta a intrat prin spărtură şi a construit acolo un han.

Tovarăşa mea de călătorie susţinu că acesta era hanul pomenit de Uhland în frumoasa lui baladă *Fiica gazdei.*

De altfel, ajunsesem în adevăratul regat al baladei: după *Fiica gazdei*, urma *Zâna Lore*, mai cunoscută sub numele de *Loreley* sau *Lore din stâncă.*

Şi trebuie să spunem că sirena medievală îşi alesese ca lăcaş regiunea cea mai pitorească a Rinului. Vârful stâncii pe care stătea de obicei, cu harfa în mână, ademenind pescarii cu vocea sa dulce şi seducătoare, străjuieşte Rinul pe o înălţime de peste patru sute de picioare. Prăpastia care îi înghiţea pe imprudenţi mai vuieşte şi acum ca Scylla, se mai învolburează precum Caribda, la poalele acestei stânci. Rinul, restrâns într-un spaţiu de două sute de paşi, se rostogoleşte cu furie pe o pantă de cinci picioare, pe o distanţă de patru sute de metri, iar ecoul repetă la nesfârşit zgomotul care i se transmite: sunet de corn sau bubuit de tun.

De aceea, există obiceiul, atunci când trec vapoarele cu aburi, să se tragă cu un tun mic pentru a oferi călătorilor una dintre cele mai rare plăceri: uimirea.

Era a treia sau a patra oară când făceam călătoria pe Rin; frumoasele mele însoţitoare o făceau pentru prima oară. Scrisesem o carte întreagă despre legendele care circulă pe cele două maluri ale bătrânului fluviu german; devenisem deci un ghid preţios.

După plăcerea de a vizita pentru prima oară o localitate pitorească, urmează plăcerea, încă şi mai mare, de a o revedea cu oameni pe care îi iubeşti şi cărora le arăţi locuri cunoscute, aşa cum le-ai văzut tu. Ţineam, la fiecare braţ, o făptură îneântătoare care, cu capul dat pe spate, cu privirea zâmbitoare, asculta poveştile mele; vremea era frumoasă; cerul, smălţuit cu câţiva nori lăsa, să cadă peste această natură uriaşă pete mari de lumirâă şi de umbră. Poezia se afla în faţa mea, în jurul meu, în mine; aveam în acelaşi timp, pentru plăcerea simţurilor, la orizont, vechi castele, iar alături de mine femei tinere; aerul era plăcut şi îl respiram plin de bunăvoinţă şi de tandreţe. Dacă omul ar avea voie să spună: „Sunt fericit!” aş fi spus că sunt fericit.

Ziua trecu ca o oră; apoi veni seara cu toate încântările ei, cu reflexele acelea roşii în apele Rinului, cu tonurile de cer verzi-gălbui pe care nicio paletă nu le poate reda, cu acele dulci melancolii la gândul apropiatei despărţiri, oricât de simpatici ne-am fi unii altora, pentru a nu ne mai revedea poate niciodată; în sfârşit, toate sentimentele pe care le naşte această oră a serii, care de mult timp nu mai este zi, dar care nu este încă noapte, şi care tremură confuz în adâncul inimii văzând cum urcă la orizont albăstreaua aceea de flacără care se numeşte Venus seara, iar Lucifer dimineaţa,

În sfârşit, o masă neagră, găurită cu puncte de foc apăru la orizont; era Mainz.

Acolo, ne despărţeam de cineva dintre noi. Frumoasa noastră vieneză care se abătuse din drumul său, magnetizată cum era, pe de o parte de Lilla, pe de altă parte de mine, trebuia să-şi ia rămas bun de la noi. Urma să luăm trenul de Manheim, ţinta călătoriei noastre.

Am ajuns la Mainz pe la zece seara; după zece minute eram aşezaţi la o masă bând ceai, băutură care devenise, datorită englezilor, aproape universală. Ca şi la Coblentz, doamnele ceruseră o cameră cu două paturi, iar eu alesesem o cameră vecină cu a lor.

Probabil că vitalitatea franceză, chiar şi transportată în străinătate, este foarte puternică. În Franţa, stai numai de vorbă; în alte părţi discuţi, perorezi, declami, visezi, te plictiseşti. Ei bine, acolo unde este un francez, aduce cu el, dacă ne putem servi de această expresie, electricitatea conversaţiei. Puneţi un italian în locul meu: acesta ar fi cântat; un englez ar fi băut; un neamţ ar fi dormit; un rus ar fi dansat; noi am stat de vorbă până la ora două dimineaţa. Despre ce? O! Întrebaţi vântul din ce parte sufla în seara aceea, şi aşa cum nici vântul nu va şti din ce parte sufla, nici eu nu ştiu ce-am vorbit; numai că pendula a bătut de două ori. Am crezut că bătea greşit orele, la fel ca cea din *Pălăria ceasornicarului,* a sărmanei mele prietene Delphine de Girardin. Ne-am consultat ceasurile; lucru la care nu putuse ajunge Carol al V-lea, arătau toate aceeaşi oră şi dădeau dreptate pendulei.

Trebuia să ne despărţim. Era prima oară când noaptea ni se părea o absenţă; într-adevăr, a doua zi avea loc prima despărţire care nu era decât preludiul celei de a doua.

De data aceasta Lilla nu mai putea să mă trezească ca să văd răsăritul soarelui: soarele era gata să răsară în clipa în care ne culcam.

Ca să mai petrecem câteva momente împreună, hotărâsem să plecăm cu trenul de ora unsprezece dimineaţa; aşadar, la ora opt, toată lumea era în picioare.

Cu cât ne apropiam de ora despărţirii, cu atât discuţia era mai puţin însufleţită; în schimb ne aruncam priviri triste, zâmbete duioase. Înaintaşii noştri, care nu ştiau ce e melancolia, oare nu cunoşteau sentimentul despărţirii?

Prietena noastră veni să ne conducă până la peron. Acolo, s-a crezut desigur că se despărţea de tatăl ei şi de vreo soră, căci izbucni de-a dreptul în plâns.

Dacă modernii ar trebui să reprezinte Necesitatea, în loc să o aşeze, ca strămoşii, în colţul unei pieţe cu instrumente de supliciu în mână, ar pune-o într-o gară, cu o pendulă la gât.

Trebuia să ne urcăm în vagon. Prietena noastră se sui împreună cu noi ca să profite de ultimul răgaz acordat călătorilor – dar, la sunetul clopoţelului, fu obligată să coboare, şi sări jos în clipa în care trenul se punea în mişcare:

Ne-am şters ochii, ne-am privit şi i-am spus Lillei:

— Ce femeie încântătoare! Cum o cheamă?

— Habar n-am.

O luasem drept prietena ei apropiată; nu era nici măcar o cunoştinţă.

Oare cine era?

Ei! Doamne, era pur şi simplu ceea ce este mai puternic în lume: o prietenă.

XII

RĂMĂSESEM DIN NOU SINGURI; dar, trebuie să ne grăbim să spunem, că de la plecare şi până acum relaţiile noastre făcuseră un pas imens.

În ceea ce mă privea, trecusem de la dorinţa înflăcărată la cea mai tandră, dar şi cea mai cucernică prietenie; cât despre prietena mea, ajunsese de la teama ruşinoasă la cea mai încrezătoare uitare de sine. Se născuse ceva între noi care se situa între dragostea dintre doi îndrăgostiţi şi dragostea dintre frate şi soră, sentiment plin de farmec şi încă neînregistrat în gama tandreţii umane.

Şi voi mărturisi că eram încântat că făcusem cunoştinţă cu acest nou sentiment.

Era clădit pe un fond calm şi blând ca o pajişte a maeştrilor italieni acoperită de covoare şi de perne mătăsoase, luminat de un cer de azur a cărui puritate nu putea fi pătată. Furtuna nu era posibilă, pentru că nu exista pasiune, ci deplina libertate de spirit; într-un cuvânt, calm şi prospeţime, mare uşurinţă de a trăi, intuiţia fericirii unei lumi superioare.

Lilla, ca toate compatrioatele sale distinse, avea un caracter foarte drept; primise o educaţie foarte aleasă; cu ea puteai vorbi orice; înţelegea chiar şi atunci când nu cunoştea subiectul.

Cineva care ar fi văzut-o sprijinită de umărul meu, privind cu surâsul ei blând iepurii ţopăind pe câmpie, ne-ar fi luat, era să spun drept doi îndrăgostiţi dacă nu-mi aminteam că am de două ori vârsta ei; eram mai mult decât atât: doi prieteni apropiaţi, pe punctul de a ne despărţi, dar siguri că vom păstra fiecare amintirea celuilalt.

Spre seară am ajuns la Manheim: era pentru a treia oară când treceam prin acest melancolic orăşel din Germania, pe care Goethe l-a ales ca teatru pentru dragostea dintre Charlotte şi Werther. Trebuie să mărturisesc că scena este

admirabil aleasă pentru dramă: un castel solid, un parc singuratic, arbori uriaşi, străzi aliniate, fântâni mitologice, totul se armonizează cu teribila elegie a poetului german.

Ultima oară când am fost aici, eram preocupat să caut ceva: documentele privitoare la asasinarea lui Kotzebue de către Sand: vizitasem casa autorului cărţii *Mizantropie şi Remuşcare;* vizitasem celula lui Sand. Întâlnisem chiar pe locul unde fusese executat Sand, şi care se numeşte de atunci Câmpia înălţării lui Sand la cer *(Sandshimmelfahrstswiese),* pe directorul închisorii unde fusese închis. În sfârşit, mă dusesem să-l vizitez pe doctorul Widemann, care nu era altul decât fiul călăului din Manheim, astăzi şi el călău, în virtutea legii succesiunii încă în vigoare în Germania.

De altfel, în Germania, călăii nu sunt consideraţi paria şi excluşi din societate; asta se datoreşte fără îndoială faptului că execuţia făcându-se cu spada, mai păstrează încă ceva războinic. Călăul german are chiar şi rang: este ultimul dintre nobili şi primul dintre burghezi. La serbările publice, el merge între nobilime şi burghezie.

Am povestit undeva, nu-mi mai amintesc unde, cauza acestui favor. Într-o seară, la un bal mascat, călăul intră în palatul imperial, îmbrăcat într-un costum magnific, şi, la un cadril, atinse mâna împărătesei.

Recunoscut cine era de fapt, împăratul decise ca, pentru a ispăşi crima de lesmajestate, tăietorului de capete să i se taie la rândul său capul. Dar atunci, păstrându-şi întreaga prezenţă de spirit, călăul spuse:

— Majestatc, chiar dacă-mi vei tăia capul, tot nu vei putea face ca mâna împărătesei să n-o fi atins pe cea a călăului, adică fiinţa pe care dispreţul public o situează pe ultima treaptă a scării sociale. Fă-mă nobil, şi pata nu mai există.

Împăratul se gândi o clipă, după care îi spuse:

— Bine, începând de azi, vei fi ultimul dintre nobili şi primul dintre burghezi.

De atunci, în Germania călăul este plasat la rangul indicat de însuşi împăratul.

Dar de Manheim se lega o altă amintire şi anume, călătoria, acele căutări, acea explorare, făcute în tovărăşia sărmanului Gérard de Nerval.

Era în 1838. Pe vremea aceea nu dăduse încă niciun semn de alienaţie mintală; totuşi, pentru prietenii săi era evident că bariera cerebrală care despărţea la el imaginaţia de nebunie era atât de slabă, că uneori, fără ştirea lui, imaginaţia făcea incursiuni în domeniile vecinei sale.

— Eu, departe de a bănui această tendinţă, şi având un spirit logic căruia îi plac lucrurile stabile, avusesem cu el lungi discuţii care se terminau întotdeauna cu aceste cuvinte: „Dragul meu Gérard, eşti nebun!” – ceea ce era mai mult decât o prezicere – era o realitate.

El surâdea blând şi spunea:

— Dumneata nu vezi ceea ce văd eu, dragă prietene.

Şi eu mă încăpăţânam, fiindcă voia să mă facă să văd ceea ce vedea el.

Atunci se avânta în deducţii atât de subtile, atât de fragile, încât raţionamentele lui îmi dădeau senzaţia acelor nori de ceaţă pe care vântul îi împrăştie în toate direcţiile şi care, după ce au căpătat forma aparentă a unui munte, a unei câmpii, a unui lac, sfârşesc prin a se risipi şi a se pierde ca fumul.

După doi ani, sărmanul băiat era complet nebun, dar de o nebunie blândă, poetică, visătoare, foarte puţin schimbat faţă de starea sa obişnuită; bariera de care v-am vorbit se rupsese, asta era tot.

Într-o zi, un prieten comun veni la mine.

— Ce e? îl întrebai înainte ca el să fi deschis gura.

— S-a întâmplat o mare nenorocire azi dimineaţă!

— Ce nenorocire?

— Sărmanul nostru Gérard a fost găsit spânzurat.

— Unde?

— În strada Vieille-Lanterne.

— Sinucidere sau asasinat?

— Nu ştiu; îşi petrecuse noaptea·într-o casă rău famată de pe strada aceea mizerabilă şi, azi dimineaţă, a fost găsit spânzurat de gratiile unei ferestre, cu cordonul unui şorţ de bucătărie.

— Să mergem să vedem.

— Să mergem; mă aşteaptă jos o trăsură, vino.

Am plecat.

Între Piaţa Châtelet, cred, şi primărie, era o stradă mizerabilă, infectă, murdară, a cărei scurgere se făcea printr-un canal cu gratii; când ploua, apa năvălea săltând ca o cascadă pe treptele unei scări cleioase. Deasupra scării se afla o balustradă de fier; pe această balustradă croncănea corbul unui lăcătuş din a cărui dugheană, plină de foc şi de zgomot, ieşeau scântei de zgură.

Deasupra ultimelor trei trepte ale scării se afla o fereastră întunecată, boltită, cu gratii de fier, ca cea a unei închisori: de una din aceste gratii transversale fusese găsit spânzurat Gérard.

Celălalt capăt al străzii era în demolare. La mijlocul ei se afla casa, sau mai degrabă cocioaba în care Gérard îşi petrecuse noaptea.

Unul dintre primele semne de nebunie este uitarea de sine.

Aproape că nu s-a mai auzit ca un nebun să-şi fi păstrat obiceiurile de curăţenie. Curăţenia este mai mult decât un instinct, este o lege a civilizaţiei.

Cocioaba era încuiată; dar, prin ferestre şi uşi transpira neliniştea interioară; ai fi spus că locuitorii ei aşteptau o vizită a poliţiei.

Vizita nu avu loc. Nu ştiu de ce, căci mulţi dintre prietenii lui Gérard cred că această moarte nu s-a datorat unei sinucideri. Într-un cuvânt, sinucidere sau nu, bietul Gérard trecuse în lumea visurilor sale; ceea ce nu mă împiedica să intru în Manheim, trei sau patru ani după moartea sa,

sprijinindu-mă tot la fel de braţul său, ca şi cum ar fi fost viu.

Ce minunat lucru este amintirea!

A fost nevoie de duioasa melodie a vocii tovarăşei mele de călătorie ca să mă aducă la realitate.

După cum vă amintiţi, Manheim-ul era scopul călătoriei noastre. La Manheim trebuia s-o găsească pe marea actriţă dramatică pe care o căuta. Lilla era atât de grăbită să-şi cunoască soarta, încât deşi era opt seara, se hotărî să se ducă imediat să-i facă o vizită.

La Manheim nu există staţii de trăsuri. I-am oferit braţul, care mi-a fost acceptat, şi de-a lungul străzilor pe care gazul de iluminat nu pătrunsese încă, ne-am îndreptat, foarte resemnaţi, spre locuinţa doamnei Schroeder.

Se afla, bineînţeles, la celălalt capăt al oraşului.

În tot timpul drumului, întâlneam grupuri de burghezi: soţi, soţii, copii, întorcându-se acasă; la Manheim, oamenii se întorc seara acasă la ora nouă.

Acest lucru mă făcu să înţeleg *Orăşelul* lui Picard şi, mult mai bine, pe cel al lui Kotzebue, din care s-a inspirat Picard.

Oh! oraş cinstit, oraş liniştit, în care lumea se întoarce seara acasă la ora nouă, în care la ora zece toţi sunt culcaţi, şi în care femeile, mame bune de familie, ca să nu-şi piardă timpul, tricotează la spectacol!

Am ajuns în sfârşit în faţa unei mici case izolate; ne informasem de la fiecare grup, iar informaţiile succesive ne aduseseră aici.

Am bătut la uşă cu o oarecare jenă. La marea biserică a Iezuiţilor tocmai suna ora nouă; oră deci foarte nepotrivită. Ne mai rămânea doar o speranţă: cum aveam de-a face cu o bătrână tragediană, aceasta să-şi fi păstrat obiceiurile sale de teatru, şi să se culce la ora unsprezece.

Speranţa nu ne-a fost deloc înşelată: doamna Schroeder, nu numai că nu se culcase, dar cum numele tovarăşei mele de călătorie îi era cunoscut, ne putea primi.

Am fost introduşi într-un salonaş, în care decana tragedienelor germane, femeia care a fost aplaudată de toate mâinile ducale, regale, imperiale ale prinţilor şi suveranilor din Nord, aşezată lângă foc în faţa unei mese luminate de o lampă, citea mângâind în acelaşi timp o pisică mare, culcată pe genunchii săi. Citea, fără ochelari, în ciuda celor şaptezeci de ani pe care-i avea.

Se ridică auzindu-ne intrând şi făcu doi paşi spre noi, cu zâmbetul acela placid şi blând al geniului care şi-a îndeplinit misiunea.

Lilla, foarte emoţionată, se aruncă în braţele ei; şi cred că marii actriţe îi plăcu tot atât de mult acest mod de a proceda ca şi cele mai respectoase formule ale politeţii germane, cea mai ceremonioasă dintre toate politeţile.

Apoi prietena mea îmi spuse numele şi un oh! dintre cele mai expresive scăpă de pe buzele doamnei Schroeder.

— Ei! îmi spuse ea într-o franceză stâlcită, vă cunosc bine, stimate domnule Dumas: mai întâi, de la unul dintre fiii mei, pastorul, care vă poartă un adânc respect, apoi de la fiul meu actorul, care v-a tradus şi vă joacă piesele; în sfârşit de la fiica mea, cântăreaţa, care v-a cunoscut la Paris, nu-i aşa?

— Chiar aşa, doamnă, îi răspunsei, şi speranţa de a nu vă fi cu totul străin mi-a dat îndrăzneala să mă prezint la dumneavoastră, împreună cu doamna, la o asemenea oră.

— La o asemenea oră! reluă ea. În realitate, mă trataţi puţin prea mult ca pe o locuitoare a Manheimului. Uitaţi că sunt o citadină a capitalelor şi că mi-am petrecut cincizeci de ani din viaţă la Viena, la Berlin, la Munchen şi la Dresda. Vedeţi doar, citeam…

Şi ne arătă cartea întoarsă pe masă.

— Scuzaţi-mi curiozitatea, doamnă, îi spusei, dar ce citeaţi?

— O nouă tragedie, în care aş fi avut un rol foarte frumos, dacă mai jucam: *Contele de Essex.*

— Ah! da, de Laube, răspunsei.

— Cum! O cunoaşteţi? mă întrebă doamna Schroeder mirată.

— Fără îndoială, o cunosc, răspunsei râzând, aşa cum cunosc tot ce se scrie în Rusia şi în Anglia.

— Ştiţi deci germana?

— Nu, dar am un traducător.

— Ah! făcu doamna Schroeder dând din cap, sărmanul nostru teatru a ajuns foarte rău! Autorii şi actorii au decăzut; totul ne vine acum din Franţa. Marile noastre lumini s-au stins. I-am văzut pe Iffland, pe Schiller, l-am cunoscut pe Goethe, a venit timpul să mă duc după ei. Voi găsi o tovărăşie mai bună acolo sus decât aici, pe pământ; dar iertaţi-mă, mă las cuprinsă de amărăciunile mele de femeie bătrână. Copiii mei, fiţi bineveniţi…

Ne îmbrăţişă pe amândoi cu aceeaşi privire.

Îi întinsei mâna Lillei, care mi-o strânse zâmbind.

— Este rândul dumneavoastră să vorbiţi, îi spusei tovarăşei mele de călătorie; numai că, vorbiţi nemţeşte şi nu vă faceţi griji pentru mine; în timp ce veţi vorbi, îmi voi întipări această cameră în memorie.

Lilla se aşeză lângă doamna Schroeder şi, cu mâna în mâna ei, îi explică scopul vizitei sale. Bătrâna actriţă o ascultă cu o atenţie duioasă şi binevoitoare. Apoi, după ce termină:

— Să vedem, replică ea, recitaţi-mi ceva în germană. Ce ştiţi din marii maeştri?

— Tot.

— Să începem cu *Intrigă şi iubire.*

Lilla îşi duse mâna la inimă – inima îi bătea cum nu bătuse niciodată în faţa celei mai majestuoase adunări – şi începu.

Ştiam *Intrigă şi iubire* pe dinafară, aşa încât nu pierdeam niciun cuvânt din ce recita actriţa şi, cum uşoarele ei defecte de pronunţie treceau neobservate pentru mine, eram fermecat de simplitatea şi patetismul dicţiunii.

Doamna Schroeder asculta şi ea făcându-i semne de încurajare.

Apoi, după ce Lilla termină:

— Să vedem acum, spuse ea, ceva în versuri…

Lilla recită un pasaj din *Logodnica din Messina.*

— Bun!… Bine! Bravo! spunea doamna Schroeder în timp ce asculta. La *Marguerite au rouet,* şi cu asta totul va fi spus…

Lilla se aşează, îşi sprijini capul de perete şi recită toată poezia care începe cu aceste cuvinte: *„Meine Ruhe ist hin”* (Liniştea mea este departe), cu o asemenea tristeţe, cu o atât de adâncă melancolie, încât îmi dădură lacrimile, şi de data aceasta am început eu să aplaud.

Doamna Schroeder ascultase cu gravitate; cuvintele ei erau hotărâtoare.

— Dacă aţi fi venit aici ca să primiţi complimente, îi spuse ea, m-aş fi mulţumit să vă spun: este foarte bine; dar aţi venit ca să-mi cereţi un sfat, ei bine: vă trebuie şase luni de muncă asiduă, conştiincioasă, îndârjită, şi, după şase luni, veţi vorbi germana ca o saxonă; puteţi să vă consacraţi şase luni acestei munci?

— Mă gândisem la un an, răspunse Lilla.

— Atunci cu siguranţă veţi face o treabă bună. Dar cu cine veţi lucra?

Cu o graţie încântătoare, Lilla se aşează în genunchi în faţa doamnei Schroeder.

— Aveam o speranţă! spuse ea împreunând mâinile şi privind-o cu o expresie de rugăminte nesfârşită.

— Ah! înţeleg: să fiu eu profesoara dumneavoastră?

Lilla dădu afirmativ din cap.

Niciodată nu fusese mai seducătoare ca în clipa aceea, cu ochii ei mari, albaştri, fixând-o pe marea actriţă. Doamna Schroeder îi cuprinse căpşorul încântător şi, apropiindu-i fruntea de buzele sale, spuse:

— Fie, sunt de acord, veţi fi ultima mea elevă.

— Oh, vă sunt foarte recunoscătoare, vă jur! strigă Lilla acoperind cu sărutări faţa bătrânei tragediene.

Am părăsit-o la miezul nopţii. Ne-am întors la hotel. Lilla era beată de fericire.

A doua zi ne-am despărţit. N-am mai revăzut-o de atunci.

Dar, în iulie trecut, am primit această scrisoare:

„Bunul şi dragul meu prieten,

Lăsaţi-mă să vă împărtăşesc toată fericirea mea: am jucat, în limba germană, pe scenele primelor teatre din Germania, principalele capodopere ale marilor noştri maeştri.

Datorită lecţiilor doamnei Schroeder, am avut un succes imens. Toate aspiraţiile mele artistice sunt deci satisfăcute…

Vă scriu de la Ostende, unde fac băi de mare. Dacă aş şti că vă mai amintiţi de tovarăşa dumneavoastră de călătorie, v-aş spune: Veniţi să mă vedeţi.

În orice caz, fie că vă revăd sau nu, vă rog să credeţi că vă păstrez o afecţiune frăţească.

Fiul meu se simte bine şi este mai încântător ca niciodată. De doi ani, ştie numele dumneavoastră; peste zece, vă va cunoaşte operele.

Cu mare părere de rău v-aş spune adio. Aşa deci, la revedere!

L.B…

Primul meu impuls a fost să mă scol şi să alerg la poliţie să-mi iau paşaportul. Dar, împotriva obiceiului, am rezistat primului impuls.

Este adevărat că cel de al doilea, cel bun de data aceasta, îl succedase cu promptitudine pe primul şi îmi şoptea: „La ce bun? N-o vei iubi mai mult decât o iubeşti ca prietenă; şi ştii că ar fi inutil s-o iubeşti altfel.”

HERMINIE

CUVÂNT ÎNAINTE

UNUL·DINTRE CELE MAI MARI neajunsuri ale adevărului este neverosimilul. De aceea el este ascuns regilor cu ajutorul linguşirii, iar cititorilor cu ajutorul romanului, care nu este, aşa cum cred unii, o exagerare a posibilului, ci o slabă imitaţie a realităţii.

Într-o zi când voi obosi să mai fiu romancier, voi deveni poate istoric, şi voi povesti unele aventuri contemporane şi autentice care vor fi atât de adevărate, încât nimeni nu le va crede. Aşteptând vremea aceea, şi cum scrierile mele, de pe acum destul de numeroase, nu pot decât să sporească în viitor, voi desprinde pentru cititorii care nu doresc decât lucruri întâmplate aievea, o poveste simplă în care nu voi schimba decât numele, bineînţeles.

După moartea mea, vor fi găsite în hârtiile mele numele adevărate ale personajelor principale.

A.D.

I

Căutarea unei locuinţe

ÎNTR-O DIMINEAŢĂ DIN LUNA dimineaţa din luna septembrie 185…, un tânăr mergea pe una din străzile acelea pustii ale cartierului Saint-Germain care par atât de potrivite pentru meditaţie şi studiu, privind pe fiecare poartă să vadă dacă nu zăreşte vreo tăbliţă tradiţională, al cărui text şi ortografie sunau de obicei aşa:

MIC APARTAMENT DE CELIBATAR
DE ÎNCHIRIAT PE TERMEN
A se adersa *la portar*

Ultimele cuvinte, se ştie, sunt de cele mai multe ori scrise de mâna portarului; de aceea găsim unele greşeli care denotă, la acest om onorabil, întotdeauna mândru de educaţia sa, un fel ciudat de a interpreta limba.

Este adevărat că dacă intraţi, vă daţi seama că o vorbeşte şi mai prost decât o scrie; este o compensaţie foarte slabă.

Deci, tânărul nostru îşi continua cercetările, când, lângă o poartă mare, citi deasupra unei porţi mai umile tăbliţa ospitalieră. Intră, caută la geamurile portarului cheia, care nu se găseşte niciodată şi, după o lungă căutare infructuoasă, resemnat, aşteptă ca respectabilul bătrân – căci trebuie să fi fost unul dintre aceştia – să binevoiască să-şi dea seama de prezenţa lui.

Bătrânelul se ridică şi puse pe un scaun calapoadele şi cureaua de cizmărie; după ce-şi ridică ochelarii puţin mai sus pe nasul său ireverenţios de lung, deschise şi, fără să scoată un cuvânt, se propti ca un semn de întrebare.

Tânărul răspunse la această frază mută cu întrebarea obişnuită:

— Aveţi un mic apartament de închiriat?

— Da, domnule.

— La ce preţ?

— Şase sute cincizeci.

— Şi la ce etaj?

— La al patrulea.

— Din ce se compune?

— Păi, are o anticameră, o mică sufragerie, un dormitor, şi o cameră din care s-ar putea face un mic salon.

— Pot să-l văd?

— Se înţelege.

Portarul ieşi, închise uşa, puse cheia lojei în buzunar, o luă pe cea a apartamentului în mână, se uită să vadă dacă nu vine cineva şi urcă înaintea tânărului.

Apartamentul era liber şi putea fi ocupat imediat: tânărul trecu dintr-o cameră în alta, cercetă, trebuie s-o spunem, foarte superficial, dacă era confortabil sau nu, ocupându-se numai de tapet, de uşi şi de plafoane, pe care le găsi destul de convenabile.

În sfârşit, portarul îi arătă un cabinet de toaletă, pe care uitase să-l menţioneze, care dădea într-o curticică pătrată, foarte strâmtă, închisă în faţă de casa vecină, care avea cinci ferestre aşezate perpendicular pe această curte.

În cel din urmă, cabinetul îl încântă pe tânărul nostru, care întreabă dacă cei şase sute cincizeci de franci anunţaţi erau ultimul preţ al apartamentului.

— De fapt, reluă portarul, a fost închiriat chiar cu şapte sute unui bărbat cu nevastă, nişte oameni foarte liniştiţi de altfel, şi cărora le-a părut foarte rău când au plecat. Dar soţul a fost numit membru al Institutului; atunci au fost nevoiţi să-şi reducă cheltuielile, iar proprietarul a spus că pentru un celibatar ar sacrifica cincizeci de franci. Domnul este celibatar?

— Da.

— Ei bine, domnule, pentru un celibatar este exact ceea ce trebuie: e cu faţa spre sud, bate soarele toată ziua; sunt trei ferestre care dau spre stradă şi un cabinet mare, foarte comod, care are şi el fereastră. S-ar putea pune acolo chiar

şi un pat: pentru un prieten sau pentru un servitor. Domnul are servitor?

— Nu.

— Ei bine, dacă domnul vrea, soţia mea sau eu, putem să-i facem menajul.

— Bun. Apartamentul îmi convine, spuse vizitatorul ieşind, în timp ce portarul încuia uşa, dar nu vreau să plătesc decât şase sute de franci.

— Dacă domnul vrea să-mi lase adresa, am să vorbesc cu proprietarul şi o să-i aduc răspunsul. De altfel, domnul vede că locuinţa este foarte liniştită. La primul etaj stă o doamnă bătrână, singură; al doilea, nu este închiriat; al treilea e liber, iar deasupra domnului stă doar un tânăr care e supranumerar la Ministerul instrucţiunii publice, domnul Alfred; dar locuieşte tot timpul la mama lui care se află în provincie. Nu suportăm nici pisici, nici câini în casă. Domnul are animale?

— Nu.

În clipa aceea, ajunseră la lojă; portarul deschise, căută câtva timp pe o comodă unde se aflau două vaze mici cu flori artificiale, dădu viitorului său locatar o pană problematică ce nu făcea cinste nici gâştii care o procurase, nici celui care o tăiase, puse pe masă o coală de hârtie de scrisori lângă o călimară de porţelan care-l înfăţişa pe împărat având cerneală în pălărie, şi tânărul îşi scrise adresa: „Edouard Didier, strada etc.”

— E foarte bine, reluă portarul citind adresa. Mâine, voi trece pe la domnul, continuă, conducându-l până la poarta din stradă. Nu e nevoie să-i spun domnului că proprietarul şi cu noi ţinem să avem numai persoane liniştite. Ştim bine ce înseamnă un tânăr; dar sunt unii care abuzează, care primesc… multe… în sfârşit lume care jac gălăgie şi asta ne-ar face să avem neplăceri…

— Nu primesc decât strictul necesar, spuse tânărul îndepărtându-se.

Portarul începu să surâdă cu aerul acela dizgraţios al cărui privilegiu aparţine imbecililor.

La câţiva paşi mai încolo, Edouard întâlni un prieten care plecase de trei sau patru luni într-o călătorie, şi se înapoiase de câteva zile. După primele cuvinte de uimire şi de bucurie ale revederii:

— De unde vii? spuse noul venit, care se numea Edmond L…

— Tocmai am văzut o locuinţă pe care o voi închiria.

— Şi eu caut una. E departe?

— Nu.

— Ei bine, dacă vrei să urcăm, aş putea s-o văd; dacă tu nu te hotărăşti şi îmi convine mie, o iau eu.

— Din nefericire, spuse Edouard, sunt multe şanse să o iau eu.

— Totuşi, s-o vedem.

Au urcat din nou cu portarul, şi Edmond fu extaziat de comoditatea locuinţei.

— Dragul meu, spuse el, de opt zile de când am sosit şi de când caut un apartament, a fost imposibil să găsesc unul atât de încântător ca acesta. Ai de gând să-l iei?

— Sigur.

— Ce nenorocire! Nu mai aveţi altul asemănător? continuă el adresându-se portarului.

— Nu, domnule, toate sunt mai mari şi mai scumpe.

— Ce nenorocire! repetă Edmond.

— Ai călătorit bine? spuse Edouard pe când coborau.

— Da.

— Ai avut vreo aventură?

— Vai nu! Ştii că am douăzeci şi doi de ani şi că, de şase ani, caut o pasiune; nu găsesc, aşa cum nu găsesc locuinţă, dragul meu. M-am dus în Italia pentru că mi se spunea că francezii sunt iubiţii fireşti ai italiencelor. Ei bine, da! Îmi râdeau toate în nas.

— Astfel încât te-ai întors…

— Aşa cum plecasem. Dar am scris ieri unei femei: trebuie să mă duc să iau răspunsul.

— Ei bine, mult noroc!

— Să-mi spui dacă nu iei locuinţa asta, repetă Edmond despărţindu-se de Edouard.

— Da.

— Adio.

După cum se vede, Edmond era un tip, dar un tip plicticos. Nu s-a mai pomenit ceva mai ţeapăn şi mai dizgraţios ca acest biet băiat, mereu în urma modei şi mereu stingherit în hainele sale; unul dintre bărbaţii aceia pe care femeile nu-i pot suferi, pentru că, deşi nu sunt înarmaţi decât cu teoriile unui colegian îşi dau faţă de ele aere impertinente de şmecheri, astfel că de îndată ce află cu cine au de-a face, râd de ei dacă au suflet bun sau îi dau pe uşă afară dacă sunt rele. Dacă un prieten, care avea o iubită, făcea greşeala să i-l prezinte pe Edmond, era sigur că va auzi după două zile:

— Cine este domnul acela pe care mi l-ai prezentat?

— Este unul dintre prietenii mei.

— Spune-i că e un impertinent dacă îşi permite să-mi scrie ce mi-a scris, şi că îi interzic să mai vină pe aici.

Unii, mai întâi se supăraseră; dar, cum s-a văzut că era un rău incurabil, nimeni nu-i mai dădea atenţie; cu atât mai puţin cu cât aceste scrisori, erau fără urmări; şi ca şi cum toate femeile s-ar fi înţeles, răspunsul era acelaşi.

Cât despre Edouard, cu care trebuie să facem mai bine cunoştinţă, era ceea ce se cheamă un băiat bun şi de treabă, pe care îţi făcea întotdeauna plăcere să-l vezi: destul de bogat ca să fie independent, dar făcând dreptul pentru a avea dreptul să nu facă nimic, gata să se lase omorât pentru un prieten, încântător, vioi, indiscret, incapabil de o dragoste serioasă dar visând o legătură veşnică; înfăţişare mândră, figură ironică şi peste care trecea uneori un văl de melancolie, ca şi cum ar fi văzut trecând prin faţa lui umbra tatălui ori a mamei sale, două

afecţiuni care deschid celorlalţi porţile vieţii şi pe care el nu le cunoscuse niciodată.

Fără să sufere în prezent, fără să aibă presentimentul vreunei amărăciuni în viitor, trăia ceasuri de adâncă tristeţe în care sufletul se reculege; în care, chiar în toiul veseliei din timpul zilei, întrezăreşte printre plăcerile efemere vreun chip dispărut, idealizat de vreme, care-i surâde luminos ca în pruncie, şi care se şterge încetul cu încetul până ce, ochii umplându-i-se de lacrimi, dispare de tot.

În timpul acestor ore de reculegere, Edouard se gândea la toate acele iubiri de o zi în care îşi fărâmiţase inima şi care, în clipele de melancolie pe care le aşterne întotdeauna trecutul asupra prezentului, nu puteau să-l consoleze în singurătatea lui de moment. Doar prezenţa unui prieten vesel ar fi putut să-i alunge aceste imagini dureroase şi trecătoare.

Acestea erau zilele în care timpul era mohorât, în care neştiind ce să facă, se întorcea devreme acasă şi în liniştea odăii sale luminate de două lumânări, avea ca oaspeţi amintirile care-i aduceau, dintr-un portret, dintr-o mobilă, dintr-un nimic, una din bucuriile acelea copilăreşti care sfârşesc aproape întotdeauna prin a deveni un motiv de tristeţe; apoi se culca, lua o carte a poeţilor noştri cu care să poată sta de vorbă despre tristeţe, adormea şi, a doua zi, dacă timpul era frumos, fantomele dispăreau, iar el devenea din nou veselul camarad din zilele precedente.

Era deci una dintre acele firi bune, cu adevărat pariziene, cum se pare că există atât de multe şi cum totuşi există atât de puţine. Vizitele, rare este adevărat, la Şcoala de Drept, iar pe de altă parte obiceiurile lui cam aristocratice îl făcuseră să frecventeze două lumi, de studenţi dezmăţaţi şi de tineri trândavi; şi ajunsese să fie foarte iubit de toţi, unora împrumutându-le bani cu care se duceau la balul public Chaumiere din Montparnasse, iar altora împrumutându-le inteligenţa sa pe care aceştia o

repetau seara prietenilor sau amantelor care le erau foarte recunoscătoare.

Edouard îşi opri aici căutările; se duse să mănânce. Întors acasă, compară apartamentul pe care avea să-l închirieze cu cel pe care urma să-l părăsească, văzu că nu câştigă nimic în afară de schimbare, şi încercă regretul pe care-l ai atunci când îţi părăseşti locuinţa de holtei, oricât de mică şi de incomodă ar fi ea. Îţi aminteşti tot ce s-a petrecut de când locuieşti acolo, emoţiile de fiecare zi pe care le-ai văzut născându-se şi murind, flori ale dimineţii, înflorite între patru pereţi, şi care nu mai au decât acel parfum pe care-l numim amintire. Ajungi atunci să regreţi totul, până şi pianul insipid al vecinei, pian blestemat pe care-l găseşti în toate casele în care locuieşti, miorlăindu-şi dimineaţa şi seara eterna gamă neînvăţată, până şi portarul care îţi dădea seara sfeşnicul şi cheia, şi uneori o scrisoare aşteptată, atât de mult încât aproape că binecuvântai la fel mâna care ţi-o dădea ca pe cea care o scrisese.

Apoi soseşte ajunul mutării. Cu o seară înainte, sub pretextul că trebuie să-ţi faci bagajele, te întorci devreme acasă, uneori cu un prieten care vine să te ajute, dar de cele mai multe ori singur, deschizi dulapurile, mobilele; răscoleşti totul, pui mâna pe o sută de lucruri fără să le iei, nu ştii cu ce să începi; apoi, deodată, într-un sertar uitat, găseşti o scrisoare uitată şi ea, apoi alta, şi alta, te aşezi pe marginea patului şi începi să-ţi citeşti trecutul, întrerupând lectura cu aceste monologuri mute: „Sărmana fată! Buna Louise. Mă iubea poate! Ce-o fi făcând?”

Şi seara trece, fără să fi făcut nimic, nu ştiu cum, evocând dulci amintiri de femei, care fără îndoială, chiar în ceasul în care îţi aduci aminte de ele, spun altora lucrurile încântătoare şi neadevărate pe care ţi le spuneau ţie odinioară!

A doua zi, când te scoli, şi nu mai ai decât două ore ca să te muţi, totul este şi mai în dezordine decât în ajun.

După cum se înţelege, portarul venise să-i aducă lui Edouard un răspuns afirmativ. Edouard, în loc de răspuns, îi dăduse bacşişul cuvenit şi, cum locuinţa era liberă, începuse de îndată să se mute.

După două zile, era complet instalat într-o nouă locuinţă, cu şase sute de franci pe an.

II

O partidă de lansquenet[4].

TRECUSE APROAPE O LUNA DE când se petrecuseră cele arătate când, într-o zi, în timp ce ieşea în oraş, Edouard văzu intrând în casa vecină o femeie bătrână, căreia, trebuie s-o spunem, nu-i dădu prea mare atenţie, cu o fată atât de frumoasă încât, asemenea unei zeiţe, lumina totul în calea ei. Ea întoarse o clipă capul spre el; dar, oricât de scurtă fusese această clipă, Edouard putuse să vadă nişte ochi albaştri, un păr negru, un ten palid şi nişte dinţi albi aşa cum visează pictorii-poeţi; iar în expresia feţei, în linia corpului, o notă de îndrăzneală şi de forţă care vădea o natură pasionată şi excentrică.

Tânăra intră pe poarta mare a casei, care se închise în urma ei, şi dispăru ca o nălucă. Edouard îşi continuă drumul, iar după ce ajunse în bulevard, unde venea în fiecare zi, sigur că întâlneşte aici vreun prieten, fermecătoarea imagine îi şi dispăruse din minte.

Într-adevăr, după ce se plimbă câtva timp, după ce salută câţiva cunoscuţi, găsi în cele din urmă unul care să-i fie pe plac; căci îl luă de braţ şi făcu două, trei tururi cu el.

— Vrei să luăm masa împreună, îi spuse Edouard şi să urcăm o clipă la Marie? De două zile n-am mai văzut-o pe fata asta.

Cei doi tineri traversară bulevardul, intrară într-o casă de pe strada Vivienne, urcară la etajul al cincilea şi sunară foarte familiar. Un fel de cameristă veni să le deschidă.

— Marie este acasă?

— Da, domnule,

Intrară într-un soi de salon în care se aflau tot felul de mobile. Două femei şi doi tineri stăteau în jurul unei mese şi discutau zgomotos.

— Ia te uită! Henri şi Edouard, spuse un căpşor fermecător alb, blond, roz ca un pastel de Müler. Ce noroc! Facem o partidă de lansquenet. Luaţi loc dacă găsiţi scaune şi jucaţi dacă aveţi bani.

În cele din urmă găsiră două scaune.

— Cine câştigă? spuse Edouard.

— Clémence. Trişează.

Edouard se plecă la urechea Mariei şi o sărută şoptindu-i:

— Eşti bine sănătoasă?

— Foarte bine.

— De ce n-ai venit ieri?

— Am fost bolnavă.

— Minţi!

— Pun un franc şi jumătate, spuse Clémence.

— Eu un franc, spuse Marie. Edouard, pune pentru mine; pierd.

Cei doi tineri îşi strânseră mâna.

— Cine face banca? spuse Henri.

— Eu, răspunse Clémence.

— Tot ea? E a şaptesprezecea oară de când o face!

— Ce facem, jucăm sau nu? strigă Clémence. Eu pun un franc şi jumătate.

— Eu ţin un franc, spuse Marie.

— Eu, cincizeci de centime, spuse Edouard.

— Eu, restul, spuse Henri.

— As şi valet, spuse Clémence.

— Asul e bun.

— *Galuchet* este mai bun.

— Ce-i asta *Galuchet?*

— E valetul.

— Şi ce, se numeşte *Galuchet?*

— Zău, dar cum vrei să se numească?

— Ia spune, Henri, ştii cum se prind crocodilii?

— Nu.

— Ei bine, nici eu.

— Asul câştigă.

— Bineînţeles… Gal*uchet* n-a pierdut niciodată.
— Pasează mâna.
— Pun cinci franci, spuse Edouard.
— Eu, patru franci, spuse Marie.
— Cred şi eu! interveni Clémence.
— Eu un franc, spuse altcineva.
— Eu, restul, spuse Henri.
— Henri – pune mereu restul, şi nu rămâne niciodată nimic pe masă: o să-şi cumpere cu asta o trăsură.
— Ah! apropo de trăsură, Augustine şi-a luat una…
— Aş!
— Da.
— Îa te uită!
— Şapte şi zece, spuse Edouard.
— Zece e bun.
— Şapte câştigă, reluă bancherul.
— Dublezi?
— Da.
— Pun şapte franci, spuse Marie.
— Doi franci şi jumătate, spuse Clémence.
— Ramân cincizeci de centime; le pui tu, Henri?
— Nu.
— Păi sigur! N-o să te ruinezi cu meseria asta, tot punând când nu rămâne nimic şi nepunând nimic atunci când rămâne.
— Dama nu e bună, reluă Henri; a mai ieşit de patru ori.
Cele două tinere femei, sprijinindu-şi mâinile lor mici şi albe pe masă, zâmbitoare şi atente, îşi fixară ochii asupra cărţilor care cădeau una câte una şi, văzând că se succed fără să aducă nimic, începură să le insulte.
Jocul de cărţi cu femeile este încântător pentru că le imprimă pe chip toate expresiile unei dureri reale sau ale unei bucurii nebune, după cum pierd, sau câştigă; ele nu-şi dau osteneala, ca noi, să ascundă ceea ce simt.
— Dama câştigă! spuse Clémence. Să-l ia naiba pe rege.
— Sunt douăzeci de franci în joc, spuse Edouard.

— Eu pun zece, spuse Marie.

— Eu… nimic, răspunse Clémence numărând ce avea în faţă. De fapt, dacă aş pune cinci franci?

— Eu, restul, spuse Henri, cu un aer resemnat

— Doi optari! zise Edouard.

— Îţi datorez zece franci, îi spuse Marie.

— Mi-ar conveni mai mult ca altcineva să nu-mi datoreze decât cinci, aş mai câştiga cinci.

— Nici eu nu plătesc, zise Clémence: a ieşit de trei ori! Dar pun zece franci.

— Eu, zece.

— Eu, cinci.

— Cinci!

— Zece!

Jocul era făcut. Edouard trase cărţile.

— Doi valeţi! spuse el râzând.

— Ticălosul de valet, spuseră cele două femei.

— Acum îţi datorez douăzeci de franci, continuă Marie.

— Vând datoria asta cu un franc şi jumătate, reluă Edouard.

Nimeni nu răspunse

— Fericită încredere! şopti Henri.

— Poftim, uite cei zece franci ai mei, spuse Clémence cu o mică strâmbătură roz; nu mai joc.

— Pasez mâna, spuse Edouard.

Şi, adresându-se Mariei, care nu mai avea bani în faţa ei:

— Uite, Marie, tu-mi datorezi douăzeci de franci, poftim patruzeci: asta înseamnă că nu-mi mai datorezi nimic.

— Câţi bani erau în joc? îl întrebă Clémence pe Edouard.

— Optzeci de franci.

— Preiau din nou banca la optzeci de franci.

În acel moment, se auzi soneria.

— Ssst… făcu Marie.

Se auzi uşa deschizându-se, apoi începu o discuţie între cel care sunase şi cea care deschisese; după care uşa se

închise cu zgomotul acela care dovedeşte că vizitatorul, a fost lăsat pe dinafară.

Camerista intră şi îi prezentă Mariei o carte de vizită; după ce citi numele, i-o dădu zâmbind lui Edouard, care i-o trecu Clémencei, care i-o întinse vecinului ei, astfel încât înconjură masa şi toată lumea începu să râdă.

— Ce i-ai răspuns? o întrebă Marie pe Josephine.

— Că doamna este la sora ei la Auteuil.

— Votez un ludovic pentru Josephine, spuse unul dintre jucători.

— Camerele sunt de acord.

Josephine primi un ludovic.

— Acum, că domnul a plecat, reluă Clémence, să continuăm! Optzeci de franci!

— Douăzeci, spuse Edouard.

— Zece, spuse Marie.

— Cincisprezece.

— Cinci.

— Restul.

Clémence ezită o clipă; o frământa ideea că putea să piardă optzeci de franci. Se uită dacă nu putea să trişeze; văzând că toţi stăteau cu ochii ţintă la cărţi, se hotărî, şi scoase o damă şi un valet.

— Plătesc jumătate şi mă retrag.

Dama ieşise până acum de cinci ori.

— Nu suntem de acord.

— Bravo! *Galuchet!*

— Tot dama, începu să cânte Clémence. Continui; şi pun optzeci de franci; norocul mă ajută.

— Pardon, trebuie să pasezi mâna, n-ai decât o lovitură.

— E adevărat. Ei bine, îngeraşii mei, nu mai joc.

— Bun! Uite-o iar pe Clémence cum se retrage când câştigă.

— Asta-i bună! nu câştig decât cincizeci de franci.

— Îi pun eu, spuse Marie.

Clémence îşi duse mâinile mici spre vârful nasului, îşi împreună degetul gros şi degetul mic, şi făcu un gest cunoscut.

— Atunci, spuse Marie, dacă Clémence iese din joc, nu mai jucăm.

— Ei bine, pun douăzeci de franci, spuse Clémence răzgindindu-se.

— Şi eu tot douăzeci.

Şi cărţile începură să cadă.

— Îl cunoşti bine pe Lambert? îl întrebă Henri pe Edouard.

— Da, cel care studia dreptul.

— A ieşit medic.

— Ei, uite unul pe care l-aş pune să-mi îngrijească unchiul.

— Câştig, spuse Marie luând cei douăzeci de franci de la Clémence.

— Pun treizeci de franci, spuse aceasta, cu condiţia să-mi pasezi mâna… Grăbeşte-te, trebuie să plec.

— Accept.

Clémence scoase şapte şi nouă: nouă câştigă.

Nu cred să fi existat o figură mai consternată; făcea să plângă şi pietrele.

— Pun ce mi-a rămas, spuse ea.

— Şi eu, spuse Marie.

După trei cărţi, Marie câştigase.

De data aceasta, făcea să plângă şi un cămătar.

— Votăm douăzeci şi două de parale pentru Clémence pentru o cabrioletă *milord,* spuse Henri.

— Duceţi-vă naibii! reluă aceasta punându-şi pălăria.

— Poftim, Clémence, spuse Edouard, pun pentru tine douăzeci de franci, îi pierd sau îi câştig. Dacă pierd, ai câştigat tu.

— Sunt de acord.

Clémence câştigă cei douăzeci de franci, îi luă, îşi puse şalul şi dispăru ca o săgeată.

— Biata Clémence! spuse Edouard.

— Ia lasă! reluă Marie, a câştigat optsprezece ludovici ieri seară la Juliette.

Începură să discute; apoi încetul cu încetul plecară.

Edouard şi Henri fură ultimii, şi Marie nu-i lăsă să plece decât cu condiţia că se vor întoarce după cină.

— Ce fată bună e Marie! spuse Edouard coborând scara.

— Unde ai cunoscut-o?

— La sărmanul Alfred, care e în Africa.

— E mult mai bună decât Clémence.

— Nu se poate compara.

Şi cei doi tineri se îndepărtară lăudând-o pe tânăra femeie care se aşezase la fereastră şi care îi urmări cu un zâmbet adresat lui Henri şi cu o privire adresată lui Edouard, până ce amândoi dispărură la colţul bulevardului.

După cină, Edouard se întoarse singur în strada Vivienne.

— Acum că am rămas între noi, domnule, îi spuse Marie pe un ton puţin îmbufnat, ia te rog să-mi spui ce-ai făcut de două zile de ai uitat să mai vii pe aici...

Edouard se culcă la picioarele drăguţului şi severului său preşedinte şi începu să dezvolte un sistem de apărare care ar fi făcut cinste până şi unui mare avocat.

Dezbaterile au ţinut multă vreme. Juriul intră în deliberare; având în vedere dragostea pe care i-o purta acuzatului, i se acordară circumstanţe atenuante şi fu declarat nevinovat.

Cam asta era viaţa de fiecare zi a lui Edouard, când graţioasa imagine din dimineaţa aceea veni să-i aducă câteva clipe de dulce reverie.

III

Sub mască

BALURILE OPEREI SE APROPIAU. Ori, balul Operei este locul din Paris unde te plictiseşti cel mai mult şi unde, nu ştiu de ce, revii cu cea mai mare plăcere. Marie aştepta deci cu bucurie venirea acestei perioade şi avea de gând să nu piardă niciunul.

De altfel, Marie făcea parte dintre femeile inteligente care nu cer braţul cavalerului lor decât până la intrarea la bal şi care, o dată ajunse în foaier, îi redau libertatea până în clipa în care trebuie să-l găsească fie pentru a se întoarce acasă, fie pentru a merge să supeze.

În prima sâmbătă, totul se petrecu deci ca de obicei. Numai că, de îndată ce Marie îl părăsi pe Edouard, acesta simţi că îl ia cineva de mână.

Se întoarse.

— Nu aştepţi pe nimeni? îi spuse un domino ascuns, înfăşurat, crenelat într-o pelerină cu glugă, şi imposibil de recunoscut.

— Nu.

— Vrei să-mi dai braţul?

— Cu plăcere, răspunse Edouard strângând o mână fină şi aristocratică, şi străduindu-se să recunoască după ochi pe cea care venea în felul acesta la el.

— Inutil să te uiţi, îi spuse dominoul, nu mă cunoşti.

— Poate că mă cunoşti tu?

— Foarte bine.

— Dovedeste-mi-o.

— Nimic mai uşor; dar cum ceea ce am să-ţi spun nu te priveşte decât pe tine, este inutil ca să asculte şi alţii. Urmează-mă, deci…

Şi necunoscuta începu să străbată cu îndrăzneală toată mulţimea aceea; ajunse la o lojă şi bătu în geam. Un alt

domino veni să deschidă, ieşi şi o lăsă singură cu Edouard.

— Spune-mi, o iubeşti pe Marie? zise ea.

— Depinde de împrejurări.

— Cum, depinde de împrejurări?

— Da. Ca prietenă, o iubesc mult, ca amantă, o iubesc rezonabil.

— Dar pe Louise, o iubeşti?

— Mai puţin decât credeam, dar poate mai mult decât cred, spuse el zâmbind.

— În ce zile eşti trist?

— După balurile mascate, mâine, de exemplu…

— Şi de ce?

— Pentru că va fi după ce te-am văzut prea mult şi totuşi prea puţin…

— Nu poţi să mă vezi mai mult astăzi. Aşa că resemnează-te. Îţi voi spune însă, ca să te consolez, că sunt tânără şi frumoasă…

— Voi fi cu atât mai trist mâine.

— Şi ce-ţi trebuie ca să te înveseleşti?

— Ar trebui să te revăd sau mai degrabă să te văd.

— Mă vei vedea.

— Când?

— Mâine.

— Unde?

— Ce te interesează, din moment ce ai să mă vezi?

— Şi, după mâine, te voi revedea?

— Poate…

— Şi te voi recunoaşte?

— Nu.

— Dar cine eşti?

— Cine sunt? Sunt o femeie care n-a vorbit niciodată cu tine şi care voia să te cunoască.

— Ah!

— Şi acum, adio!

— Pleci?

— Da.

— De ce?

— Trebuie să plec.

— Ai un soţ? spuse Edouard ştiind că această presupunere flatează întotdeauna o femeie la un bal mascat.

— Nu.

— Plecăm împreună?

— Ce copil eşti!

— De ce, copil?

— Pentru că este eu neputinţă.

— Şi de ce este cu neputinţă?

— Pentru că nu te iubesc încă destul, dar te iubesc, totuşi prea mult.

— Vorbeşti ca sfinxul.

— Încearcă să răspunzi ca Oedip.

— Eşti spirituală?

— Uneori.

— Şi curajoasă.

— Întotdeauna.

— Ştii că te voi urmări?

— Ştii că îţi interzic acest lucru?

— Cu ce drept?

— Cu dreptul pe care-l are orice femeie asupra unui om de lume.

— Adio deci!

— La revedere, uitueule!

Edouard sărută mâna necunoscutei, care deschise uşa lojei şi dispăru în mulţime.

Porni apoi în căutarea Mariei, o găsi şi, tot restul nopţii fu, dacă nu foarte trist, cel puţin foarte intrigat.

A doua zi, nu făcu niciun pas fără să nu se uite în faţă, în spate sau într-o parte, fără să cerceteze cu privirea toate chipurile, fără să chestioneze toţi ochii. Nu găsi niciun indiciu care să-l facă să-şi recunoască dominoul. Seara, era dezolat.

Când se întoarse acasă, portarul îi dădu o scrisoare cu un scris fin şi fermecător. Iată ce conţinea:

„Deci tu eşti ca oamenii din Evanghelie *care au ochi şi care nu văd? Dacă, pe când te plimbai, în loc să te uiţi în spatele şi în faţa ta, te-ai fi uitat în sus, ai fi văzut.*

«Fericirea vine din cer», deci într-acolo trebuie să priveşti... Încă o zi pierdută. Cu atât mai rău pentru tine! Pe sâmbătă...

Să nu spui nimănui ceva din toate astea, altfel n-o să mă mai revezi. Noapte bună!”

Edouard se lovi peste frunte, îşi scărpină vârful nasului, îl întrebă pe portar, rămase în picioare timp de o oră privind cum arde lumânarea, reciti scrisoarea şi, neputând să descopere nimic, se hotărî să se culce.

Totuşi, oricât de neîncrezător, oricât de indiscret ar fi fost Edouard, nu îndrăznea să le vorbească prietenilor săi despre această aventură; se temea de o mistificare şi, ori de câte ori i se spunea vreo vorbă în legătură cu balul Operei, credea că avea să fie ceea ce se numeşte „fotografiat” şi luat în bătaie de joc. Aştepta deci sâmbăta următoare cu o oarecare nerăbdare pe care amorul său propriu o numea curiozitate.

De altfel, până atunci nu prea crezuse în intrigile balului mascat; le socotea un procedeu de roman şi nu o posibilitate a vieţii reale. Aventurile lui se terminaseră întotdeauna în aceeaşi zi cu un supeu, şi îl încredinţaseră că era singurul deznodământ verosimil. Totuşi, în tonul, în înfăţişarea, în firea dominoului său fusese ceva atât de deosebit, în ordinul pe care i-l dăduse să n-o urmărească, un accent atât de demn, iar în scrisoarea de a doua zi, nişte cuvinte atât de misterioase, încât se pierdea în presupuneri ca Tezeu în mijlocul subteranelor, şi îi venea foarte greu să aştepte sâmbăta fără să arate scrisoarea vreunui prieten, şi fără să-i ceară, negăsind nicio lămurire, o explicaţie posibilă.

Sosi şi sâmbăta atât de mult aşteptată. Edouard îşi petrecu seara cu Marie, care şovăia dacă să meargă sau nu la bal şi care până la urmă se hotărî să rămână acasă. Crezu că vede în acest refuz punctul principal al unui complot; o privi pe tânăra femeie cât putu de atent; dar oricum ar fi luat-o nu citi nimic pe chipul ei, în afară de faptul că era obosită şi că nedistrându-se de loc la balul trecut, se temea că la acesta se va plictisi şi mai tare.

Cât despre el, pretextă o întâlnire cu doi prieteni şi, la miezul nopţii, o părăsi pe Marie. Se duse mai întâi să se uite în loja în care fusese condus cu opt zile în urmă.

Nu era nimeni.

Intră din nou în foaier, înapoindu-se din când în când la acea binecuvântată lojă; în sfârşit pe la ora υnυ dimineaţa, simţi o mână care îl bătea pe umăr, şi auzi o voce şoptindu-i:

— Sunteţi aşteptat.

— Unde?

— În loja numărul 20.

— Mulţumesc.

Într-adevăr, ajunse la numărul 20, unde-şi găsi dominoul.

Avu o tresărire.

— Sunt punctuală? îi spuse vocea pe care o auzea neîncetat în minte de opt zile.

— Da, ca o creditoare.

— Frumoase comparaţii!

— Nu am să vă plătesc o datorie? O datorie de recunoştinţă pentru scrisoarea aceea încântătoare care mă face să visez ziua, iar noaptea nu mă lasă să dorm?

— O să fiţi mereu atât de banal?

— O să fiţi mereu atât de răutăcioasă?

— Şi de ce sunt, mă rog?

— Îmi spuneţi *dumneavoastră!*

— Poate că este un progres.

— Şi atunci îl alegeţi pe cel mai lung.

— Să nu mai glumim, sunt tristă.

— Ce aveţi? spuse Edouard cu tonul unui om serios afectat.

— Ce am? reluă necunoscuta, aţintindu-şi privirea asupra lui ca şi cum ar fi vrut să citească în străfundurile inimii şi gândului său. Mi-e teamă că vă iubesc…

— Dacă îmi spuneţi asemenea lucruri, o să mă faceţi să înnebunesc. Şi care ar fi nenorocirea dacă m-aţi iubi?

— Nenorocirea ar fi că eu nu sunt dintre acele femei care promit mult şi nu dau nimic, şi iubindu-vă cred că m-aş pierde.

„Bun! îşi spuse Edouard, iată că lucrurile iau cursul obişnuit. Trei franci pentru trăsură la dus, şaizeci de franci pentru supeu, trei franci pentru trăsură la înapoiere. Asta face şaizeci şi şase de franci.”

— La ce vă gândiţi?

— Mă gândesc, reluă Edouard, neputând să-şi ascundă un zâmbet, că de când Eva i-a spus lui Adam fraza aceea în paradisul terestru, prea a fost repetată în lumea asta, şi că ar fi timpul să se inventeze ceva mai nou.

— Adio!

— Plecaţi?

— Vă detest!

— Luaţi loc.

— Ascultaţi, reluă dominoul, nu mă cunoaşteţi. Sunt una dintre acele femei în stare să-şi dea viaţa, sufletul bărbatului pe care îl iubesc; pasionate în dragoste, dar teribile în ură. Asta vă sperie, nu-i aşa?

— Numai ura.

— Credeţi în ceva?

— În orice… Credeţi că un bărbat de vârsta mea şi-a pierdut credinţa?

— Cred că la vârsta dumneavoastră încă nu o aveţi.

— De ce?

— Pentru că nu aţi suferit destul şi aţi iubit prea mult

— Vă înşelaţi, doamnă; iubirilor efemere, în care părem că ne irosim sufletul, de-abia dacă le împrumutăm ceva din

spiritul nostru; şi, într-o zi, vine o femeie care este foarte uimită că găseşte sub cenuşa acestor iubiri stinse, o inimă intactă, ca Pompeiul sub cenuşa Vezuviului.

— Da, intactă, murmură tânăra femeie, dar moartă.

— Ei bine, puneţi-mă la încercare.

— Dacă v-aş spune: trebuie să sacrificaţi totul pentru mine, să sfârşiţi cu iubirile efemere şi cu amantele dumneavoastră, să vă riscaţi zilnic viaţa pentru a mă vedea o clipă, să nu spuneţi niciodată, nici celui mai bun prieten, nici mamei dumneavoastră, nici lui Dumnezeu ceea ce voi face pentru dumneavoastră şi, în schimbul pericolului din fiecare zi, a tăcerii din fiecare clipă, v-aş oferi o dragoste cum n-aţi mai avut niciodată?

— Aş accepta.

— Dacă v-aş mai spune: poate că într-o zi n-am să vă mai iubesc, atunci nu veţi mai avea ce căuta în viaţa mea. Va trebui să nu-mi faceţi niciun reproş, să nu spuneţi niciun cuvânt; şi dacă până atunci vă călcaţi jurământul sau sunteţi indiscret… vă ucid!

— Tot aş accepta, spuse Edouard cu tonul unui Horaţiu jurând să salveze Roma, spunându-şi totuşi în sinea lui: „La naiba! aş fi curios să găsesc o femeie ca asta, aş pune s-o împăieze imediat”.

— Acum, rupeţi scrisoarea mea… Foarte bine… Mâine veţi afla numele meu.

— Cine mi-l va spune?

— Îl veţi ghici.

— După ce?

— Dacă vă spun după ce, nu mai las nimic în seama inteligenţei dumneavoastră. Când veţi şti numele meu, mă veţi vedea şi, la ora patru, vă veţi întoarce acasă să primiţi ordinele mele. Aveţi timp până mâine ca să vă luaţi rămas bun de la Marie. Pe curând!

— Îmi promiteţi?

— V-o jur.

Se duse s-o găsească pe femeia care o însoţea întotdeauna şi coborâră amândouă scara cea mare fără să se sinchisească de glumele şi de invitaţiile deocheate pe care se auzeau în urma lor.

IV

Cheia enigmei

EDOUARD SE ÎNTOARSE ACASĂ de la balul Operei, neînţelegând nimic din ceea ce i se întâmplase. Auzise o mulţime de femei vorbindu-i despre reputaţie, nume, familie, şi spunându-i că pot lăsa totul pentru el, apoi într-o zi dispăruseră şi începuseră să se poarte la fel cu altul; dar nu i se ceruseră niciodată nişte jurăminte atât de precis formulate, nicio tăcere atât de constantă; încă mai şovăia dacă să continue această poveste.

Dar încetul cu încetul, văzând în jurul său lumea aceea frivolă, plină de flori, de spirit şi de veselie, fu convins că toate femeile erau ca cele pe care le avea în faţa ochilor, şi că cea de care tocmai se despărţise nu voise decât să râdă puţin pe socoteala lui şi să-l supună, pentru a fi amantul ei, la un examen mai dificil.

Îşi spuse deci, că a doua zi va cunoaşte cheia enigmei şi că totul se va termina spre marea lui satisfacţie. Dacă ar fi putut lua o clipă în serios o asemenea aventură, nu s-ar fi angajat niciun minut. El, băiatul nepăsător prin excelenţă, urmărind legături frivole şi distracţii uşoare, să-şi îngroape viaţa într-una din iubirile acelea teribile care mai întâi te îmbată, iar apoi te ucid, asta i se păru imposibil sau „cel puţin, i se păru imposibil atâta timp cât era la bal şi ţinea la braţ pe una dintre acele femei a căror dragoste este durată din vânt, căreia îi recunoştea chipul sub mască, iar inima după fire. Dar, atât de nestatornic îi era caracterul, încât ajungând acasă începu să-şi făurească, asemenea lui Pygmalion, o statuie de care se îndrăgosti. Nu-şi mai dori decât o pasiune ca a lui Werther, în afară de sinucidere, bineînţeles; visă scări de frânghie, meditaţii de seară, răpiri, poştalioane, dueluri; şi, cum era obosit, iar urechile îi

mai ţiuiau încă de muzica de la bal totul se sfârşi în capul său cu un galop general în care adormi foarte agitat.

Când se trezi, se făcuse ziuă de-a binelea; soarele răsărise din întâmplare, şi ca şi cum nu ştia unde se află, Edouard se frecă la ochi, se uită la ceas, deschise uşa dormitorului, şi-l văzu pe portar dereticând liniştit. Îl întrebă dacă nu avea nimic pentru el.

— Nu, domnule, răspunse bătrânelul. Oh! ba da! o listă de subscripţie care i-a fost adusă domnului pentru un biet muncitor care şi-a rupt piciorul, ieri seară, în cartierul nostru, căzând de pe schela pe care lucra. E un biet tată de familie…

— Dă-mi-o, spuse Edouard luând lista. Începu s-o parcurgă, ca să vadă, după cât dăduseră ceilalţi, cât trebuia să dea el.

Ultimul nume era cel al domnişoarei Herminie de***, înscrisă cu cinci sute de franci.

— Cine este persoana aceasta care a dat mai mult decât toată lumea? întrebă Edouard.

— Oh! este o duduie foarte respectabilă, reluă portarul, care face mult bine săracilor. Locuieşte alături.

— Nu este o tânără înaltă, brunetă, puţin palidă?

— Ba da. Domnul o cunoaşte?

— Nu; dar am văzut-o zilele trecute intrând în casa de alături şi, după cele ce spuneţi, presupun că ea este.

— Da, domnule, ea este. Domnişoara Herminie locuieşte acolo cu mătuşa ei. Închipuiţi-vă, domnule, că femeia asta călăreşte şi face scrimă ca un bărbat.

— Mătuşa ei?

— Nu, domnişoara Herminie.

— Adevărat? E o educaţie foarte frumoasa pentru o fată!

— Am fost maestru de scrimă în regimentul meu, continuă portarul, şi pot să spun că mânuiam spada cu multa îndrăzneală. Ei bine, domnule, ea a aflat acest lucru, şi nu a avut linişte până nu am duelat cu ea. Îmi voi aminti întotdeauna de asta: era într-o dimineaţă din luna trecută;

dumneavoastră încă nu eraţi locatarul nostru. Ba da! eraţi. Ea trimite după mine. Sunt introdus într-o mică sală de arme foarte drăguţă, unde găsesc un bărbat tânăr şi frumos. Ea voia să atace. Mi se dă un plastron, o floretă. Îmi pun o mască şi o mănuşă, şi iată-ne în gardă. Ah! domnule, un adevărat diavol! Cinci lovituri înainte ca eu măcar să fi putut să parez! Şi nişte degajări, nişte contracarări, nişte lovituri! Merita s-o vedeţi! Ai fi zis că e sabia arhanghelului Mihail! Pe cuvânt de onoare, mi se tăiase răsuflarea, nu mai puteam, iar ea era la fel de liniştită ca la început! Ah! Ce mai diavoliţă!

— Şi ce zice mătuşa de deprinderile ei?

— Ce vreţi să spună, biata femeie? Din moment ce asta o amuză pe faţă, nu poţi s-o împiedici… E greşeala tatălui ei…

— De ce?

— După cât se pare, tatăl ei era un vechi soldat, bine clădit, pe care împăratul îl iubea foarte mult. Ardea să aibă un băiat, ca să-l facă soldat aşa cum apucase şi el de la tatăl său. Iată că nevasta lui rămâne însărcinată; omul nostru e mulţumit: crede că o să fie băiat; aşi! e fată, iar biata mamă moare din cauza naşterii. Pe urmă, cum o nenorocire nu vine niciodată singură, iată-l pe împărat că se întoarce de la Waterloo, vine marea prăbuşire, lumea e dată peste cap şi, pe scurt, iată-l pe veteranul meu trăind singur la ţară, între mormântul nevestei şi leagănul fiicei. Aşa stând lucrurile, când fetiţa s-a făcut puţin mai mare, a vrut să facă din ea un băiat; o învăţă să călărească, să tragă cu pistolul, să înoate, să mânuiască spada şi să facă scandal. Astfel încât voinicuţa noastră, care avea o sănătate de fier, ducea o viaţă îndrăcită şi cotonogea pe toţi băieţii de vârsta ei, ceea ce îl distra foarte mult pe tată.

— Ah! dar asta e foarte drăguţ! Continuă, moşule.

Edouard, văzmdu-l pe portar zâmbind, întoarse capul.

Povestitorul se propti în mătură şi continuă:

— Dar asta nu e tot… Tatăl fusese de multe ori rănit, şi se pricopsise cu multe reumatisme după urma rănilor, iar într-

o bună zi dădu ortul popii, cum se spune la militărie. Aşa că domnişoara Herminie, care avea pe atunci cincisprezece ani, rămase la mătuşa ei, căreia îi place destul de mult societatea, şi care, sătulă de viaţa de ţară, veni să locuiască la Paris cu nepoata ei mutându-se în casa vecină. Când împlini şaptesprezece ani, i se vorbi de măritiş. Ei bine, a spus că nu se mărită decât cu un bărbat care să reteze ca ea douăzeci şi cinci de gloanţe unul după altul pe lama unei săbii şi care s-o nimerească de zece ori contra cinci. Aşa că până la urmă pretendenţii au plecat cu împunsături de floretă şi nimic mai mult.

— Foarte curios, spuse Edouard pe un ton sceptic. Dă-mi ghetele. Trebuie să ies în oraş.

— Da, domnule.

— Şi este bogată?

— Foarte bogată. Ah! trebuie s-o vedeţi călărind, urmată de un servitor. John îmi spunea ieri că după ce o însoţeşte la Bois, nu mai poate, este la capătul puterilor… Acum lumea s-a obişnuit cu ea; -nimeni nu se mai miră; o tratează exact ca pe un bărbat.

— Poftim, iată douăzeci de franci pentru chetă.

— Trebuie ca domnul să semneze…

— Ah! adevărat…

Edouard luă o pană şi se iscăli deasupra numelui frumoasei amazoane; apoi, deodată, se opri spunând:

— E imposibil.

— Domnul refuză să dea cei douăzeci de franci? Domnul este liber să facă cum doreşte.

— Cunosc acest scris, murmură Edouard.

— Ce spune domnul?

— Nu mai am nevoie de dumneata. Poţi pleca; Păstrez această listă; o să ţi-o înapoiez când vor veni s-o ceară… Unde naiba am mai văzut scrisul ăsta? îşi spuse Edouard când rămase singur.

Apoi, deodată, se lovi peste frunte şi se duse să scotocească în buzunarul hainei ca să găsească scrisoarea

primită de la dominoul său; dar îşi aminti că i-o dăduse înapoi sau mai degrabă că o rupsese sub ochii săi, şi se întoarse din nou să se uite la listă pentru a fi sigur că e acelaşi scris.

Era atât de neverosimil, ca această fată, pe care nu o zărise decât o singură dată, să fie eroina celor două baluri mascate, încât înlătură orice presupunere în privinţa ei. Şi totuşi, la fiecare minut, privea din nou numele de pe listă şi, cât timp îl avea sub ochi, era convins să scrisoarea fusese scrisă de aceeaşi mână care semnase ofranda celor cinci sute de franci.

Era de necrezut, de aceea Edouard credea din ce în ce mai mult.

„La naiba! gândi el, mi-a spus că astăzi îi voi afla numele: iată numele ei. Mi-a spus că o voi vedea: ei bine, voi ieşi în oraş, şi fără îndoială că o voi vedea.”

Începu să se îmbrace şi trecu în cabinetul de toaletă care, după cum vă amintiţi, dădea într-o curticică. Portarul lăsase fereastra deschisă şi, în momentul în care Edouard se ducea să o închidă o văzu pe fată trecând prin spatele ferestrei de vis-à-vis privindu-l şi ducând un deget la gură, semn care, în toate limbile, înseamnă tăcere! Apoi perdeaua căzu la loc şi cu asta totul fu spus.

Edouard rămase ca împietrit. Inima îi bătea să-i spargă pieptul. Închise fereastra, apoi se aşează şi începu să se gândească.

Cu cât se gândea mai mult, nu mai înţelegea nimic.

Îşi termină toaleta, şi ieşi.

„Cred şi eu că voi fi discret! îşi spunea Edouard. Cât e de frumoasă! Şi când te gândeşti că i-am promis că mă despart de Marie! Cum să fac să mă cert cu ea?”

Tot vorbind în sinea, lui, ajunse în strada Vivienne şi o găsi pe Marie stând îmbufnată în faţa căminului.

— Bună ziua, spuse el intrând.

— Bună ziua, răspunse tânăra femeie pe un ton sec.

— Eşti bolnavă?

— Nu.
— Ce ai?
— N-am nimic.
— De ce eşti bosumflată?
— Uite-aşa.
— Prost motiv. Adio.
— Pleci?
— Da.
— Drum bun!

Edouard ieşi. După ce coborî un etaj, o auzi pe Josephine strigând peste balustradă:

— Domnule!
— Ce este? spuse el ridicând capul.
— Doamna vrea să vă vorbească.

Edouard urcă din nou.

— Ce vrei de la mine? spuse el intrând.
— Aseză-te acolo.
— Şi de ce mă rog? continuă el făcând la rândul lui pe supăratul.
— Cu cine ai fost ieri la bal?
— Cu Henri şi cu Emile.
— Şi cine e femeia cu care ai stat de vorbă toată noaptea?
— Mătuşa mea.
— Ah! Mai glumeşte tu aşa!… Ascultă, Edouard, dacă nu mă mai iubeşti, mai bine spune-mi decât să mă faci să joc un rol ridicol şi să ajung să aud de peste tot că m-ai părăsit, fiind bolnavă, ca să conduci pe nu ştiu cine la balul Operei…
— Asta mai lipsea, balul Operei…

Şi tânărul începu să aţâţe focul cu vătraiul.

— Mai întâi, continuă Edouard râzând, că n-am condus pe nimeni la balul Operei. A venit o femeie să-mi vorbească şi nu puteam să pun guarzii municipalităţii s-o oprească.
— Cine e această femeie?
— N-o cunoşti.
— Minţi!

— Îţi jur. Şi de altfel, nu ştiu ce te-a apucat. Vin să te văd, în loc să lucrez sau să mă duc la şcoală, şi uite că…

— Azi e duminică, nu se merge la şcoală.

— Da, dar puteam să studiez.

— Atunci du-te, drăguţul meu, du-te; ştiu ce-mi rămâne de făcut.

— Fă ce vrei. Poţi chiar, dacă te amuză, să scrii cărţi despre morală; dar te previn că n-o să le citesc.

— Crezi că e frumos ce-mi spui?

— Ştii că eşti bine! Până şi academicienii şi senatorii scriu cărţi din astea. E foarte frumos.

— Du-te, că de nu îţi dau eu vătraiul în cap!

— Nu era nevoie să-mi aminteşti de asta ca să plec.

— Vreau să mă duci la circ, astă-seară.

— N-ai continuitate în idei. E imposibil.

— De ce?

— Pentru că cinez în oraş.

— Bine! O să mă mai vezi, când va fi cald afară.

— Vara viitoare, dragă prietenă.

Marie trecu într-o cameră alăturată şi trânti uşa. Iar Edouard, ieşi spunându-şi:

— Iată-mă certat. Să mai spui că nu există o Providenţă!

Era aproape ora patru. Edouard luă o trăsură şi se întoarse acasă. Portarul îi dădu o scrisoare; o deschise şi citi:

„Am auzit vorbindu-se despre un bărbat care, a doua zi după ce a observat că femeia pe care o iubea locuieşte peste drum de el, a găsit mijlocul să arunce o punte între cele două ferestre şi să vină la ea la miezul nopţii.

Este adevărat că era un om inteligent, curajos şi bun.”

Edouard primi şi cartea de vizită a lui Edmond, pe care scria că la ora cinci îl aştepta în faţa cafenelei Paris.

V

Cu faţa descoperită

EDOUARD URCĂ ÎN CAMERA LUI. Trebuia să măsoare distanţa dintre cele două ferestre şi, cum scria în scrisoare, să arunce o punte. Nu era un lucru prea uşor, cu atât mai puţin cu cât nu se puteau lua decât măsuri aproximative. În sfârşit, cum nu avea timp de pierdut, calculă cât putu mai bine, coborî din nou, intră la un dulgher pe care îl găsi în drum şi îi spuse că-i trebuia pentru a doua zi o scândură de un picior lăţime, lungă de zece picioare şi groasă de trei degete; apoi îi dădu adresa şi ieşi.

La ora cinci, îl găsi pe Edmond aşteptându-l pe bulevard.

— Ce e nou? spuse Edouard,

— Nimic.

— Ţi-a răspuns la scrisoare?

— Da, poftim, uite răspunsul; Edouard citi:

„Domnule, drept cine mă luaţi? Sunteţi un pruost!”

ELÉONORE

Edouard nu se putu abţine să nu râdă.

— Ce spui de asta? spuse Edmond.

— Spun că nu e un răspuns foarte încurajator.

— Tu care cunoşti atâtea femei, fă-mi şi mie cunoştinţă cu una.

— Eşti tot liber?

— Tot.

A fost un „tot” dintre cele mai triste care s-au spus vreodată.

— Ei bine, o să-ţi fac cunoştinţă cu una.

— Adevărat?

— Da.

— Când?

— Chiar astăzi.

— Blondă?
— Da.
— O femeie cinstită?
— Pe naiba! Dar foarte sensibilă.
— O să mă prezinţi?
— Te vei duce singur.
— O să mă dea afară.
— Îi vei da ceva din partea mea. Trebuie să-i fac un cadou oarecare. Aşa că tu vei profita de buna dispoziţie care va urma după aceea.

Edouard intră la Marcé şi alese o brăţară căreia îi alătură această scrisoare:

„Draga mea Marie, uită ce-am fost până ieri pentru tine; aminteşte-ţi întotdeauna se voi fi de-acum înainte: un prieten sincer şi devotat.

Permite-mi să ofer braţului tău drept această brăţară; dacă n-o vrea, atunci s-o ofere braţului tău stâng.

Cel care ţi-o va înmâna este unul dintre bunii mei prieteni, care ar voi să devină şi unul dintre prietenii tăi.”

— Acum, continuă Edouard, du astea domnişoarei Marie în strada Vivienne, 49.

Edmond dispăru ca îngerul Vizitării.

Cât despre Edouard, neavând cum să-şi umple seara, se întoarse foarte devreme acasă, studie din nou împrejurimile, se gândi multă vreme la tot ce i se întâmpla şi adormi.

A doua zi dimineaţa, îl trezi dulgherul, care-i aducea scândura. Bietul om era foarte intrigat şi voia să ştie cu orice preţ ce se putea face cu o scândură de *zece* picioare într-un apartament atât de mic. Nu putea să-şi explice acest lucru decât printr-o dragoste exagerată pentru lemn şi din nevoia pe care o simţea cumpărătorul de a-l avea mereu lângă el. Nu putu să se stăpânească şi întrebă unde trebuia să pună scândura.

— În cabinetul de toaletă.
— Şi cum trebuie s-o aşez?

— Dreaptă, sprijinită de perete.

— Dacă domnul ar vrea să-mi spună la ce serveşte, am putea s-o aşezăm imediat… Dacă veţi pune pe ea obiecte grele, căci obiectele trebuie să fie grele de vreme ce domnul a comandat-o atât de groasă, – punând, dedesubt, suporturi solide…

— E pentru un joc chinezesc, spuse Edouard. Restul mă priveşte.

Dulgherul ieşi. După câtva timp, intră Edmond.

— Ce noutăţi? îl întrebă Edouard.

— Ei! Păi nu m-a primit prea bine.

— Ce ţi-a spus?

— Aproape nimic. Mi-a dat scrisoarea asta pentru tine.

Edouard o deschise şi citi:

„Dragul mea Edouard, îţi mulţumesc pentru brăţară; dar când ai să vrei ca darurile tale să-mi facă plăcere, să nu mi le mai trimiţi prin nişte ambasadori de-o prostie atât de insolentă ca prietenul tău…”

— Vorbeşte despre mine? spuse Edmond.

— De loc! sunt nişte lucruri particulare.

— O să mă duc din nou azi.

— Fă cum vrei.

Ziua trecu la fel ca toate zilele la sfârşitul cărora trebuie să faci un lucru mai important decât în ajun, într-un cuvânt, Edouard nu avea decât un singur gând, iar cei pe care îi întâlni trecură prin faţa lui ca nişte umbre, fără să-i lase nici cea mai mică amintire. Perdelele ferestrei vecine rămaseră trase cu strășnicie; erau clipe în care Edouard credea că visase, şi nu mai ştia ce-i rămâne de făcut. Acele pendulei care, după toate probabilităţile aveau să meargă atât de repede pentru el începând cu miezul nopţii, mergeau foarte încet până atunci.

Una dintre ciudăţeniile omului este că atunci când aşteaptă ceva cu nerăbdare, vrea să facă timpul să zboare la fel de iute ca gândul. Astfel, Edouard se plimba prin camera lui, reconstituia în minte începuturile acestei

aventuri, îşi imagina toate urmările posibile, visa o întreagă lume necunoscută, şi rămânea foarte mirat că totul nu durase decât cel mult cinci minute.

Dar, în sfârşit, oricât de încet pare să înainteze ceasul, trebuie ca până la urmă cea pe care o aştepţi să sosească; şi atunci, de îndată ce a venit, toate lucrurile indiferente pe care le-ai făcut se şterg, şi ţi se pare că a sosit destul de repede.

Bătu miezul nopţii.

Edouard se aşeză în spatele ferestrei ca să vadă dacă zăreşte vreo mişcare la fereastra frumoasei sale vecine, care să-l aducă la realitate. După două sau trei minute, văzu perdeaua ridicându-se pe nesimţite şi, ca şi cum inima lui n-ar fi aşteptat decât acest semnal, începu să bată cu îndârjire.

Edouard deschise fereastra cât era de largă.

Cealaltă fereastră răspunse deschizându-se şi ea.

Se făcuse întuneric de-a binelea. Edouard se duse să ia scândura. Scândura fiind, însă, grea, nu era prea simplu să aşezi un asemenea monument între cele două case.

„Dacă o să fie prea scurtă!” se gândi el.

Şi, tot făcând reflecţiile pe care le inspira împrejurarea, îşi apropie podul şi se uită în jur dacă nu-l vede careva. Se asigură că totul dormea atât în casă cât şi afară, de la Neptun şi până la portar, şi începu să facă să alunece „acoperitoarea sa de prăpastie” pe marginea ferestrei până ce aceasta atinse pervazul ferestrei opuse.

Se chinui îngrozitor ca să ducă la bun sfârşit această manevră; trebui să se lase cu toată greutatea pe bucata de scândură pe care o ţinea, ca să nu-i scape, ca o săgeată, şi să cadă peste ferestrele de jos sculând toată lumea. Nu numai că o asemenea neîndemânare l-ar fi făcut să piardă tot beneficiul aventurii, dar căderea n-ar fi avut nicio scuză în ochii vecinilor. Oricât de bizare şi excentrice ar fi obiceiurile unui locatar, nu putea să-i convingă că ele pot merge până acolo încât să arunci, după miezul nopţii,

scânduri de zece picioare lungime şi de trei degete grosime în geamurile caselor. N-ar fi găsit nicăieri înţelegere decât printre geamgii.

Trebuie să mărturisim, ca să fim drepţi, că jumătate din emoţia pe care o încercă Edouard când puse piciorul pe scândură era teama să nu-şi frângă gâtul.

După cum vă închipuiţi, nu rămase în picioare pe podul mişcător decât exact timpul necesar, şi se pomeni foarte repede stând călare pe scândură, care, oricât ar fi fost de solidă, nu era totuşi lipsită de o oarecare elasticitate de trambulină, foarte plăcută într-un gimnaziu, dar foarte neplăcută deasupra a patru etaje.

În sfârşit, cum nu mai putea da înapoi, Edouard înainta, dar cu o precauţie care dovedea tot preţul pe care-l acorda existenţei sale.

Ajuns la mijloc, se gândi la Marie, spunându-şi că va iubi şi mai mult virtutea ei de ocazie, pe care o găsea întotdeauna la capătul a douăzeci şi patru de trepte, decât această virtute foarte nouă pe care o va găsi, pe un drum mai scurt, ce-i drept, dar mult mai greu, obligându-l la un exerciţiu care îl făcea cât se poate de ridicol.

În cele din urmă atinse pervazul, şi nu putu să nu scoată un oftat de uşurare în care era mai mult bucuria de a fi ajuns teafăr decât fericirea că-şi vede iubita.

De-abia încălecase fereastra, că auzi încântătoarea voce de la bal spunându-i:

— Trageţi scândură.

— Ei drăcie! îşi spuse Edouard, asta nu e dragoste, e o mutare.

Şi începu să-fi tragă calea.

Camera în care se trezi, era cufundată în întuneric, aşa că stătea pironit, strângând în braţe scândura aceea stupidă şi neştiind unde s-o pună. Dacă ar fi fost ziuă şi ar fi putut să vadă ce mutră avea, s-ar fi aruncat pe fereastră în aceeaşi clipă şi catastrofa l-ar fi salvat de ridicol.

Cum nu auzea nimic, se încumetă să spună:

— Unde pot aşeza scândura?

Simţi o mână care îl călăuzea prin întuneric, şi, întâlnind un perete, îi încredinţa ceea ce, peste o oră sau două, avea să-i fie cel mai scump lucru de pe lume. Apoi continuă să urmeze mâna, care îl trase şi îl aşeză pe o sofa. Şi atunci, în mijlocul întunericului, începu pe şoptite acest dialog istoric:

— Vă veţi ţine promisiunile?

— Da.

— Ştiţi ce risc eu primindu-vă aici?

— Ştiţi la ce mă expun eu venind aici?

— Pot să-mi pierd reputaţia!

— Iar eu, pot să-mi rup gâtul!

— Viaţa contează atât de puţin…

— Iertaţi-mă, vă rog… dacă dumneavoastră nu ţineţi la viaţă, nu-i dezgustaţi şi pe ceilalţi.

— V-am spus foarte clar că veţi avea de învins un pericol de fiecare zi pentru a mă vedea. Mai aveţi încă timp, dacă nu mă iubiţi destul pentru a vă expune acestui pericol, să vă întoarceţi acasă şi să mă uitaţi aşa cum vă voi uita şi eu.

— Vă iubesc, spuse Edouard, luându-i mâinile.

— Purtarea mea trebuie să vi se pară stranie; dar vă amintiţi că v-am spus că nu sunt o femeie ca toate celelalte. Vă iubesc ca amant dar v-aş urî ca soţ. Numai ideea că cineva ar fi primit de la o forţă mai tare decât a mea dreptul să mă împiedice să fiu liberă, ar fi un chin fără sfârşit pentru mine. Sunteţi prima mea dragoste; dar nu vă spun că veţi fi ultima. Eu n-am iubit niciodată, nu ştiu cât timp poţi iubi şi, din ziua în care n-o să vă mai iubesc ca azi, consider că trebuie să fim din nou liberi amândoi; până atunci vreau să nu existe nicio indiscreţie din partea dumneavoastră, aşa cum nu va exista nicio îndoială în privinţa indiscreţiei mele, iar odată despărţiţi, numai din voinţa mea, orice s-ar întâmpla, nu mă veţi mai cunoaşte continuându-vă drumul fără să priviţi înapoi.

„Femeia asta îşi ia un amant aşa cum iei un servitor, se gândi Edouard. Să vedem leafa!”

— Alta în locul meu, continuă fata, s-ar fi măritat şi şi-ar fi ascuns amorurile sub noua sa poziţie, amanţii în spatele soţului, şi l-ar fi făcut ridicol în ochii lumii, pe un om de onoare care i-ar fi dat jumătate din viaţă şi i-ar fi încredinţat numele. Eu nu înşel pe nimeni; sunt stăpână pe dragostea mea ca şi pe gândul meu; am venit la dumneavoastră pentru că vă iubeam şi pentru că, oricât de curajos aţi fi, n-aţi fi îndrăznit să veniţi la mine.

„Foarte bine, îşi spuse Edouard; iată-mă pus în rând cu câinii şi caii.”

— O singură persoană cunoaşte secretul nostru; dar va fi mută ca şi mine, pentru că îmi datorează totul, nu crede şi nu speră decât în mine, şi pentru că din ziua în care ar încerca să mă piardă, s-ar pierde pe ea. Aşa că este mai mult decât un martor, este un ajutor…

Dacă dragostea aceasta spontană şi violentă a fetei flata vanitatea lui Edouard, poziţia pe care i-o rezerva nu era deloc măgulitoare pentru amorul său propriu; rămânea, aşa cum spunea, în categoria animalelor domestice; devenea pentru iubita lui ceva mai mult decât camerista ei, ceva mai puţin decât câinele ei, un accesoriu, un fleac, o distracţie ca să-şi treacă vremea, şi era folosit, la rândul său, ca să stingă o pasiune aşa cum, de altfel, folosise şi el o mulţime de femei ca să-şi satisfacă un capriciu.

Totuşi, oricât de umilitor devenea rolul său, îl acceptă gândindu-se că, din ziua în care va fi într-adevăr amantul acestei femei, va avea destulă influenţă asupra minţii dacă nu asupra inimii ei, ca să treacă măcar de la poziţia de accesoriu la cea de utilitate.

Edouard era dintre acei care cred că dragostea este marele lucru din viaţa femeilor, şi că acela care ajunge să pună mâna pe această dragoste devine stăpânul lor. Se înşela, mai ales în privinţa Herminiei căreia, educaţia deosebită pe care o primise, îi exaltase mai mult imaginaţia decât inima. Ea se cunoştea perfect şi trebuie spus, spre lauda ei, că era cinstită cu el. Îl iubea, găsea foarte firesc să

i-o spună, şi tot atât de firesc să-i închidă fereastra, în ziua în care îi va închide inima ei. Dar, socotind dragostea o distracţie destul de plăcută, găsea totodată că lumea este încântătoare, şi nu voia să sacrifice lumea pentru această distracţie. De aceea, dorea să se păstreze o discreţie absolută.

Cât despre Edouard, el n-o iubea. Dacă ar fi fost o fată dulce şi timidă, s-ar fi simţit puternic lângă ea, şi poate că ar fi iubit-o, fie numai pentru a avea în viaţă o dragoste de roman. Dacă Herminie, care înfrunta prejudecăţile între patru ochi, le-ar fi înfruntat în faţa tuturor; dacă l-ar fi ales pe el, tânăr, necunoscut, în dispreţul lumii, şi scriindu-i, ca să spunem aşa, pe frunte: „Acest bărbat, este amantul meu!” ar fi înnebunit pentru că plăcerea şi vanitatea i-ar fi fost satisfăcute. Dar o legătură tenebroasă, însoţită de ameninţări cu moartea la cea mai mică indiscreţie, toate astea nu erau deloc încurajatoare pentru un om obişnuit cu inimi fără garnizoană, care se predau ca fortăreţele spaniole, la primul atac, şi negăsind niciodată o armă împotriva asediatorilor, de îndată ce aceştia au devenit stăpâni. Drept care, nu acceptă ceea ce-i oferea Herminie decât pentru că, la urma urmei, nu găseşti în fiecare zi o fată frumoasă care-şi varsă peste tine tot focul primei sale iubiri, şi deoarece îşi spunea că va fi întotdeauna liber să rupă această căsătorie nocturnă, şi să termine aventura cu deznodământul dorit.

Trebuie spus totuşi că aceste gânduri, care aveau să devină, evident, mai precise cu fiecare zi, nu puteau fi la început în mintea lui Edouard, în prezenţa fetei, decât în stadiul de vag instinct. Ascultând-o, luându-i mâna adorabilă, se crezu în stare să înfrunte totul pentru ea, pentru femeia a cărei inimă îi cerea cu atâta naivitate dezvăluirea unei fericiri necunoscute, al cărei suflet i se dăruia cu toate uimirile şi toate bucuriile unei prime iubiri. Şi ea, care îşi analizase la început cu atâta răceală pasiunea, părea complet schimbată; îl iubea, uitând de lume

şi de viitor? Astfel, că pe la ora trei dimineaţa, când Edouard reluă, pentru a se întoarce acasă, exerciţiul făcut la plecare, totul se poetizase în ochii săi, şi nu ţinea la viaţă decât pentru a putea din nou, a doua zi, să se expună morţii.

VI

Socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din târg

CÂND EDOUARD SE TREZI, SE ÎNţelege că era îndrăgostit ca un nebun de Herminie. Făcea jurăminte de credinţă şi de discreţie, şi nu visa decât la clipa fericită când se va putea întoarce lângă ea. Totul se petrecu a doua zi ca şi în ajun. Numai că Edouard era ceva mai călit şi traversa podul său cu o iuţeală şi o nepăsare fermecătoare. După două zile, aceeaşi dragoste, aceeaşi încredere. În sfârşit, cum zilele se succedau şi semănau între ele, după o săptămână, nu exista în Paris un om în stare să meargă atât de bine pe o scândură ca Edouard. Presupunând că povestea ar fi durat un an, ar fi devenit unul dintre acrobaţii cei mai aleşi ai capitalei.

Primele zece sau douăsprezece zile nu i s-au părut lungi lui Edouard. Le umplea cu amintirile din ajun şi cu speranţa serii; dar încetul cu încetul i se păru că zilele devin pustii, şi simţi nevoia să-şi revadă vechii prieteni pe care îi neglijase pentru noua sa iubire.

Cât despre Marie, care păruse că se resemnează atât de uşor de pe urma dezertării amantului ei, ar fi dorit foarte mult să ştie ce se întâmplase cu el, şi nu s-ar fi supărat dacă întâmplarea ar fi răzbunat-o într-un fel oarecare; dar în orice chip procedase, nu putuse afla nimic, doar că Edouard nu mai era văzut nicăieri, nici la plimbare, nici la teatru, şi că lumea începea să creadă că, asemenea lui Curtius, se aruncase într-o prăpastie. Atunci reapăru deodată pe bulevard, locul de întâlnire cotidiană al prietenilor săi.

Unul dintre primii pe care-i revăzu fu Edmond, care căuta mereu o locuinţă şi o iubită, şi se înţelege de la sine că nu găsea niciuna nici alta.

— Ah! dragul meu, îi spuse el lui Edouard, o femeie ca Marie şi o locuinţă ca a ta mi-ar trebui!

— Marie tot nu vrea să te iubească?
— Din păcate, nu…
— Cum te primeşte?
— Uneori prost, dar deseori foarte prost.
— Ia-o altfel…
— Nu cunosc niciun altfel.
— Ce vrei să-ţi spun? Aşteaptă…
— Dacă aş putea măcar să mă mut! Dar e imposibil să găsesc o locuinţă. Tu, în schimb, găseşti imediat!
— Caută.
— Numai asta fac. Mută-te şi dă-mi mie locuinţa ta.
— Imposibil.
— Atunci, adio.
— Adio.

Şi, la miezul nopţii, Edouard reluă traseul aerian pe care îl făcuse în ajun şi pe care avea să-l facă a doua zi.

Totuşi existenţa aceasta devenea cam monotonă. De mai multe ori refuzase nişte partide pe care, cu cincisprezece zile în urmă, le-ar fi acceptat cu entuziasm şi care pe deasupra l-ar fi şi amuzat foarte mult, în ciuda noii situaţii. Îşi vedea toţi prietenii continuând viaţa pe care o dusese şi el odinioară, şi începea să-i socotească mai fericiţi decât el. Primele ore de beţie o dată trecute, începu să se gândească la situaţia ridicolă în care se afla. Când din întâmplare avea o seară liberă, se datora faptului că Herminie se ducea la bal şi închina unor rochii, unor flori şi dansului, timpul pe care ar fi trebuit să îl consacre lui în fiecare zi. După cum am văzut, nu era foarte serios îndrăgostit; dar raţiona ca şi cum ar fi fost şi se supăra pe Herminie pentru un lucru care ar fi fost foarte plăcut pentru el. Ori, dacă beneficiile erau mari, în schimb obligaţiile erau imense, astfel încât, fie că nu putea să suporte insomniile, fie că Herminie îi cerea prea mult, Edouard se plictisea pe zi ce trecea.

Balurile continuau; Herminie ţinea foarte mult să meargă la bal, dar nu înţelegea ca amantul ei să-şi petreacă altfel serile de libertate, decât gândindu-se la ea; şi, cum avea,

datorită femeii care o însoţea întotdeauna la balurile Operei, o poliţie foarte bine organizată, dacă ar fi aflat că Edouard nu-şi petrecuse noaptea acasă, i-ar fi făcut a doua zi o scenă de gelozie. Edouard simţea că cu cât mergea înainte, cu atât poziţia sa devenea mai de nesuportat şi că cel mai mic accident avea să-l facă de ruşine, atât pe el cât şi scândura lui, în faţa prietenilor.

De mai multe ori încercase să împartă cu Herminie orele lui de tristeţe care, de câtva timp, deveniseră tot mai frecvente. Atunci se aşeza la picioarele ei şi timp de câteva minute voia să vadă în ea o prietenă uitând că îi este amantă; dar îşi dădea în curând seama că aceste clipe de visare pe care le au chiar şi oamenii cei mai fericiţi şi care sunt odihnitoare ca un somn, erau total necunoscute fetei. Nu avea nici măcar bunătatea sufletească a Mariei, care, oricât de nebună ar fi fost, înceta să mai zâmbească cu buzele ei roze atunci când Edouard era trist. De douăzeci de ori îi luase mâinile şi cu fericirea aceea pe care o simte orice om când vorbeşte despre viaţa lui, oricât de indiferentă le-ar părea ea celor din jur, oricât de plată ar fi fost pentru el, îi povestise Herminiei prima sa tinereţe, şi căutase, ca să spunem aşa, în dragostea iubitei, continuarea dragostei mamei sale; dar niciodată un cuvânt de consolare nu ieşise din gura fetei, a cărei inimă arzătoare, deschisă pasiunilor, părea să fie închisă sentimentelor.

Acceptând această legătură cu toată excentricitatea şi ineditul pe care i le oferea, Edouard dorise pe cât era cu putinţă s-o poetizeze; dar nu reuşise, trebuia să recunoască, şi se simţea foarte fericit că n-o iubeşte pe Herminie. În cele din urmă, se întâmplă ceea ce trebuia să se întâmple şi anume, negăsind nimic real la această femeie, în afara pasiunii, ajunse s-o dispreţuiască şi nu se mai gândi decât la mijlocul de a rupe o legătură care dura abia de două luni.

În ajunul joii de la jumătatea postului Paştelui, ca şi în celelalte zile, Edouard îşi aşează scândura între cele două

ferestre, trecu peste ea, o trase, o aşează din nou, făcu drumul înapoi, iar o luă, şi toate astea, cu un aer foarte resemnat.

— Mâine, sunteţi liber, îi spuse Herminie; este ultimul bal al Operei şi vreau să merg şi eu. O să fiţi acolo, nu-i aşa?

Trecuse atâta timp de când Edouard nu mai fusese la bal, încât se bucură ca un copil că i se dă această permisiune şi, a doua zi la ora unu se afla în foaier.

Primul care-l întâmpină fu din nou Edmond.

— Ei bine, îi spuse Edouard, nimic nou? Ai găsit o locuinţă?

— Nu.

— O femeie?

— Nici atât.

— Dar cea care era adineuori la braţul tău?

— Era Marie.

— Şi tot neînduplecată?

— Tot.

— Cu atât mai bine pentru tine, pentru că nu-i totul roz când ai de-a face cu femeile.

— Ai cumva necazuri în dragoste?

— Nu; dar trebuie să-ţi mărturisesc că sunt foarte îngrijorat.

— Povesteşte-mi...

— Eşti prea guraliv.

— Hai, povesteşte-mi.

Încă de multă vreme Edouard simţea nevoia să-i împărtăşească cuiva aventurile şi necazurile sale. Începu deci să-i povestească lui Edmond, care-l încredinţă că va păstra secretul, cum o cunoscuse pe Herminie, scrisorile pe care le primise de la ea, întâlnirile din fiecare seară, excentricitatea caracterului ei, şi, în sfârşit, să-i dezvăluie toate motivele care-l determinau să rupă această legătură. Edmond asculta cu mare atenţie. După ce Edouard termină:

— Nu-ţi rămâne decât un singur lucru de făcut.

— Care?
— Să pleci.
— Şi eu mă gândeam la asta. Apropo…
— Ce?
— Dacă vrei, plec şi îţi las locuinţa mea.
— Tocmai voiam să-ţi cer acest lucru. De când?
— De mâine. Marile hotărâri trebuie luate repede. De mult doream să mă duc să văd Piramidele. Voi profita de ocazie.
„Sunt cel mai fericit dintre oameni!” gândi Edmond.
— S-a făcut, continuă Edouard. Îţi las mobilele. O să mi le dai când mă întorc.
— Perfect!
— Dar nu spui nimănui!
— Fii liniştit.
— Ei bine, atunci mâine, la prânz, la mine.
— Voi fi acolo; adio.
Edouard deschise loja nr. 20, unde se afla Herminie. Cât despre Edmond, nu mai putea de bucurie că avea în sfârşit locuinţa pe care o dorise atât de mult. Un domino îl luă de braţ. O recunoscu pe Marie,
— Edouard este aici? spuse ea.
— Da.
— În loja nr. 20, nu-i aşa? L-am văzut adineaori acolo cu o femeie.
— Poate.
— O cunoaşteţi?
— Nu.
— Spuneţi-mi doar numele ei.
— Nu-l ştiu.
— Minţiţi.
— Tot ce pot să vă spun este că mâine mă mut în locuinţa lui; dacă vreţi să veniţi…
— Şi el unde se duce?
— Pleacă…
— De ce?

— Asta-i bună! spuse Edmond, cu tonul omului care ştie un secret pe jumătate şi care face pe discretul.

— Micuţul meu Edmond, spuse Marie pe un ton calm, spune-mi de ce?

— Sunteţi prea vorbăreaţă…

— Vă rog! O să vă iubesc mult…

— Precis? Şi nu veţi spune nimănui acest secret?

— Veţi vedea.

Şi Edmond începu să-i povestească cuvânt cu cuvânt Mariei ceea ce îi spusese Edouard.

— Ah! ce mai poveste! spuse Marie.

— Dar mai ales nu scoateţi o vorbă!

— Contaţi pe mine. Iertaţi-mă, văd pe cineva cunoscut.

Marie îl lăsă pe Edmond ca şi cum ar fi trebuit să vorbească cu cineva, apoi părăsi foaierul şi se duse să se uite prin geamul lojei nr. 20. Edouard mai era încă acolo; dar după câteva clipe ieşi. După plecarea lui, Marie se ridică pe vârful picioarelor sprijinindu-se cu mâinile de deschizătura ferestruicii şi spuse:

— Scândura e tot aşa de solidă?

Herminie se întoarse, parcă muşcată de o viperă; dar Marie dispăruse râzând ca o nebună.

Herminie deschise loja şi părăsi şi ea balul.

Edouard se dusese acasă să se culce ca să se poată scula devreme şi să facă toate pregătirile plecării. Dis-de-dimineaţă ieşi în oraş, alergă să reţină un loc la diligenţa de Marsilia, îşi viză paşaportul, se duse să ia bani de la notarul său şi, la unsprezece şi jumătate, era înapoi.

La prânz, Edmond sosi.

— Tot pleci?

— Doar vezi şi tu! spuse Edouard arătând valizele pe jumătate făcute.

— Deci pot să-mi aduc aici toate lucrurile?

— Bineînţeles.

— Voi rămâne cu tine până la ora şase; te conduc la diligenţa poştei.

— Foarte bine.

Edmond începu să-şi viziteze radios noul apartament. Când ajunse în cabinetul de toaletă:

— Ah! asta-i faimoasa scândură? spuse el.

— Da.

— Ah! înţeleg, o sprijineai de cele două pervazuri şi treceai peste ea; mare norocos eşti! Şi la miezul nopţii te duceai?

— Da.

— Dădeai vreun semnal?

— Deschideam fereastra, ea o deschidea pe a ei şi treceam.

— Dar dacă te vedea cineva?

— Nu era lumină nici la ea nici la mine şi, de altfel, casa nu e locuită. Camera în care mă primea se află departe de celelalte apartamente, iar mătuşa ei locuieşte în cealaltă parte a casei.

După ce făcură bagajele, cei doi prieteni ieşiră împreună.

— Plec, spuse Edouard portarului. Domnul va ocupa locuinţa mea cât voi lipsi. Mă voi întoarce peste patru luni. De altfel am plătit pentru şase luni.

— Da, domnule. Iată o scrisoare care a sosit…

— Daţi-mi-o.

Edouard recunoscu scrisul Herminiei.

— Îmi recomandă să vin negreşit astă-seară, îi spuse el lui Edmond după ce citi scrisoarea. Astă-seară, voi fi la douăzeci de leghe de Paris!

Într-adevăr, la ora şase, Edouard plecă.

La miezul nopţii, Edmond, instalat în noua sa locuinţă, trecu în cabinet şi deschise fereastra. Cea a Herminiei se deschise în acelaşi timp. Era o ceaţă că nu se vedea la doi paşi. Luă scândura, o făcu să alunece şi simţi cum o mână o apucă de celălalt capăt.

„În sfârşit, gândi el, iată o femeie! E dracul gol dacă nu reuşesc de data asta s-o fac să mă adore.”

Şi începu să încalece scândura, nu fără o oarecare teamă. După o clipă, simţi o mână care îl împiedica să mai înainteze, şi auzi o voce care îi spunea:

— Ştiţi ce v-am spus prima oară când v-am văzut?

— Ce anume?

— Că dacă vorbiţi vreodată despre mine, am să vă ucid! Mă ţin de cuvânt…

Şi, în aceeaşi clipă, tânăra femeie împinse scândura care căzu, înăbuşind în zgomotul căderii ultimul strigăt al lui Edmond.

*

Diipă patru luni, aşa cum spusese, Edouard se înapoie. Ajungând pe strada lui, văzu că se demola casa Herminiei. Întrebă dacă Edmond era acasă. Atunci portarul îi povesti că a doua zi după plecarea lui, cadavrul prietenului său fusese găsit în curte împreună cu o scândură care căzuse şi îi zdrobise capul.

— Nu s-a aflat ce voia să facă cu această scândură, adăugă portarul.

Edouard ghici totul şi rămase stupefiat.

— Şi pentru ce se demolează casa de alături? întrebă el.

— Pentru că domnişoara Herminie, plecând acum trei luni în Italia, a vândut-o, iar noul proprietar a revândut-o ca să se poată face o stradă în acest loc.

Edouard parcă înnebunise. Urcă în apartamentul său, găsi totul neschimbat, revăzu fereastra, care nu fusese încă dărâmată, aşa cum o lăsase, se îmbrăcă, ieşi în oraş, alergă la Marie şi găsi acolo exact aceleaşi persoane pe care le găsise cu şase luni în urmă, vremea la care a început această poveste. Numai că în loc de lansquenet se juca o partidă de douăzeci şi unu.

Asta era tot ce se schimbase în viaţa fostei sale iubite.

{1}. Bere de Bruxelles.
{2}. Bere tare care se fabrică în Belgia.
{3}. Toate pânzele jos!
{4}. *Lansquenet:* joc de cărţi adus în Franţa de mercenarii germani *(Landsknechte)* în timpul războaielor religioase (sec. XVI); în prezent, complet ieşit din uz. (N. tr.)